

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Ak. god. 2012./2013.

Gordon Sinanović

**OSNIVANJE ZAVIČAJNE ZBIRKE U GRADSKOJ KNJIŽNICI
"KSAVER ŠANDOR GJALSKI" U ZABOKU**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: Doc. dr.sc. Ana Barbarić

Student: Gordon Sinanović

Matični broj: 282715 D

Smjer: Bibliotekarstvo

Zagreb, studeni 2013.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Problem i predmet istraživanja	3
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	3
1.3. Struktura rada	4
2.ZADAĆA I ZNAČAJ ZAVIČAJNE ZBIRKE	5
3.HRVATSKI ZAKONSKI I PODZAKONSKI AKTI O ZAVIČAJNIM ZBIRKAMA	8
4.VRSTE KNJIŽNIČNE GRAĐE U ZAVIČAJNOJ ZBIRCI	9
5.NABAVA GRAĐE ZA ZAVIČAJNU ZBIRKU	12
6.OBRADA KNJIŽNIČNE GRAĐE U ZAVIČAJNOJ ZBIRCI	13
6.1.Inventarizacija	13
6.2.Klasifikacija	14
6.3.Predmetna obrada	14
6.4.Katalogizacija	14
6.5.Signiranje	15
7.ZAŠTITA KNJIŽNIČNE ZAVIČAJNE GRAĐE	15
8.ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE ZAVIČAJNIH ZBIRKI DIGITALIZACIJOM	18
9.ZAVIČAJNA ZBIRKA I NAKLADNIŠTVO	20
10.INFORMATIVNO – PROMIDŽBENA DJELATNOST	22
11.O GRADU ZABOKU I GRADSKOJ KNJIŽNICI „K.Š. GJALSKI“ ZABOK	23
11.1.Grad Zabok – povijest i karakteristike	23
11.2. Znamenite ličnosti Grada Zaboka	32
11.2.1.Ksaver Šandor Gjalski i dvorac Gjalski	32
11.2.2.Janko Tomić (1842.-1895.)	33
11.2.3.Milan Prpić (1874.-1954.)	34
11.2.4. Grofovi Kulmer i dvorac Bračak	36
11.3. GRADSKA KNJIŽNICA „K.Š. GJALSKI“ ZABOK	37
12.OSNIVANJE ZAVIČAJNE ZBIRKE U GRADSKOJ KNJIŽNICI „KSAVER ŠANDOR GJALSKI“ U ZABOKU	39
12.1.Zavičajno područje, prostorne, materijalne i kadrovske mogućnosti	41
12.2.Knjižnična građa koja se može izdvojiti u zasebnu zbirku zavičajnog karaktera	43
12.3.Knjižnična građa u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Krapina koja se odnosi	

na Zabok	46
12.4.Prikupljanje inicijalnog fonda zavičajne zbirke van postojeće knjižnične građe	47
12.5.Analiza rezultata istraživanja o zavičajnoj građi s kojom raspolažu: udruge, društva, ustanove, poduzeća, gradska uprava i građani Zaboka	48
12.6.Zanimljivosti i posebnosti buduće zavičajne zbirke	49
12.7.Prijedlozi aktivnosti kako ulogu i značaj zavičajne zbirke približiti korisnicima	49
12.8.Sakupljanje i očuvanje individualnih i kolektivnih sjećanja za buduće generacije	50
ZAKLJUČAK	51
LITERATURA	57
POPIS PRILOGA	60
Prilog 1.	60
Struktura naselja u Gradu Zaboku	60
Prilog 2.	61
Položaj Grada Zaboka u odnosu na županijski prostor	61
Prilog 3	62
Pregled kulturnih dobara, registriranih, preventivno zaštićenih i Prostornim planom predloženih za zaštitu (prema spomeničkim grupama)	62
Prilog 4.	64
Fotografije novog prostora Gradske knjižnice K.Š. Gjalsk	64
Prilog 5.	66
Popis građe u Gradskoj knjižnici koja se odnosi na Zabok	66
Prilog 6.	68
Popis djela Janka Tomića u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti	68
Prilog 7.	69
Zavičajna zbirka – Popis djela K.Š. Gjalskog i ormar u kojem se čuvaju	69
Prilog 8.	73
Popis građe u Gradskoj knjižnici Krapina koja se odnosi na	73
Prilog 9.	77
Izvod iz privatne zbirke Zabočana, Branka Janjanina	77

UVOD

1.1. Problem i predmet istraživanja

Svaka je zavičajna zbirka dragocjen izvor podataka koji omogućuje znanstveno istraživački rad i kompleksnije izučavanje svih raznolikosti života, razvoja i stvaralaštva nekog kraja. Veliki broj zavičajnih zbirki u hrvatskim narodnim knjižnicama, postoji zahvaljujući zakonskim propisima, radu matičnih službi, ali i zalaganju pojedinaca. Gradska knjižnica K.Š. Gjalskog u Zaboku ima izdvojena djela K.Š. Gjalskog i dva albuma s originalnim fotografijama Gjalskog i njegove obitelji u posebnu zbirku koju nazivaju zavičajnom zbirkom. Doduše K.Š. Gjalski je najznamenitiji Zabočan i njegova djela svakako trebaju imati istaknuto mjesto u Zavičajnoj zbirci, ali budući se zavičajna zbirka već godinama sustavno ne izgrađuje i ne prikuplja sve vrste građe, koja bi sadržajem obuhvatila svu povijest i sadašnje stanje zavičaja, mišljenja sam da zavičajnu zbirku treba osnovati i to je problem. Iz problema proizlazi predmet istraživanja, a to je istražiti, utvrditi i analizirati mogućnosti osnivanja zavičajne zbirke u gradskoj knjižnici u Zaboku.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

Vođen vlastitim osjećajem za zavičaj te potrebom da zalaganjem i stručnim znanjem koji sam stekao studirajući bibliotekarstvo radim na dobrobit zajednice i gradske knjižnice u gradu u kojem živim odlučio sam istražiti mogućnosti, potrebe i interes za osnivanje zavičajne zbirke u gradskoj knjižnici u Zaboku, te utvrditi obim raspoložive građe i načine prikupljanja ostale građe kako bi se oformio početni fond Zavičajne zbirke.

Konačni cilj je pokretanje konkretne inicijative za osnivanje zavičajne zbirke u Gradskoj knjižnici „K.Š.Gjalski“ u Zaboku.

Činjenica je da Gradska knjižnica do sada nije izgrađivala zavičajnu zbirku, zbog prostornih, financijskih, kadrovskih razloga. Međutim, prilike se mijenjaju, ali i svijest o potrebi da se čuva, stručno obrađuje i daje na korištenje sva vrijedna i relevantna građa koja tematski odnosno, sadržajno obrađuje Zabok i Zabočane

Potreba korisnika za podacima (obrazovne, znanstvene, stručne, opće) i česti zahtjevi upućeni knjižničarima za pomoć u pronalaženju informacija o užem i širem zavičaju za pisanje domaćih zadaća, referata, seminarskih, maturlnih i diplomskih radova, povijesnih i općenito znanstvenih istraživanja, kao i informacija o svakodnevnom životu lokalne sredine konstantno upućuju na potrebu ustroja Zavičajne zbirke. Zašto do ustroja u nekim sredinama nije došlo uz spomenute razloge (prostorni, kadrovski, financijski) vjerojatno je i nedostatno

razvijena svijest o značaju građe ove vrste, te samim tim izostaje zanimanje za građu zavičajne zbirke.

Građu zavičajne zbirke treba konstantno prikupljati, obrađivati, zaštititi i iznaći najbolje načine njene promocije i obogaćivanja izdavaštvom, izradom pretisaka, digitalizacijom posebno vrijedne građe koja ulazi u fond zaštićene kulturne baštine, jer je razvoj zavičajnih zbirki preduvjet za ostvarivanje bitne uloge knjižnice kao informacijske ustanove za područje na kojem djeluje, ali i jedini pravi način zaštite vrijedne kulturne baštine svake sredine ponaosob.

Upravo danas u vrijeme globalizacije i Republike Hrvatske kao članice EU potrebno je istaknuti važnost ustroja i brige o zavičajnim zbirkama, o građi koja je osobita i po čemu je neka sredina prepoznatljiva i posebna. Svaka zavičajna zbirka bez obzira da li se radi o velikim gradovima ili maloj sredini je značajna jer čuva identitet lokalne zajednice, osvještuje pripadnost jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj sredini.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na 12. poglavlja koja se međusobno nadopunjuju, te uz popis literature, popis priloga sačinjavaju cjelinu. U uvodu se definira problem i predmet, svrha i ciljevi istraživanja i na kraju obrazlože njegova osnovna struktura.

U poglavljima od 2. - do 10. je teoretski dio u kojima se definira:zadaća i značaj zavičajne zbirke, hrvatski zakonski i podzakonski akti o zavičajnim zbirkama, vrste knjižnične građe u zavičajnoj zbirci, nabava građe za zavičajnu zbirku, obrada knjižnične građe u zavičajnoj zbirci, zaštita knjižnične zavičajne građe, zaštita kulturne baštine zavičajnih zbirki digitalizacijom, zavičajna zbirka i nakladništvo, informativno – promidžbena djelatnost.

Poglavlja 11. i 12. su najvažniji dio rada odnose se na utvrđivanje činjeničnog stanja i analizu s prikazom raspoložive građe i prijedlozima kako osvijestiti potrebu osnivanja zavičajne zbirke u Zaboku i konkretno pokrenuti osnivanje iste.

U zaključku su navedeni konačni rezultati istraživanja te se ističe potreba, mogućnost i važnost osnivanja zavičajne zbirke u Gradskoj knjižnici. Tražeći danas odgovore za budućnost, ne smijemo zaboraviti tradiciju, nasljeđe, prošlost. Ona će biti sačuvana za iduće generacije u zavičajnoj zbirci. Knjižnica tako postaje najpouzdaniji čuvar mjesne i ukupne hrvatske baštine, te mjesto kulturnog ozračja, pismenosti i znanja. Zaštita kulturnog naslijeđa predstavlja, vrlo značajan proces u očuvanju kulturnog identiteta nekog društva i dokaz njegovog postojanja i djelovanja. Brižljivo skupljana, obrađena, pomno čuvana zavičajna

zbirka ponos je knjižnice. Mišljenja sam da će analiza biti poticaj davanju podrške inicijativi za osnivanje zavičajne zbirke.

U izradi rada slijedio sam Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu i odgovarajuću zakonsku regulativu.

2. ZADAĆA I ZNAČAJ ZAVIČAJNE ZBIRKE

Ustroj zavičajnih zbirki je jedna od glavnih zadaća narodnih knjižnica, regulirana Zakonom o knjižnicama¹, Standardima za Narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj², Pravilnikom o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj³ - Opće odredbe, IFLA-inim i UNESCO-ovim Smjernicama za razvoj službi i usluga, 2003.⁴

Sam izraz zavičajna zbirka (engl. local collection, local studies, local history collection) označava zbirku odabrane, prikupljene, sređene i obrađene građe bilo koje vrste koja se svojim sadržajem odnosi na određeno zemljopisno područje. Riječ zavičaj, u užem smislu, označava mjesto rođenja, a u širem smislu obuhvaća i šire područje određeno administrativnim, povijesnim ili drugim granicama. Zavičaj ne mora označavati isključivo mjesto rođenja, nego i mjesto djelovanja. Kada u kontekstu knjižnica koristimo riječ zbirka, ona može imati dva značenja. Prvo je značenje općenito i odnosi se na knjižničnu zbirku, sveukupnu knjižničnu građu koju jedna knjižnica posjeduje, koja je planski prikupljena, obrađena čuvana i ponuđena svim korisnicima. Zbirka je u užem smislu dio knjižnične zbirke koja ima zajedničke značajke određene prije početka njezina prikupljanja. Posebne zbirke unutar knjižničnih zbirki mogu biti referentne, zbirke rijetkih knjiga, grafičke zbirke, kartografske zbirke, zavičajne zbirke i druge. Zavičajnu zbirku može utemeljiti velika

¹ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_10_104_2040.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_06_69_1665.html

² Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3(2000), str.

³ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43/2001. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html

⁴ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), str. 251-254. Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm

knjižnica koja ima dovoljno građe o zavičaju. Manje knjižnice također mogu prikupljati i iz postojećeg fonda izdvojiti manju skupinu zavičajne građe.⁵

S obzirom na područje koje obuhvaćaju, zavičajne zbirke mogu biti lokalne ili mjesne, subregionalne (obuhvaćaju mjesto i njegovu širu okolicu) i regionalne (obuhvaćaju cijelo administrativno područje). Prije osnivanja same zbirke nužno je odrediti koje će područje zbirka obuhvaćati. Ne postoje točno određena mjerila za odabir područja-granice najčešće odgovaraju administrativnim granicama, ali moguće je odlučiti se za povijesne ili neke druge granice. Problemi nastaju tijekom teritorijalnog preustroja, kao što je to bilo u Hrvatskoj 1992. (podjela na općine, gradove i županije). U takvim situacijama pitanje područja zavičajnih zbirki ovisi o odluci unutar same knjižnice. Mogući su i dogovori s drugim narodnim knjižnicama u bližoj okolini.⁶

Zavičajna zbirka zahtijeva osmišljen i unaprijed zadan pristup. Građa zbirke sadržajem obuhvaća svu povijest i sadašnje stanje određenog zavičaja. U zavičajnoj se zbirci prikupljaju publikacije objavljene u zavičaju, publikacije autora iz zavičaja koje su objavljene bilo gdje u svijetu, kao i sve što je objavljeno o zavičaju ili njegovim stanovnicima, bez obzira na mjesto objavljivanja⁷. Uključivanje građe tiskane u zavičaju u zavičajnu zbirku ovisi o odluci pojedine knjižnice. Knjižnice se mogu odlučiti za dva pristupa. Prema prvom, prikupljaju svu građu koja je bilo kada tiskana na području zavičaja. Druga je mogućnost odluka o neprikupljanju građe tiskane nakon 1945. godine. Prije kraja Drugog svjetskog rata tiskarstvo nije bilo rašireno i komercijalizirano kao poslije, a postojanje lokalne tiskare ukazivalo je na stupanj kulturnog razvitka. Građa, koja je tada tiskana, od velike je važnosti za proučavanje povijesti zavičaja, ali i nacionalne knjižne baštine. Nakon 1945. postojanje tiskara prestaje biti znakom kulturnog razvitka i veže se uz komercijalizaciju tiskarstva. Osim toga, velik broj zemalja uvodi obvezni primjerak i izradu nacionalnih bibliografija te izvor za proučavanje povijesti knjige i tiskarstva postaju nacionalne knjižnice i bibliografije. Zbog toga neke

⁵ Tošić-Grlač S.; Hebrang-Grgić, I. (2009). Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb:NSK u Zagrebu. Str 51.-56.

⁶ Pejić, Ilija. Zavičajna zbirka u kontekstu novih društvenih promjena.//Bjelovarski učitelj:časopis za odgoj i obrazovanje 7,2-3(1998),6-9.

⁷ Tadić,Katica.Rad u knjižnici:priručnik za knjižničare.Opatija:Naklada Benja,1994.Dostupno i na:

<http://www.ffzg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm>

knjižnice u potpunosti odbacuju mjerilo tiskarstva pri odabiru građe za zavičajnu zbirku.⁸ Vrste građe, koje se prikupljaju, u zavičajnim su zbirkama raznolike i obuhvaćaju monografije, serijske publikacije, rukopisnu građu, muzikalije, planove mjesta i zemljopisne karte, audiovizualnu građu, slikovnu građu, polupublikacije i efermnu građu, bez obzira je li građa dostupna u tradicionalnom ili elektroničkom obliku. Posebnost je zavičajne zbirke u tome što ona teži cjelovitosti-neprekidno se nadopunjuje novom građom, ali se pokušavaju nabavljati i stara izdanja koja svojim sadržajem zadovoljavaju mjerila za ulazak u zbirku⁹ U tu svrhu nužno je izraditi popis deziderata, popis knjižnične građe koju bi knjižnica trebala nabaviti, bez obzira da li ih trenutno može kupiti ili ne. Osim kontakata s izdavačima i antikvarijatima, moguće je kupnju oglašavati u medijima, te kontaktirati druge srodne ustanove i kolekcionare. Pri odabiru građe potrebno je ograničiti se samo na onu koja je zaista potrebna i odgovara mjerilima pojedine zavičajne zbirke. Od efemerne građe potrebno je izdvojiti samo onu koja je sadržajno vrijedna, a građa čiji sadržaj ponavlja općepoznate podatke o zavičaju ne ulazi u zavičajnu zbirku (na primjer, udžbenici). Od beletristike, za zavičajnu zbirku, trebalo bi odabirati samo djela koja umjetnički prikazuju život stanovnika zavičaja i ozračje određenog povijesnog razdoblja.¹⁰ Građa u zavičajnoj zbirci mora biti formalno i sadržajno obrađena, a za svaku vrstu građe vode se posebne inventarne knjige. Zbirka bi trebala biti smještena odvojeno od ostatka knjižničnog fonda, ali to nije uvijek moguće zbog nedostatka prostora. Građa bi trebala biti dostupna za rad u čitaonici, ali ne i za iznošenje iz knjižnice. Korištenje ne smije ni u kojem slučaju štetiti građi. U svrhu zaštite, građa iz zavičajne zbirke ne smije se uvezivati, rezati ili lijepiti, već mora ostati u svojem izvornom obliku.¹¹ Što je potrebno za dobro uređenu zavičajnu zbirku? Najvažnije je da je građa pravilno uređena i obrađena kako bi postala dobar temelj za pružanje obavijesti o zavičaju. Za dobar odabir, obradu i čuvanje građe, kao i za najpovoljniju iskoristivost, nužno je da u knjižnici postoji voditelj zbirke, osoba zadužena za brigu o zavičajnoj zbirci. Voditelj zbirke mora biti stručna osoba knjižničarskoga obrazovanja, ali mora imati i znanja vezana uz zavičaj, njegovu povijest, kulturu, stanovnike, zemljopisne značajke i sl. Treba biti svestrana osoba, komunikativna, s razvijenim organizacijskim sposobnostima jer o njoj ovisi, između

⁸ Vuković-Mottl, Srna. Zavičajna zbirka. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str 113-120.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid, str. 118.

¹¹ Ibid, str. 119.

ostalog, promidžba zbirke u zajednici i njezina iskorištenost za znanstvena i stručna istraživanja. U tu svrhu voditelj zbirke treba organizirati izložbe, kontaktirati s medijima, surađivati s drugim organizacijama u zavičaju, organizirati izradu biltena prinova i vodiča.¹²

3.HRVATSKI ZAKONSKI I PODZAKONSKI AKTI O ZAVIČAJNIM ZBIRKAMA

Kada je riječ o zavičajnim zbirkama u narodnim knjižnicama, sve odredbe, upute, zakoni i podzakonski akti koji se odnose na narodne knjižnice, odnose se i na njihove zavičajne zbirke. Same se zbirke ne trebaju u tim dokumentima izrijeком spominjati jer su zavičajne zbirke vrsni, odnosno niži pojam u odnosu na knjižnične zbirke koje su rodni, odnosno viši pojam. S takvom sviješću moramo čitati i hrvatski Zakon o knjižnicama, Standarde za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj te niz znanstvenih i stručnih knjiga i članaka koji se bave djelatnošću narodnih knjižnica. Jedino je mjesto na kojem se u hrvatskom Zakonu o knjižnicama spominju zavičajne zbirke članak 37. u poglavlju o obveznom primjerku. Prema drugom stavku toga članka, svaki je nakladnik dužan u roku od 30 dana po završetku tiskanja, umnažanja ili proizvodnje jedan primjerak građe dostaviti matičnoj knjižnici na području županije u kojoj djeluje radi stvaranja zavičajne zbirke. Tiskar koji tiska za nakladnika iz druge županije dužan je u istom roku jedan primjerak dostaviti matičnoj knjižnici u županiji u kojoj tiskar djeluje.¹³ U standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj nekoliko se puta spominje zavičajna zbirka.¹⁴ Čitajući standarde treba imati na umu da oni predstavljaju idealnu sliku stanja kakvoj treba težiti, ali takva je u praksi rijetko ostvariva (što zbog nedostatka financijskih sredstava, prostora, stručnih kadrova ili iz drugih razloga). Prema Standardima, svaka bi narodna knjižnica trebala imati zavičajnu zbirku. U tu svrhu narodna knjižnica mora istraživati, prikupljati, obrađivati, pohranjivati i davati na korištenje knjižničnu građu o topografiji, povijesnom, gospodarskom i kulturnom razvitku područja na kojem djeluje. Uz to mora izrađivati i zavičajnu bibliografiju i središnji katalog. Ukoliko narodna knjižnica nema uvjeta za provođenje aktivnosti vezanih uz zavičajnu zbirku, zavičajnu zbirku mora imati nadležna županijska matična knjižnica ili neka druga knjižnica koja ima odgovarajuće uvjete. Županijske matične knjižnice, prema ranije spomenutom Zakonu o

¹² Pejić, Ilija. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1-2 (1996 [i.e. 1998]), 111-117

¹³ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_10_104_2040.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_06_69_1665.html

¹⁴ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3 (2000), str. 163-188.

knjižnicama, primaju obvezne primjerke izdane na području županije. U članku 10. Standarda objašnjava se uloga središnje narodne knjižnice na nekom području. Ta bi knjižnica trebala, između ostalog, imati i zavičajnu zbirku smještenu u posebnom prostoru, kao i stručno knjižnično osoblje koje će se brinuti o zbirci.¹⁵

4. VRSTE KNJIŽNIČNE GRAĐE U ZAVIČAJNOJ ZBIRCI

Zavičajna zbirka objedinjuje sve vrste knjižnične građe u svim formatima i na svim medijima. U zavičajnu zbirku ulaze:

I. Tiskane publikacije

a) Monografske publikacije koje govore o zavičaju mogu biti:

- u cijelosti sadržajno vezane uz zavičaj,
- mogu sadržavati samostalne priloge o zavičaju (npr. zbornici),
- ili mogu sadržavati samo neke podatke o zavičaju (npr. enciklopedije, biografski leksikoni, bibliografije, udžbenici, putopisi itd.).

b) Monografske publikacije koje sadržajem nisu vezane uz zavičaj:

- knjige lokalnih nakladnika i tiskara, preporuča se sakupljati knjige tiskane zaključno s 1945. godinom. Poslije te godine došlo je do velike ekspanzije tiskarstva i njegove komercijalizacije pa tiskarstvo više ne oslikava kao nekada stupanj kulturnog razvoja jedne sredine,
- knjige znamenitih ljudi-umjetnika, znanstvenika, sportaša, političara i dr. koji po mjestu rođenja ili stanovanja pripadaju zavičaju. Preporuča se da knjižnice, s obzirom na teritorij koji pokriva zavičajna zbirka i koncentraciju uglednika na tom području, donesu interna pravila u kojima će biti definirano tko će od njih biti zastupljen u zbirci.

c) Serijske publikacije (časopisi, novine, godišnjaci)

- lokalne novine i časopisi koji su svojim sadržajem u cijelosti vezani za zavičaj

¹⁵ Ibid., čl. 10., 31. I 41.

- novine, časopisi, godišnjaci koji izlaze na području zavičaja, ali sadržavaju samo pojedine priloge o zavičaju jer su namijenjeni širem području,

- novine, časopisi, godišnjaci koji ne izlaze na području zavičaja, a donose članke o zavičaju. Tako će se u zavičajnoj zbirci naći mnogo pojedinačnih brojeva časopisa s člancima važnim za zbirku. Za razliku od časopisa, novine u kojima izlaze članci o zavičaju neće se unositi u zbirku, već će se pojedini članci izrezivati i stavljati u hemeroteku ili zbirku isječaka.

c) Sitni tisak

-od tiskanih dokumenata u zavičajnu zbirku ulaze plakati, letci, programi pojedinih priredaba, pozivnice, ulaznice, posjetnice koje se odnose na politički, društveni, gospodarski, kulturni i sportski život zajednice i doprinose cjelovitosti zavičajne građe.

II. Rukopisna građa

Od rukopisne građe najčešće se u zavičajnoj zbirci nalaze rukopisi znamenitih zavičajnika, njihova prepiska, dnevnici i bilješke. Rukopisna građa u zavičajnim zbirkama dokumentira život istaknutih pojedinaca i veoma je važan izvor za daljnje istraživanje.

III. Polupublikacije

-su interni dokumenti koji su se tiskali ili umnažali jeftinijim tehnikama a u ograničenim količinama. Ta građa daje posebnu vrijednost zavičajnoj zbirci jer nije obuhvaćena Zakonom o obveznom primjerku. Ona se u knjižnicama nalazi isključivo u zavičajnim zbirkama ili eventualno u knjižnicama pojedinih ustanova.

Polupublikacije se dijele na:

a) Društveno-političke polupublikacije (materijali sa sjednica, zapisnici, društveni planovi i proračuni, završni računi, itd.),

b) Polupublikacije pojedinih trgovačkih društava, ustanova i gospodarskih udruženja (katalozi, prospekti, sadržaji, programi, izvješća o radu).

Važno je napomenuti da kod ove vrste građe treba vršiti selekciju i uzimati u obzir samo ono što ima trajniju vrijednost.

IV. Kartografska građa

Kartografska građa obuhvaća sve vrste geografskih i tematskih karata koje se odnose na zavičaj. Tako će se u zbirci naći topografske karte (specijalke), zatim geološke, povijesne, hidrografske, meteorološke, fitogenetske, zoografske, jezične, prometne i panoramske karte. U kartografsku građu ulaze i planovi gradova, urbanistički planovi, tlocrti i atlas (posebice regionalni).

V. Note

U zavičajnoj zbirci nalaze se note glazbenih djela, tematski vezanih uz zavičaj, kao i note najpoznatijih zavičajnih kompozitora.

VI. Audio, vizualna i audiovizualna građa

a) Zvučna građa (gramofonska ploča, audio kazeta, kompaktni disk-CD) može biti glazbena ili govorna. Zvučna građa sadržava kompozicije lokalnih kompozitora, glasove lokalnih umjetnika-pjevača, narodnu glazbu zavičaja, književna djela o zavičaju, usmenu književnost (narodne pjesme, priče, zagonetke, pitalice nastale na području zavičaja), intervjue s poznatim zavičajnicima, govore istaknutih političara, književnika i dr.

b) Vizualna građa (grafike, crteži, portreti, reprodukcije slika, fotografije, razglednice, čestitke) također se prikuplja u zavičajnoj zbirci. Posebno mjesto u zbirci zauzimaju najstarije fotografije i razglednice jer su važan izvor za proučavanje kulturne povijesti određenog grada.

c) Audiovizualna građa (video kazeta i DVD). U ovoj grupi nalaze se dokumentarni filmovi o zavičaju i njegovim ljudima, pojedine televizijske emisije, video zapisi značajnih kulturnih i sportskih događanja itd.

VII. Elektronička građa

Raznovrsni sadržaji koji ulaze u zavičajnu zbirku mogu biti i u elektoničkom obliku. Elektronička građa je građa namijenjena uporabi pomoću računala. To su razni formati optičkih diskova (CD ili interaktivni kompaktni disk, CD-ROM ili kompaktni disk s iščitanom memorijom, foto Cd ili foto kompaktni disk).

VIII. Preformatirana građa

To je građa koja nastaje kad se određeni sadržaj prenosi s jednog formata na drugi. Tri su glavna postupka preformatiranja građe: fotokopiranje, mikrofilmiranje i digitaliziranje.

Više je razloga zastupljenosti fotokopija, mikrofilmova i digitalnih oblika u zavičajnoj zbirci:

- nemogućnost nabave originalnog primjerka,
- smanjenje mehaničkog oštećivanja izvornika (pogotovo kada je riječ o novinama, rukopisnoj, staroj i rijetkoj građi u zavičajnoj zbirci),
- poboljšanje dostupnosti (mikrofilmske kopije i digitalizirani mediji mogu se distribuirati na lokaciji izvan knjižnice, uz mogućnost istovremenog pristupa za više korisnika.¹⁶

5. NABAVA GRAĐE ZA ZAVIČAJNU ZBIRKU

Sakupljanju građe za zavičajne zbirke prethode kontinuirana istraživanja, pouzdana dokumentacija, praćenje tiskarske i izdavačke produkcije te stalni kontakti sa institucijama, antikvarijatima i privatnim osobama. Sva društvena, gospodarska, politička i duhovna zbivanja koja su zabilježena na bilo kojem mediju (materijalu), a sadržajem se odnose na zavičaj, ulaze u zavičajne zbirke. Potrebno je strogo paziti da u zbirku ne unosimo nepotrebnu građu, u kojoj je ponavljanje istih činjenica i podataka o zavičaju (udžbenici) suvišno opterećenje fonda. Za pravilno popunjavanje fonda zavičajnih zbirki potrebno permanentno pratiti bibliografije, konzultirati enciklopedije, kataloge izdavačkih kuća i većih knjižnica a korisno je izraditi katalog imena i pojmova vezanih uz zavičaj.

Nabava se vrši na tri uobičajena načina: dar, kupnja i zamjena. U popunjavanju zavičajnog fonda postoje dva tijeka nabave: tekući i retrospektivni. Za tekuću nabavu građe veliku vrijednost ima obvezni primjerak koji je propisan Zakonom o knjižnicama (Narodne novine br.105/97, čl.37, čl.38, čl.39). Tekuću nabavu treba dobro osmisliti i vršiti je sustavno, dok retrospektivna nabava, uz dobar popis deziderata, ovisi o ponudi na tržištu. Ukoliko se tek pristupa formiranju zavičajne zbirke prioritet treba dati tekućoj nabavi uz postupno retrospektivno popunjavanje fonda. Kontinuirano popunjavanje zavičajne zbirke postiže se redovitim popunjavanjem oglednih primjeraka uz konzultaciju voditelja nabave i informatora za pojedinu struku. Dar kao oblik popunjavanja zavičajnog fonda od velikog je značenja kako

¹⁶ Vuković-Mottl, S; Posarić, Đ; Gatalica, T; Radovanlija Mileusnić, S; Vesna Udovičić, V; Kalanj Butković, B. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu.//HKD novosti (2009). Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/novosti/odabrana_novost/347/

za tekuću tako i za retrospektivnu nabavu. Posebno mogu bit vrijedni darovi pojedinaca, ustanova, udruga i organizacija. Kupnjom se nabavlja tekuća i retrospektivna građa. Jedna od mogućnosti nabave je i oglašavanje u lokalnim novinama, putem letaka i akcijama među korisnicima. Ukoliko nam neki važni primjerci građe ni na koji način dostupni u zbirku unosimo fotokopiju. Samo je u zavičajnim zbirkama dopušteno ulaganje fotokopija uz pismeno odobrenje vlasnika originala. Od svih zbirki u knjižnici jedino zavičajna zbirka teži kompletnosti. Stoga treba nastojati prikupiti svu postojeću zavičajnu građu bez obzira jesu li to knjige, serijske publikacije, zemljopisne karte, prospekti, planovi grada, note, CD-ovi itd. Fond zavičajne zbirke najraznovrsniji je fond u knjižnici i kao takav od velike vrijednosti za proučavanje lokalne povijesti. Prikupljanje i popunjavanje fonda zavičajne zbirke trajna je zadaća knjižnice.¹⁷

6. OBRADA KNJIŽNIČNE GRAĐE U ZAVIČAJNOJ ZBIRCI

Građa zavičajne zbirke mora biti temeljito obrađena. To je jedan od najvažnijih preduvjeta za dostupnost i transparentnost zbirke. Obrada građe obavlja se korištenjem računalnog programa. U Hrvatskoj je u uporabi nekoliko knjižničnih programskih rješenja koja pokrivaju cijeli proces obrade (inventarizacija, sadržajna obrada, katalogizacija svih vrsta knjižne građe bilo da je riječ o online katalogu ili klasičnom katalogu na kataložnim listićima). Obrada zavičajne zbirke slijedi osnovne smjernice i principe prema kojima knjižnica obrađuje svoj fond. To podrazumijeva:

1. inventarizaciju (vođenje zasebnih knjiga za pojedinu vrstu građe),
2. klasifikaciju (primjena sustava UDK),
3. predmetna obrada (glavne smjernice za predmetnu i sadržajnu obradu),
4. katalogizacija (primjena Pravilnika i priručnika za izradbu abecednih kataloga (1.i 2.dio) Eve Verone i međunarodne standarde za opis pojedinih vrsta građe),
5. signiranje.¹⁸

6.1. Inventarizacija

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

Za građu zavičajne zbirke vode se posebne knjige inventara i to za svaku pojedinu vrstu građe. Tako se za monografske publikacije vodi jedna knjiga inventara, za serijske druga, za AV građu treća, za elektroničku građu četvrta...itd. Ove knjige inventara razlikuju se u pojedinim rubrikama što ovisi o vrsti građe. Tako će se knjiga inventara za AV građu razlikovati od knjige inventara za tiskane publikacije, ona će sadržavati i rubrike Izvođači i Tvrтка. U rubriku Izvođači upisuje se prvih nekoliko izvođača ili se izdvajaju najznačajniji. U rubriku Tvrтка upisuje se naziv izdavača. U rubrici Napomena korisno je upisati +prilog ako je AV građa ili elektronička građa dodatno opremljena nekom knjižnicom ili tekstovnim prilogom. Inventarne knjige su izuzetno važne zbog podataka o brojnom stanju kako ukupnog fonda zavičajne zbirke, tako i brojnom stanju pojedine vrste građe te zbog identifikacije svake jedinice građe. Inventarizacija se može voditi ručno i/ili računalno. Ako se vodi samo računalno potrebno je isprintati knjige inventara i zatim ih uvezati.¹⁹

6.2.Klasifikacija

Građa zavičajne zbirke (ako knjižnica ne koristi neki drugi klasifikacijski sustav) klasificira se po Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji. Važno je napomenuti da će građa koja se nalazi u zavičajnoj zbirci biti dublje razrađena od iste jedinice u općem fondu.²⁰

6.3.Predmetna obrada

Predmetizacija zavičajne zbirke je od izuzetne važnosti. Kod predmetizacije treba slijediti dva važna načela:

- predmetna odrednica treba biti adekvatna predmetu djela, ni šira ni uža, i isti predmet treba uvijek biti iskazan istom odrednicom.
- adekvatna programska podrška, stroga kontrola termina i jednoznačna uporaba interpunkcijskih znakova uvjeti su koji omogućavaju da računalo može pretražiti građu po predmetnim odrednicama bez obzira na njihov redoslijed unutar složene predmetne odrednice i to na lak i jednostavan način.²¹

6.4.Katalogizacija

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

Odrednice i redalice formiraju se prema Pravilniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, sv.1, a kataložni opis za monografske publikacije izrađuje se prema Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga Eve Verone,sv.2

Za sve ostale vrste građe primjenjuju se specijalizirani međunarodni standardi za bibliografski opis (ISBD-i):

ISBD(CR)-za serijske publikacije

ISBD(CM)-za kartografsku građu

ISBD(NBM)-za neknjižnu građu (audiovizualnu građu, igre i igračke)

ISBD(A)-za stare omeđene publikacije

ISBD(PM)-za notna izdanja

ISBD(ER)-za elektroničku građu

Smjernice za primjenu ISBD-a na opis sastavnica, Zagreb, HBD, 1989.

Zavičajna zbirka treba na svoju građu primijeniti najpotpuniji opis kao i nacionalna knjižnica, jer ona za svoje područje predstavlja malu nacionalnu knjižnicu. To znači da će se u opisu bilježiti svi naslovi, svi autori (teksta, ilustracija, fotografija, nota, urednici, sakupljači), podaci o izdanju, izdavači i tiskari, iscrpan materijalni opis te potpun opis nakladničke cjeline i detaljne napomene. Svi ti podaci, potpomognuti programskim rješenjima, omogućit će brzu i točnu informaciju o zbirci i pretraživanje po svim važnim parametrima.

6.5. Signiranje

Kod signiranja treba voditi računa o specifičnostima pojedine vrste građe. Tako će kod AV građe signatura sadržavati, pored klasifikacije, autorske i naslovne oznake, još i oznaku vrste građe. Na naljepnici sa signaturom potrebno je također dodati i oznaku zbirke, tj. lokacijsku oznaku. Može biti veliko slovo Z ili kratica ZZB, što će zbirku odvajati od ostalog fonda i drugih zbirki. Na neku građu ne smiju se lijepiti naljepnice s bar-codom, kao npr. na razglednice, fotografije, čestitke, novine, staru i rijetku građu, rukopise, fotokopije, posebne otiske, polupublikacije. Tu će se signatura napisati olovkom na poleđini naslovne stranice, zadnjoj stranici ili nekom drugom slobodnom mjestu na građi.²²

7. ZAŠTITA KNJIŽNIČNE ZAVIČAJNE GRAĐE

Knjižnična zavičajna zbirka uz svoju znanstveno-dokumentacijsku i povijesnu vrijednost ima i praktičnu i uporabnu vrijednost/funkciju (kulturno dobro-informacijsko dobro).

²² Ibid.

Ustrojava se radi čuvanja građe za buduće generacije kao i za korištenje u sadašnjosti. Stoga svaka knjižnica u Pravilniku o radu treba skrenuti pozornost na zaštitu zavičajne građe. Isto tako treba predvidjeti načine osiguravanja njihovih inventarnih knjiga i kataloga. Preporuča se mikrofilmiranje inventarnih knjiga i kataloga. Ukoliko su inventarne knjige i katalogi pohranjeni na elektoničkom mediju, treba osigurati njihovu trajnost, a svake godine treba provjeriti njihovu očuvanost i čitljivost podataka.²³

Knjižničnu zavičajnu građu treba čuvati u njezinom originalnom obliku, što znači da se ne smiju poduzimati nikakve radnje kojima bi se promijenio fizički izgled ili sadržaj knjižnične jedinice (ne smije se uvezivati, rezati, lijepiti, koristiti selotejp i sl.). Pravilnom čuvanju knjižnične zavičajne građe napose pridonosi način njezina smještaja. Građa ne smije biti izložena u slobodnom pristupu nego se u cilju njezine zaštite (da se ne uništi ili otuđi) izdvaja u posebnu prostoriju, posebne staklene ormare ili police. Gornji i donji redovi građe trebaju od poda ili stropa biti razmaknuti bar nekoliko desetaka centimetara. Nakon izvlačenja publikacije, niz treba poravnati, a na njegovu kraju postaviti držače za knjige ili nekoliko vodoravno postavljenih publikacija. Tako se postupa i s nepopunjenim redom publikacija na polici.

Za posebne vrste građe (zemljopisne karte, grafike, plakate, razglednice i sl.) koriste se posebni ormari s ladicama. Brošure se stavljaju u tvrde omotnice budući da su savitljive i lako padaju. Građa se okomito slaže na police. Iznimka su jedino novine (uvezane) koje se slažu vodoravno jedan svezak na drugi hrptom okrenute prema van. Donacije i ostavštine čuvaju se kao cjelina bez obzira na vrstu građe. Rijetka i vrijedna građa trebala bi se čuvati u trezorima. Omogućavanje korištenja knjižničnih jedinica zavičajne zbirke ne smije štetiti njihovom fizičkom stanju ili pak osipanju. Isto tako, knjižnične jedinice zavičajne baštine ne posuđuju se za korištenje van prostora knjižnice tj. prostora predviđenog za njihovo korištenje (čitaonica, studentska soba...). O njihovom korištenju treba voditi evidenciju. Knjižnična građa podložna je različitim štetnim djelovanjima-fizikalnim (radijacijska energija poput svjetla, topline i drugih vrsta zračenja), kemijskim (atmosferska onečišćenja i onečišćenja sadržana u samom materijalu) i biološkim (bakterije, gljive, insekti, glodavci i čovjek). Mnogim su ispitivanjima utvrđeni najpovoljniji uvjeti pohrane knjižnične građe, kojima su štetni utjecaji (vlage, topline, prevelikog i dugotrajnog utjecaja sunca, mehaničkog i kemijskog oštećenja, požara, prašine, bakterija, insekta i sl.) svode na najmanju mjeru ili čak potpuno isključuju.

²³ Ibid.

Temperatura prostorije u kojoj je smještena knjižnična zavičajna zbirka treba iznositi 15 stupnjeva C/16 do 18 stupnjeva C, u radnim prostorijama 18 do 20 stupnjeva C, a relativna vlaga zraka 60 do 70 %/od 50 do 60 %. Za građu posebne vrste treba osigurati druge, njoj primjerene uvjete, pa se tako fotodokumenti pohranjuju u prostorije s relativnom vlagom zraka od 40 do 50 %, a za vrlo osjetljive i vrijedne zvučne dokumente temperatura bi trebala biti od 7 do 10 stupnjeva C, a vlažnost zraka 45 do 65 %. Fotografska građa pohranjuje se na nižoj temperaturi sa smanjenim izlaganjem svjetlu, UV-zračenju, atmosferskim i krutim zagađenjima. Optimalni uvjeti čuvanja zvučnih zapisa su 18 stupnjeva C i 40% RV, za optičke diskove ispod 20 stupnjeva C i 40% RV. Optimalna jačina rasvjete u čitaonicama je 200 do 300 luksa, u spremištu 50 do 200 luksa, a ukoliko se knjižnična zavičajna građa koristi u izložbene svrhe ne preporuča se više od 50 do 70 luksa po osam sati dnevno tijekom najviše 60 do 90 dana. Nužno je stalno pročišćavanje zraka (mehaničko ili uređajima za pročišćavanje zraka) te čiste i zračne prostorije koje, međutim, ne smiju biti izložene izravnom utjecaju sunčevih zraka. Prozori trebaju biti od mat stakla ili obojenog stakla s tamnim zastorima ili roletama. Knjižničnu zavičajnu građu treba kontrolirati (pregledavati) svakih šest mjeseci sa svrhom utvrđivanja eventualnih mehaničkih oštećenja ili oštećenja nastalih kemijskim ili mikrobiološkim procesom. Ukoliko je došlo do oštećenja, građu treba zaštititi kartonskim koricama ili ju restaurirati. Restauriranjem se oštećen primjerak građe dovodi u prvotno stanje. Konzerviranjem, idućim postupkom restauriranja onemogućuje se daljnje štetno djelovanje. Konzerviranjem su obuhvaćeni i neoštećeni primjerci, kao preventiva. Za takvu zaštitu knjižnice se obraćaju radionicama u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, Državnom arhivu Hrvatske i HAZU-u. Svake je godine potrebno izvršiti dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju prostora u kojima se nalazi zavičajna građa kako bi se zaštitila od različitih nametnika i glodavaca. Važno je također knjižničnu građu smjestiti u prostore osigurane od poplava. Osim toga, prostoriju treba zaštititi od požara, a građu smjestiti tako da je najmanje 1,5 metara udaljena od izvora topline. Nužno je postaviti protupožarne aparate sa prahom kojima se ispravnost stalno provjerava. U slučaju raznih razaranja i elementarnih nepogoda knjižnično osoblje treba biti osposobljeno za brze i stručne postupke. Postupci zaštite knjižničnih zavičajnih zbirki ustrojenih unutar muzeja, arhiva i drugih javnih ustanova trebaju se provoditi prema odredbama zakona koji određuju njihovu djelatnost.²⁴

²⁴ Ibid.

8. ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE ZAVIČAJNIH ZBIRKI DIGITALIZACIJOM

Skrb o nacionalnoj i međunarodnoj kulturnoj baštini temelji se na brojnim službenim dokumentima (zakoni, pravilnici, uredbe i međunarodni pravni propisi) kojima se uređuje ovo područje. Svakako valja istaknuti „Konvenciju o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine”²⁵ iz 1972. koju je donijela svjetska organizacija UNESCO. Konvencija ističe potrebu prepoznavanja vrijednosti nacionalne baštine, njezinu zaštitu i očuvanje, kako bi zajednička baština čovječanstva ostala sačuvana za sljedeće generacije. Unesco-vu Konvenciju prihvatile su mnoge zemlje u svijetu, a na njihovu je temelju donesen Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.²⁶ U svojim nastojanjima da pruži pomoć knjižnicama u zaštiti vrijedne knjižnične građe, Međunarodno udruženje knjižničarskih društava i ustanova-IFLA slijedi načela svjetske organizacije UNESCO i objavljuje dokumente, smjernice i preporuke u području zaštite knjižnične građe.²⁷ U IFLA-inim načelima za skrb i rukovanje knjižničnom građom, uz tradicionalne postupke zaštite građe navodi se i digitalizacija kao metoda koja posredno pridonosi zaštiti izvornika osiguravanjem dostupnosti preslike građe preko mreže.²⁸ Računalna tehnologija danas je prisutna u arhivima, knjižnicama i muzejima, kao ustanovama u kojima se čuva kulturna baština-ona je potpora postupcima zaštite građe. Postoji više razloga zbog kojih se građa digitalizira: zbog očuvanja intelektualnog sadržaja, smanjenja mehaničkog oštećenja izvornika, uštede prostora, poboljšanja dostupnosti i sigurnosti-sprečavanja oštećivanja, krađe ili uništenja izvornika. Digitalizacija ima određenih prednosti pred drugim oblicima zaštite građe:

²⁵ Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Narodne novine Međunarodni ugovori 12/93 Usvojena: PARIZ, 1972.

Republika Hrvatska stranka Konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991.

Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 8. listopada 1991. Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=81>

²⁶ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. // Narodne novine 69/99, 151/03, 157/03, 87/09 i 88/10.

Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_09_151_2180.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_07_87_2130.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_88_2464.html

²⁷IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom / sastavio i uredio Edward P. Adcock u suradnji s Marie-Thérèsom Varlamoff i Virginiom Kremp. Zagreb : HKD, 2003.

²⁸ Ibid.

- Digitalizacijom se lakše može očuvati od oštećenja rijetka i osjetljiva građa, a istodobno osigurati pristup informacijskom sadržaju koji ona prenosi. Osim što se čuva izvornik, elektronička verzija može poslužiti kao sigurnosna kopija u slučaju uništenja ili oštećenja originala.

- Druga je prednost jednostavnost pristupa. Kada je dokument jednom digitaliziran i postavljen na mrežu, više ga osoba može čitati iz bilo kojeg dijela svijeta. Postupcima digitalizacije ključnog gradiva važnog za kulturnu baštinu neke zemlje može se postići i promocija države u cjelini na globalnoj razini.

- Digitalizacija radi stvaranja nove ponude i usluga korisnicima jedan je od najvažnijih razloga za digitalizaciju gradiva. Naime, prebacivanjem u digitalni oblik otvara se čitav niz novih mogućnosti, npr. stvaranje virtualnih zbirki ili izložbi.

- Četvrta je prednost mogućnost neograničena kopiranja, a da se pritom ne gubi kvaliteta.²⁹

Načela zaštite izvornika i povećanja dostupnosti građe digitalizacijom promovira i Nacionalni program digitalizacije knjižnične, arhivske i muzejske građe Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Program predstavlja strateški dokument u digitalizaciji, predstavljanju i virtualnom okupljanju građe hrvatskih baštinskih ustanova.³⁰ Na temelju tog dokumenta, pokrenut je projekt Hrvatska kulturna baština³¹ kako bi se potaknula digitalizacija veće količine građe, digitalne zbirke učinile dostupnima široj javnosti, a kroz rad na projektu ojačale institucionalne sposobnosti uključenih ustanova.³² U okviru projekta pokrenuti su i ostvareni projekti digitalizacije građe i u narodnim knjižnicama, a pojedini su projekti obuhvatili građu zavičajnih zbirki. Zavičajne su zbirke ključna mjesta čuvanja i korištenja kulturne baštine lokalne zajednice ili određenog područja-regije. Predstavljaju riznice kulturne baštine u manjem opsegu, ali su po svom sadržaju važan dio nacionalnog fonda. Zaštićeni knjižnični fondovi najčešće su pohranjeni u zavičajnim zbirkama ili u izdvojenim specijalnim zbirkama, a svrha im je sačuvati građu kako bi se osigurali izvori za raznovrsna

²⁹ Stančić, H. Digitalizacija. Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009. Str. 10.-11.

³⁰ Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe, 2006. Dostupno na: URL: <http://daz.hr/bastina/NacionalniProgramDigitalizacije.pdf> (2012-9-28)

³¹ Opširnije: Hrvatska kulturna baština www.kultura.hr

³² Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe, 2006. Dostupno na: URL: <http://daz.hr/bastina/NacionalniProgramDigitalizacije.pdf> (2012-9-28)

istraživanja. Budući da se vrijedna građa zavičajnih zbirki ne posuđuje i može se koristiti samo u prostorima knjižnice, ne iznenađuje da niz projekata digitalizacije građe počinje upravo odabirom građe zavičajnih zbirki. Projekt digitalizacije usmjeren je na zaštitu zavičajnih zbirki, njihovu digitalnu dostupnost, a ujedno proširuje usluge koje knjižnica pruža svojim korisnicima.

9. ZAVIČAJNA ZBIRKA I NAKLADNIŠTVO

Cjelokupan rad na zavičajnoj zbirci treba biti popraćen informacijskom i propagandnom djelatnošću radi popularizacije zavičajne građe. Jedan od načina može biti i izdavačka djelatnost knjižnice (zavičajne bibliografije, osobne bibliografije, monografije o zavičaju).

Većina ljudi uz pojam nakladništva uglavnom veže velike i poznate nakladničke kuće, rijetko ili gotovo nikako knjižnice. Međutim, mnoge knjižnice, ali i druge kulturne ustanove, bave se i nakladničkom djelatnošću. Nije to komercijalno nakladništvo, u najvećoj mjeri to su sadržaji vezani za lokalnu kulturnu baštinu, najčešće tzv. sitni tisak koji sadrži osnovne informacije o zavičaju ili tiskovine tipa zavičajnih bibliografija, kataloga izložbi ili biltena prinova knjižničkog fonda. Manji broj knjižnica odlučio se i na izdavanje monografskih publikacija koje su određene zavičajnim temama ili autorima ili se odnose na postojeće fondove zavičajnih zbirki (npr. pretisci). Prema vrsti tiskane građe, nakladničku djelatnost knjižnica možemo podijeliti na:

- sitni tisak (bibliografije, katalogi izložbi, bilteni prinova knjiga),
- pretisci,
- monografske publikacije,
- digitalizirana građa.

Sitni tisak, budući da je vezan uz osnovnu djelatnost, ima gotovo svaka knjižnica. Knjižnice redovito obavještavaju svoje korisnike o novim naslovima izdajući biltene prinova. Svaka veća izložba popraćena je katalogom. Knjižnice koje imaju zavičajne zbirke izrađuju osobne ili tematske bibliografije. Zavičajne zbirke posjeduju rijetku građu velike vrijednosti. Ta je građa zaštićena, nije ju moguće posuditi izvan prostora knjižnice, a na uvid korisniku se najčešće daje samo u svrhu znanstvenog rada i istraživanja. Takvi primjerci, značajni za

povijest i kulturu zavičaja, ponovo se tiskaju. Pretisak ima dvije osnovne svrhe: jedna je zaštititi originalni primjerak od daljnjeg oštećenja, a drugi učiniti ga dostupnim većem broju korisnika. Monografske publikacije odnose se na knjige suvremenih zavičajnih autora ili knjige sa zavičajnim temama. Jedan oblik nakladništva jesu i elektroničke knjige. U novije vrijeme sve veći broj knjižnica digitalizira građu zavičajnog fonda, također s ciljem zaštite i veće dostupnosti.³³

Nakladnička djelatnost jedan je od načina obogaćivanja fonda Zavičajne zbirke. Kako bi se fondovi Zavičajne zbirke popunili i obogatili informacijama i sadržajima, potrebno je, uz uobičajenu nabavu, poticati izdavanje knjiga o zavičaju, osobama i povijesnim događajima. Promocija zavičajnih autora, knjiga o zavičaju i njegovim ljudima i zbivanjima glavni su razlozi za izdavačku djelatnost knjižnica. Isto tako fond zavičajne zbirke može se obogatiti izdavanjem pretisaka vrijednih i rijetkih knjiga, i na taj način sačuvati stare i vrijedne knjige i učiniti ih dostupnima što većem broju naših korisnika.³⁴

Posebno treba naglasiti mogućnost turističke promocije zavičaja kroz izdavaštvo jer je ono dodatni izvor informacija za sve one koji dolaze kao gosti, putnici, a prije dolaska žele saznati nešto o njemu bilo iz monografskih publikacija, bilo iz lokalnih novina u kojima je najvjernije opisana prošlost i sadašnjost nekog kraja ili uvidom u digitaliziranu građu preko interneta. Nakladništvo je, između ostaloga, doprinos razvoju knjižnične djelatnosti u regiji u stvaranju i popunjavanju zavičajnih zbirki, a njegovi su rezultati zaštita originalnih primjeraka građe, veća dostupnost postojećih zbirki (mrežno i izvanmrežno), veće i bolje mogućnosti istraživanja zavičajnih tema te popunjavanje zbirke novim naslovima i autorima. Promocija svih oblika nakladništva odvija se preko sredstava javnog informiranja, preko mrežnih stranica knjižnice i drugih relevantnih web stranica, putem stručnih glasila. Potrebno je raditi na informiranju i animiranju pojedinih ciljnih grupa-npr. učenika osnovnih i srednjih škola, maturanata itd; na organiziranom dolasku pojedinih grupa korisnika u knjižnicu, promocijama novih naslova, organizirati stručne skupove za građane kako bi se javnost upoznala s novim uslugama koje knjižnica nudi.³⁵

³³ Bišćan, F. Obogaćivanje zavičajne zbirke kroz nakladništvo. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb: NSK u Zagrebu. Str .269.-271.

³⁴ Ibid. Str .275.

³⁵ Ibid.

10. INFORMATIVNO – PROMIDŽBENA DJELATNOST

Cjelokupan rad knjižnice na zavičajnoj zbirci ima za cilj ne samo prikupljanje nego i informiranje i populariziranje zavičajne građe. Prikupljena i sređena zavičajna građa uz dobru informacijsku podršku daje knjižnici široke mogućnosti za pružanje usmenih i pismenih informacija o različitim temama iz zavičaja, ali i za organiziranje različitih promidžbenih aktivnosti knjižničkog zavičajnog fonda te tako i zavičajne baštine. U cilju popularizacije knjižnične zavičajne građe, knjižnice mogu samostalno ili u suradnji s drugim knjižnicama, srodnim ustanovama ili pojedincima organizirati izložbe knjižnične zavičajne građe. Neke od karakterističnih tema mogu biti:

- obljetnice (godišnjice rođenja, smrti i sl.) povijesnih osoba ili suvremenika značajnih za kulturni, znanstveni ili društveni život zavičaja,
- obljetnice lokalnih udruga, ustanova ili organizacija i sl.,
- godišnjice važnih događaja iz različitih područja života u zavičaju,
- obilježavanje suvremenih događaja u zavičaju (nove knjižnice, škole, priznanja i sl.),
- nove akvizicije (prinovljeni knjižnični zavičajni fond),
- posebnosti jedinica knjižnične zavičajne građe (ex librisi, marginalije, knjižni uvezi)

Izdavačka djelatnost knjižnice drugi je vrlo značajan oblik predstavljanja knjižnične zavičajne građe. Knjižnična zavičajna zbirka objavljuje se u katalozima cijelog knjižničkog fonda ili njegovih pojedinih cjelina (starija građa, zemljopisne, glazbene ili druge zbirke) te u biltenu prinova. Uz izložbenu djelatnost, knjižnice objavljuju i kataloge izložaba. Te su publikacije pomagalo za neposredan susret s izložbom ali i trajni dokument jednog izložbenog događanja ograničenog vremenskog trajanja. Na temelju prikupljene zavičajne građe samostalno i/ili u suradnji sa srodnim ustanovama (zavičajnim muzejima, povijesnim arhivima, zavičajnim udrugama i sl.) zavičajna zbirka daje velik doprinos i za objavljivanje monografija, fotomonografija, likovnih monografija, spomenica, kulturno-povijesnih i povijesno-turističkih vodiča koji obrađuju povijesne i kulturno-povijesne, arheološke, etnografske i druge zavičajne teme. Veliki doprinos koji knjižnice mogu dati populariziranju zavičajne baštine je i izdavanje pretisaka vrijednih jedinica svojega fonda. Stručno-znanstvena djelatnost prikupljanja, identificiranja i odabiranja tiskanih ili nekom drugom tehnikom umnoženih jedinica zavičajne baštine, trebala bi rezultirati njihovim popisivanjem, sistematiziranjem, odnosno izradom

zavičajnih bibliografija. One mogu biti opće ili specijalne, a mogu ih pojedine knjižnice izrađivati samostalno ili u suradnji s drugim ustanovama i pojedincima koji posjeduju sistematiziranu zavičajnu građu. Uz navedena izdanja, knjižnice objavljuju i druge vrste publikacija kojima se prenosi znanje i informacije o zavičajnoj zbirci i zavičajnoj baštini. Pomoću izdavačke djelatnosti, zavičajna zbirka aktivno sudjeluje u marketinškoj djelatnosti knjižnice. Pretisci starih razglednica, karata ili kalendara mogu obogatiti suvenirsku ponudu knjižnice. U cilju popularizacije zavičajne građe i jačanja interesa za zavičaj, njegovu prošlost, sadašnjost i budućnost, knjižnica treba surađivati s baštinskim, obrazovnim, znanstvenim ustanovama, pojedincima i drugima. Samostalno ili u suradnji s njima može organizirati različite akcije i priredbe posvećene zavičaju:

- književne večeri koje mogu biti popraćene dramskim, glazbenim, likovnim i drugim manifestacijama,
- promocije novih jedinica“zavičajne baštine (lokalnih nakladnika, autora i sl.),
- predavanja i prezentacije o zavičajnim temama,
- snimanje filmova, televizijskih i radio emisija.

Ovakve priredbe informiraju građane o bogatstvu i vrijednosti zavičajne građe u knjižnici, daju putokaz za daljnja istraživanja zavičajne građe i animiraju građane za daljnje prikupljanje i obogaćivanje zavičajne zbirke.³⁶

11.0 GRADU ZABOKU I GRADSKOJ KNJIŽNICI „K.Š. GJALSKI“ ZABOK

11.1.Grad Zabok – povijest i karakteristike

Svaki učenik, student ili građanin koji želi saznati nešto više o Zaboku, njegovoj povijesti važnim ličnostima ili događajima prvo će se suočiti s problemom nedovoljne istraženosti, malim brojem djela koja obrađuju Zabok, podacima koje nije moguće naći na jednom mjestu,

³⁶ Vuković-Mottl. S; Posarić, Đ; Gatalica, T; Radovanlija Mileusnić, S; Vesna Udovičić, V; Kalanj Butković, B.Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu.//HKD novosti (2009). Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/novosti/odabrana_novost/347/

kao što je zavičajna zbirka, nedostatnom bazom podataka u Gradskoj upravi i sl. Uzimajući u obzir činjenicu da Zabok kao grad nema dugu povijest, da nema brojne poznate ličnosti, kao neki drugi gradovi, na neki način je razumljivo dosadašnje pomanjkanje interesa. Ali kada se krene s analizom povijesnog prirodnog i kulturnog nasljeđa shvatimo da sve znamenitosti grada i njegovih stanovnika i nisu tako zanemarive, da se više radi o pomanjkanju svijesti o važnosti očuvanja i promicanja zavičajne baštine kao segmenta sveukupne kulturne baštine pojedinog naroda, te da slijedom toga treba poraditi na pobuđivanju zanimanja za svestrano proučavanje, čuvanje i ostavljanje u naslijeđe budućim naraštajima, dokumenata i informacija o svim aspektima razvoja određene zajednice, te da dobrom inicijativom treba objediniti aktivnosti vrijednih pojedinaca koji su kolekcionari, kroničari svoje sredine ili pisci o događajima i ličnostima svog zavičaja, kako bi se tiskana djela, prikupljena građa o zavičaju, dokumenti, slike, fotografije, privatne zbirke i dr. građa koja čini zavičajnu zbirku, pribavila, klasificirala i obradila u zavičajnoj zbirci koja će biti dostupna svim zainteresiranim građanima, a posebno budućim generacijama.

Grad Zabok smješten na jugozapadnu rubu Krapinsko-zagorske županije. Na površini od 34,41 km² razmješteno je 17 naselja u kojima u 2.931 kućanstvu živi 9.365 stanovnika.³⁷ Grad Zabok sastoji se od slijedećih naselja: Bračak, Bregi Zabočki, Dubrava Zabočka, Grabrovec, Grdenci, Gubaševo, Hum Zabočki, Jakuševac Zabočki, Lug Zabočki, Martinišće, Pavlovec Zabočki, Prosenik Gubaševski, Prosenik Začretski, Repovec, Špičkovina, Tisanić Jarek i Zabok. (vidi Prilog 1.). Grad Zabok smješten je u središnjem dijelu Krapinsko-zagorske županije te kao takav pripada sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske i prostoru središnje Hrvatske. Područje Grada Zaboka graniči sa općinama Krapinske Toplice i Sveti Križ Začretje na sjeveru te Općinom Veliko Trgovišće na zapadu. Južni dio grada graniči s Gradom Oroslavlje i Gradom Donja Stubica, a istočni dio s Općinom Bedekovčina (vidi Prilog 2.). Ono što treba naglasiti je to da Grad Zabok ima važan strateški i geoprometni položaj u Krapinsko-zagorskoj županiji koji mu daje bitne razvojne prednosti u odnosu na druge općine i gradove u županiji.

Ime Zabok javlja se u do sada poznatim dokumentima prvi puta godine 1335. u darovnici ugarsko-hrvatskog kralja Karla I. kojom, prema preporuci slavonskog bana Mikca, daruje posjed Zabok Petru, sinu Nuzlina, jer je dotadašnji vlasnik Samson umro bez

³⁷ Grad Zabok –karakteristike. Dostupno na: URL: www.zabok.hr

nasljednika. Darovnicu je proveo ban Mikac, a 1345. potvrdio ju je i nasljednik kralja Karla, kralj Ljudevit I. Nasljednici Petra Nuzlinovog služili su se predikatom de Zabok da bi se negdje u XV. stoljeću počeli služiti imenom Zaboky de Zabok. Taj nam podatak ujedno dokazuje da toponim Zabok ne potječe od imena obitelji vlasnika posjeda, već obrnuto, obitelj je stekla ime po posjedu. To je konačno i razumljivo i prihvatljivo, jer stara hrvatska riječ bok između ostalog označava i istaknutu okuku riječnog toka. Budući da se posjed Zabok nalazio upravo na unutrašnjoj strani velikog luka rijeke Krapinice, dakle za bokom, može se logično zaključiti da je područje posjeda dobilo ime Zabok, to prije što se upravo na tom mjestu, ispod kapelice Sv. Antuna, nalazio i stari drveni kaštel obitelji Zaboky. Kasnijim podjelama između Petrovih nasljednika, posjed se smanjuje i stvaraju se novi, manji posjedi: Gredice na jugu, kao i Prilesje, danas Bračak, na istoku. Novi gospodari podižu i svoje male dvorce-kurije. Posljednji muški potomak porodice Zaboky - Baltazar, uspio je dotadašnju podružnicu župe Sv. Križa u Začretju uzdići u rang župe Sv. Jelene Križarice (30. travnja 1658.). Poslije njegove smrti, oko 1660., posjed Zabok, kao i kolatorsko pravo nad župom, dolazi u vlasništvo njegovog zeta Baltazara Vojkovića od Klokoča. Sigismund Vojković - Vojkffy započeo je 1782. gradnju župne crkve na današnjem mjestu. Crkva je dovršena 1805. Tokovi riječnih dolina uvjetovali su razvoj prometnica koje su svoje sjecište imale upravo u blizini nove crkve, a kako je ukinućem kmetstva bio omogućeni siromašnijim slojevima pučanstva slobodan izbor mjesta stanovanja, duž puteva koji su od starih centara Kaštela, Gredica i Bračaka vodili prema novom središtu oko crkve, postepeno su nicali kuće i stvarao se novi Zabok.

Godine 1857. Zabok je bio malo naselje s 281 stanovnikom. Tek 1910. godine broj stanovnika penje se na 600, a nakon Drugoga svjetskog rata, 1948. godine, kad započinje i intenzivna industrijalizacija, broj stanovnika prelazi 1000. Prema rastu broja stanovnika između 1890. i 1910. godine, može se zaključiti o napretku naselja. U ovome razdoblju i ljevokasto proširenje pred crkvom počelo je poprimati formu trga. Nakon izgradnje željezničke pruge kroz Zagorje 1886. godine, u Zaboku je formirano i drugo prostorno žarište, uz željeznički kolodvor, gdje se nalazilo i sajmište. Područje na kojemu se nalaze željeznički i autobusni kolodvor i u današnjem se prostoru grada Zaboka predstavlja središnji gradski prostor. U međuratnome razdoblju uz kolodvor je sagrađena tvornica tekstila, što će biti začetak industrijalizacije, intenzivirane u poslijeratnome razdoblju.

Zabok je dobio status grada 1993.g., a do tada je bio sjedište bivše Općine Zabok u čijem sastavu su bila naselja: Zabok, Bedekovčina, Krapinske Toplice, Veliko Trgovišće i

Sveti Križ Začretje.³⁸ Prostorom grada Zaboka prolazi autocesta D-1/ E-59 (Zagreb – Macelj), koja je u sastavu međudržavnoga Pynskog koridora. Rubnim dijelovima grada i dolinom rijeke Krapine vodi cestovni pravac D-24 za istočne dijelove Županije – Bedekovčinu, Zlatar Bistricu i dalje, odvajajući se od čvorišta Mokrice i autoceste D-1. Od navedena čvorišta dijelom grada Zaboka u dolini potoka Horvatske ide i važna državna cesta D-205 (Gubaševo – Kumrovec). Ova prometnica od velike je važnosti za gradski prometni sustav, a s juga olakšava pristup u naselje Zabok. Osim cestovnih, na razvoj Zaboka presudno su utjecali i željeznički pravci, koji će i u budućnosti razvoju Zaboka davati važan impuls. Zabok je danas drugo prometno središte po veličini prometa u Hrvatskoj. Samim tim on je najvažnije željezničko križište u Županiji, i to iz četiri smjera: Zagreba, Varaždina, Đurmanca i Gornje Stubice. Kroz njega dnevno prođe vlakova 96 (90 putničkih, 6 teretnih i 4 izvanredna vlaka). Daljnji korak u razvoju prometa predstavlja izgradnja aerodroma, za koji su već obavljene brojne pripreme.

Što se tiče komunalne infrastrukture, može se reći da je grad Zabok u potpunosti riješio pitanje elektrifikacije, plinifikacije, vodoopskrbe, telefonije, asfaltiranja i djelomično kanalizacije, na čemu se i dalje radi. U Zaboku sjedište ima oko 217 poduzeća i 256 obrtnika. Zabok već godinama izgrađuje svoju poslovnu zonu za prihvat nove industrije, pod nazivom “Gospodarska zona grada Zaboka”, površine 170 ha, u kojoj se sada nalazi 32 poslovna subjekta, a i dalje je prisutno veliko zanimanje stranih i domaćih investitora za izgradnju kapaciteta u postojećoj zoni pa i zoni njezina proširenja. Ishodište cijele gospodarstvene aktivnosti držala je najstarija tvrtka ZIVT osnovana 1936. od strane Milana Prpića. ZIVT nije bio samo glavni nosilac gospodarske aktivnosti nekadašnje Općine Zabok on je bio i svojevrsni poduzetnički inkubator za Grad Zabok u kojem su se razvili programi proizvodnje netkanog tekstila iz čega je nastala tvrtka Regeneracija, nadalje ZIVTEX iz kojega je poslije nastala proizvodnja tepiha i koja je kasnije priključena Regeneraciji te tvornica rasvjetnih tijela Dekor koja se razvila u značajnog proizvođača i izvoznika ovih proizvoda. ZIVT je također pokrenuo i razvoj metalne industrije Zagorja iz čega je nastala tvrtka Zagorski metalac koja se kasnije počela baviti distribucijom plina.

Sve te tvrtke prolazile su duga razdoblja inflatornih kretanja nekadašnjeg gospodarstva ali ipak se može govoriti o relativno stabilnim ekonomskim kretanjima u gospodarstvu Grada Zaboka do 90-tih godina prošlog stoljeća.

³⁸ Povijest Zaboka. Dostupno na URL: www.zabok.hr

Nakon Domovinskog rata došlo je do značajnih promjena. Sve te tvrtke bile su usmjerene na relativno veliko tržište nekadašnje države što je ukazivalo da se moraju izvesti određene restrukturalizacije s obzirom na novonastalo ekonomsko stanje.

Vrijeme i okruženje, sa svojim utjecajem i orijentacijom na kapitalistički način poslovanja doveli su do redizajniranja gospodarske strukture Grada Zaboka.

Tvrtke su u najvećoj mjeri reducirane po kapacitetu, asortimanu i broju zaposlenih, prošle su procese pretvorbe i privatizacije, ali je bitno naglasiti da, osim ZIVT-a, sve su one zadržane u novoj gospodarskoj strukturi Grada Zaboka.

Od 1995. godine pa do 2005. godine slijedilo je razdoblje relativne stagnacije gospodarskog razvoja da bi u posljednjih godina s obzirom na izuzetan geografski i prometni položaj Grada Zaboka i opskrbljenost infrastrukture počelo popunjavanje gospodarske zone u kojoj se danas nalazi tridesetak tvrtki od kojih su cca. 70% potpuno nove.

Pored gospodarstva, u Gradu su otvorene poslovne praktički svih najvažniji banaka u zemlji i drugih financijskih institucija čime se ostvaruju ciljevi razvoja Grada Zaboka postavljeni još 80-tih godina prošlog stoljeća, da Grad Zabok postane financijski centar Zagorja. Svoje poslovne u Zaboku imaju: Privredna banka Zagreb d.d., Raiffeisenbank Austrija d.d., Societe Generale-Splitska banka d.d., Zagrebačka banka d.d., Erste&Steiermärkische Bank d.d., Zagreb, OTP banka d.d., Zagreb, Poštanska banka, Samoborska banka, te SOLIDA štedno kreditna zadruga i Zagorska štedno kreditna zadruga. Od osiguravajućih kuća spomenuti ćemo samo najveće: Croatia osiguranje d.d., Grawe Hrvatska d.d., Allianz, Euroherc, Merkur, Jadransko osiguranje, Basler osiguranje Zagreb i dr.

U Zaboku djeluju i tvrtke bitne za razvoj zabočkog, ali i šireg zagorskog područja. To su Hrvatska elektroprivreda, DP Zabok, Zagorski vodovod, Zagorski metalac, za distribuciju prirodnog plina, Hrvatski Telekom- telekomunikacijski centar Zabok, Fina, Porezna uprava, Javni bilježnik, Fond mirov. i zdravstva, Prekršajni i Općinski sud, Policijska uprava itd.

Isto se odnosi i na trgovine, jer se u Gradu Zaboku nalaze objekti nekoliko trgovačkih lanaca čime se ostvaruje drugi cilj gospodarskog razvoja Grada, tj. da on postane distributivno trgovačko središte za područje Zagorja (Trgocentar, KTC Križevci, Konzum, Lidl, Plodine, Lesnina, Narodne novine) Uspoređujući gospodarsku strukturu iz 1979. i 2009. godine može se zaključiti da je došlo do bitnih razlika u nekoliko područja. Najprije, povećao se broj subjekata koji sudjeluju u gospodarskim procesima, smanjio se broj zaposlenih u odnosu na 1979. godinu, jača uslužni sektor, trgovine, financije, poslovne usluge, infrastruktura, a smanjuje se industrijska proizvodnja. Dolazi do redizajna strukture radne snage u smislu zanimanja, budući da se smanjuju, pa skoro i nestaju, nekadašnja tekstilna zanimanja koja su

bila dominantna, a u gospodarski proces uključuju se druge vrste zanimanja što desetljećima nije bio slučaj na području Grada Zaboka. Tako su danas u gospodarskoj zoni obuhvaćene slijedeće djelatnosti: proizvodnja valovitog papira i kartona, proizvodnja netkanog tekstila, proizvodnja cementa i betona, proizvodnja furnira, šperploča, panel-ploča i sl., vatrogasna služba, proizvodnja žarulji i el. svjetiljki, uklanjanje otpadnih voda i smeća, građevinska i umjetnička bravarija, trgovina motornim vozilima, trgovina na veliko gorivima i mazivima, elektr. aparatima, distribucija plina i vode, izgradnja objekata distribucija plina i vode, opće obrazovanje i tehničko i stručno obrazovanje, gradnja stambenih i nestambenih zgrada, trgovina na veliko, programiranje i planiranje razvitka županijskih i lokalnih cesta, proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme, izgradnja objekata niskogradnje, ostali završni građevinski radovi, izdavanje novina, emitiranje radijskog programa, djelatnosti pripreme za tiskanje, pekara, posredovanje u trgovini, kreditno poslovanje, usluge promidžbe i marketinga, proizvodnja audio-kazeta, CD-a i DVD-a, proizvodnja grafičke opreme i sl.

Gledajući na kulturno-povijesno naslijeđe, grad Zabok ima nekoliko zaštićenih spomenika kulture u statusu preventivne zaštite, od kojih su najpoznatiji dvorac Bračak s park-šumom, dvorac Gređice, kapela Sv. Antuna i portal crkve Sv. Jelene Križarice. U gradu Zaboku nastoji se očuvati kulturno-povijesna tradicija pa se u tome smislu uređuje etnolokalitet „Zagorska hiža“ u Dubravi Zabočkoj.

U društvenim djelatnostima grad Zabok već sad predstavlja istaknuto obrazovno središte. U njemu su smještene razne ustanove: od jaslica i vrtića s malom školom (vrtić i polaznici male škole na tri lokacije), preko osnovnoga i srednjega obrazovanja u tri srednje škole do fakulteta iz područja ekonomije i turizma i informatike. Tu je i Gradska knjižnica s čitaonicom te Pučko otvoreno učilište s raznim programima obrazovanja odraslih, Gradska galerija i kino rekonstruirano u multimedijски centar. Početak visokoškolskog obrazovanja u Zaboku seže s početka šezdesetih godina 20. stoljeća kada je otvoren vanjski centar Ekonomskog fakulteta iz Zagreba koji je djelovao nekoliko godina. Fakultet je ponovno otvoren 1994. godine kada Pučko otvoreno učilište Zabok suorganizira ovaj studij. Na ovom fakultetu studenti se osposobljavaju za suvremeno i praktično vođenje poslova u vanjskoj i unutarnjoj trgovini i obavljanje svih poslova vezanih uz poduzetništvo i menadžment u domaćem i međunarodnom prometu roba, usluga i kapitala.

Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment fakultet iz Opatije započinje svoje djelovanje 2000. godine uz inicijativu Krapinsko zagorske županije i Grada Zaboka s obzirom na profil fakulteta i potrebe ove regije za razvojem svih oblika turizma. Trenutačno se nastava odvija prema Bolonjskom procesu na stručnom i sveučilišnom smjeru studija.

Fakultet za organizaciju i informatiku iz Varaždina djeluje u Gradu Zaboku od 2002. godine. Fakultet je otvorio svoj vanjski centar u Zaboku zbog potrebe Krapinsko zagorske županije i Grada Zaboka za razvojem malog i srednjeg poduzetništva uz ovladavanje svih vještina vezanih uz menadžment, vođenje malih i srednjih poduzeća uz korištenje suvremene informacijske tehnologije u poslovanju.

Iako su navedeni fakulteti osnovani sa ciljem obrazovanja kadrova s područja Krapinsko zagorske županije, na sva tri fakulteta su upisani studenti s područja cijele sjeverozapadne Hrvatske i ostalih dijelova države.

Vezano uz obrazovanje potrebno je reći da Grad Zabok u svojem proračunu osigurava sredstva za stipendiranje studenata kako bi se popravila obrazovna struktura stanovništva i na taj način omogućio brži i kvalitetniji razvoj grada.

Posebno velika pažnja posvećuje se djeci i sadržajima za djecu. Grad Zabok je 2005. dobio status Grada prijatelja djece. Uređen je i priveden svrsi 2009. godine nadograđen prostor vrtića i time povećan kapacitet istog, uređuju se i opremaju sva dječja igrališta i brojni sportski i kulturni programi posvećeni djeci. Kao zdravstveno središte Zabok ima Opću bolnicu, Dom zdravlja, brojne specijalističke ambulante, hitnu službu i član je Hrvatske mreže zdravih gradova. Kroz socijalni program u Gradu se izdvajaju znatna sredstva za socijalno ugroženo stanovništvo i udruge koje u svojem djelokrugu imaju programe socijalne skrbi.

Na području grada Zaboka registrirano je oko 130 udruga. Zabok jedno je od istaknutijih športskih središta Županije i u njemu aktivno radi 25 športskih udruga. Brojni entuzijasti svih uzrasta bave se raznim športovima, a motocross staza Vučjak u Zaboku nadaleko je poznata, Na području grada djeluju mnogobrojni športski klubovi: tri nogometna kluba (NK Mladost, Zabok; NK Rudar, Dubrava Zabočka i NK Gjalski, Gubaševo), Košarkaški klub Zabok-Zaboky koji je u A-1 ligi, ženski rukometni klub, streljački klub, stolnoteniski klub, motocross klub, nekoliko ribičkih društava, Budokai klub, savate-boks klub Đidara, plivački klub "Olimp" i dr. Radi velikoga broja športskih udruga i zanimanja građana svih dobnih skupina za bavljenje sportom iskazana je potreba za izgradnjom sportske dvorane, koja treba služiti za tjelesnu i zdravstvenu kulturu, i opće namjene, za potrebe Gimnazije A. G. Matoša Zabok, Strukovnog i umjetničkog učilišta Zabok kao i za potrebe građana i sportskih klubova, 2013. započela je gradnja sportske dvorane, koju financiraju s po 33 % Grad Zabok, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije te Ministarstvo obrazovanja i sporta.

U području kulture djeluju brojne udruge, a Zabok je osobito poznat po manifestaciji posvećenoj književniku Ksaveru Šandor Gjalskom, najpoznatijem Zabočanu književniku i političaru Ksaveru Šandoru Gjalskom rođenom kao Ljubomir Tito Babić 26. listopada 1854.

godine u Gredicama u Zaboku, na kojoj se dodjeljuje književna nagrada za najbolje objavljeno prozno književno djelo u Republici Hrvatskoj svake godine, a ustanovljena je 1979. godine s Društvom hrvatskih književnika. Kulturne događaje važnije za grad uglavnom organiziraju Grad Zabok, Pučko otvoreno učilište, Gradska knjižnica, odgojno obrazovne ustanove i brojne udruge. Od najaktivnijih spomenut ćemo samo neke: Zbor "Gjalski", KUD Zabok, HU "Muži zagorskog srca" Udruga "Zlatno srce" Ekološko društvo "Lijepa naša", Ogranak Mh u Zaboku, Društvo naša djeca. Posljednjih godina u Zaboku se pojavljuje sve veći broj udruga civilnoga društva drugačijeg sadržaja rada, koje doprinose novoj kvaliteti života naše sredine. Jedna od takvih udruga je: Udruga "Mraz", "GOKUL". Najnovija udruga je "Regenerator" koja je osnovana radi širenja urbane kulture i udruživanja zainteresiranih pojedinaca i udruga s područja Grada Zaboka i Krapinsko-zagorske županije, s konačnim ciljem osnivanja Zagorskog centra urbane kulture. Istoj je dodijeljen otkupljen prostor – tvornička hala Regeneracije, u kojoj se održavaju koncerti, te drugi sadržaji vezani uz okupljanje mladih i izradu projekata u svrhu ostvarivanja prava i interesa mladih. Budući je 2009. rekonstruirana i uređena kino dvorana u multimedijски centar, grad je dobio još jedan odgovarajući prostor za predstavljanje rezultata rada mnogobrojnih udruga i društava kao i za održavanje kazališnih predstava. Osim toga, 2010. je otvorena velika gradska galerija u kojoj je smještena donacija Matijaš, broji 123 djela hrvatskih autora, slika, skulptura, reljefa i grafičkih mapa koje su Vatroslav Matijaš i njegova kćer Ana Pia darovali gradu Zaboku, a mjesto je stalnih izložbi suvremenih likovnih umjetnika. Nadalje, u Zaboku postoje još dvije manje galerije, jedna u sklopu gradske knjižnice prostor za izložbe mnogobrojnih likovnih umjetnika amatera, te galerija Mala u sklopu popularnog zabočkog kafića uređenog u starom stilu „Polanović“. U gradu djeluju Osnovna glazbena škola Ksavera Šandora Gjalskog Zabok, te tri limene glazbe (Zabok, Špičkovina i Prosenik Gubaševski). Na području grada djeluje više dobro opremljenih vatrogasnih društava (Javna vatrogasna postrojba, DVDZabok, DVD Špočkovina, DVD Gubaševo, DVD Pavlovec, DVD Regeneracija, DVD Trgocentar, DVD Opće bolnice Zabok) organiziranih u Vatrogasnu zajednicu grada Zaboka.

Sva događanja prati lokalni Radio Zabok, osnovan 1962. godine i najstarija je radio stanica od svih u Hrvatskom zagorju. Nadalje, grad ima svoj Zabočki list, besplatan za sva domaćinstva i Internet stranicu.

Iako Zabok nema klasičnih turističkih sadržaja, tu su brojni ugostiteljski lokali, vinske veste, planinarski dom „Picelj“ sa arboretumom, lovački domovi, motocross staza, koja je izgrađena još davne 1961. godine, a njena je posebnost u činjenici da je jedina na svijetu na kojoj se s jedne točke vidi cijela staza. Stazu čini 36 tisuća četvornih metara zemljišta na vrlo

atraktivnoj lokaciji, svega koju minutu pješačenja od samog centra Zaboka. Vezano uz kontinuitet zabočkog motocrossa jedan od najatraktivnijih događaja je Svjetsko prvenstvo za motore s prikolicom, te druga međunarodna takmičenja. Spomenuti ćemo još brojne kulturne manifestacije: Dani K.Š. Gjalskog, Zlatna jesen Zabočka, Mjesec svibanj – Dan grada, Prosinačke svečanosti. Zaboka danas postaje moderan i uređen grad s novim urbanim sadržajima i kvalitetom koja privlači mlade, koji maksimalno koristi svoj položaj, mogućnosti i resurse, te kroz primjenu moderne tehnologije i međunarodno priznate standarde kvalitete unapređuje rad gradske uprave.³⁹

Oni koji nikad nisu bili u Zaboku očekuju grad urbanog tipa kao Krapina ili Samobor međutim heterogena izgradnja bez urbanističke koncepcije kojom bi se stvorilo novo lice grada ostavilo je Zabok bez prepoznatljivog urbanog identiteta. Isto tako potrebno je reći da se nije posvetila dovoljna pažnja zaštiti spomenika kulture. Na području Grada Zaboka do sada je status zaštite imalo svega 6 spomenika kulture prema Popisu Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Zagrebu: Upisom u Registar spomenika (R) nije zaštićen ni jedan spomenik. Rješenjem o preventivnoj zaštiti (P) zaštićeno je 5 spomenika:

- dvorac Kulmer u Bračaku,
- dvorac Đalski u Gubaševu,
- kapela Sv. Antuna u Grabrovcu,
- župna crkva Sv. Jelene Križarice u Zaboku,
- grobnica obitelji Tompić na groblju u Zaboku,
- kurija Tompić u Grdencima.

Dosad su bile evidentirane sljedeće građevine:

- kapela Sv. Roka u Tisanić Jarku,
- kurija župnog dvora u Zaboku,
- stambene kuće u Zaboku u ulici M. Gupca br. 36, 68 i 74⁴⁰

Da bi se to stanje popravilo novim Prostornim planom sačinjen je pregled kulturnih dobara, registriranih, preventivno zaštićenih i ovim planom predloženih za zaštitu prema spomeničkim grupama (vidi Prilog 3.).

³⁹ Grad Zabok – karakteristike. Dostupno na URL: www.zabok.hr

⁴⁰ Prostorni plan Grada Zaboka. Obrazloženje plana str.54-56. Dostupno na URL: http://www.zabok.hr/documents/PPUGZ09/0._obrazlozenje.pdf

11.2. Znamenite ličnosti Grada Zaboka

11.2.1. Ksaver Šandor Gjalski i dvorac Gjalski

Najznamenitija ličnost Zaboka, po kojoj je Zabok poznat svakako je Ksaver Šandor Gjalski, pravim imenom Ljubomil Tito Josip Franjo Babić, jedan od najtipičnijih hrvatskih književnika druge polovice 19. i početka 20. stoljeća, rođen u plemenitaškoj obitelji u Gredicama u Zaboku, prije 159 godina. Život u plemenitaškoj obitelji odgajan u izrazito ilirskom duhu u plemenitaškom i seoskom okruženju znatno će utjecati na izbor njegovih književnih tema. Pisao je romane, pripovjetke, kronike, književne članke, filološke oglede te političke i povijesne rasprave. U svojim pripovijetkama *Pod starimi krovovi*, *Za materinsku riječ* i *Na rođenoj grudi*, on je ne samo kroničar, već i osjetljivi lirik, te istančan i zreo umjetnik. Do izražaja dolazi njegov emocionalni odnos prema prirodi i zagorskom ladanju.

Gjalski se okušao i u mnogim drugim temama i motivima, obuhvativši gotovo čitavu društvenu problematiku svojega doba. Ostaje zabilježen kao prvi kritičar i uopće prvi hrvatski pisac koji je pokušao dati sveobuhvatnu literarnu sintezu hrvatskoga društva u kojemu je živio. U hrvatskoj književnosti javlja se prvi puta u listu *Vienac* 1884. pripovjetkom *Illustrissimus Battorych* uzevši književni pseudonim Ksaver Šandor Gjalski po majčinu ocu. Jedno će vrijeme, zajedno s Milivojem Dežmanom, biti urednik lista *Vienac*. Vrhuncem njegova stvaralaštva smatra se djelo *Pod starim krovovima* (1886.). No, značajni su svakako i njegovi romani *U novom dvoru* te *Na rođenoj grudi*. Pored njih piše i politički roman *U noći* te tri povijesna romana - *Osvit*, *Za materinsku riječ* i *Dolazak Hrvata*. Svakako treba spomenuti i djela: *Iz varmeđinskih dana*, *Diljem doma*, *Tri pripovijesti bez naslova*, *Janko Borislavić*, *Bijedne priče*, *Đurđica Agićeva*, *Male pripovijesti*, *Radmilović*, *Ljubav lajtnanta Milića* i druge pripovijetke, *Sasma neobični* i *čudnovati doživljaji illustissimusa Šišmanovića*. Pored romana pisao je i književne članke, filološke oglede te političke i povijesne rasprave.

U dva mandata bio je predsjednik Društva hrvatskih književnika, a 1903. izabran je za počasnog člana JAZU. U politički život uključuje se 1906. kada biva izabran za zastupnika u Hrvatskom saboru. U vremenu od 1929. do 1920. na dužnosti je velikog župana Zagrebačke županije. Preminuo je 9. veljače 1935. u rodnim Gredicama.⁴¹

⁴¹ Ksaver Šandor Gjalski. Dostupno na URL: http://hr.wikipedia.org/wiki/Ksaver_%C5%A0andor_Gjalski

Obilježavajući u Zaboku 125. godišnjicu rođenja Ksavera Šandora Gjalskog, 1979. godine na inicijativu Narodnog sveučilišta Zabok (danas Pučko otvoreno učilište) ustanovljena je Književna nagrada *Ksaver Šandor Gjalski*. Od početne zamisli da se Nagrada kao poticaj neafirmiranim autorima za pisanje književne proze dodjeljuje svake druge godine za rukopis neobjavljenog djela, ona je 1985. godine postala godišnja književna nagrada, ugledno i prestižno priznanje piscu najboljeg objavljenog proznog književnog djela u Republici Hrvatskoj. Nagrada se sastoji od povelje, plakete s likom K. Š. Gjalskog i novčanog iznosa. Nagradu dodjeljuju Društvo hrvatskih književnika i Grad Zabok, a novčanim iznosom potpomažu Ministarstvo kulture RH, Krapinsko-zagorska županija te gradovi Poreč i Crikvenica. Kulturna manifestacija Dani K. Š. Gjalskog održava se svake godine krajem listopada, u tjednu kada je rođen Gjalski. U sklopu manifestacije organiziraju se mnogobrojni kulturni programi — izložbe, koncerti, kazališne predstave, promocije knjiga i, kao najvažniji, svečanost dodjele Nagrade. Uz “veliku” Nagradu Gjalski dodjeljuju se i nagrade za učenike osnovnih i srednjih škola koje su ustanovljene kao poticaj proznom stvaralaštvu djece i mladih.⁴²

Vežano uz Ksavera Šandora Gjalskog, Zabok je poznat i po njegovom domu Dvorcu Gjalski, koji je za vrijeme II. Svjetskog rata i poslije rata u potpunosti devastiran tako da do 1960. godine, u odnosu na izvorno zdanje, ostaje tek mali neprepoznatljiv dio ruševina koji otkupljuje obitelj Vrgoč 1976. i obnavlja dvorac temeljem originalnih nacрта pronađenim u raznim arhivima. Danas je obnovljeni dvorac promijenio vlasnika i u njemu se nalazi hotel i restoran istog imena.

11.2.2. Janko Tomić (1842.-1895.)

Janko Tomić, književnik, učitelj i pedagog rodio se Repovcu u Zaboku 28. travnja g.1842. Školu je polazio u Krapini, a uz pomoć krapinskog župnika Janka Bedenka, nastavio gimnazijsko školovanje u Karlovcu, Rijeci i u Zagrebu. Posebno je bio talentiran za učenje stranih jezika, nabavljao pedagoška djela talijanske i njemačke književnosti, što ga je prije ostalih uputilo u mnoga znanja, posebno iz oblasti pedagogije. God.1865. imenovan je učiteljem glavne škole u Karlovcu. Tu je vrlo brzo stekao svojim rodoljubnim radom priznanje i poštovanje građana pa je doprinio otvorenju više djevojačke škole, u kojoj je radio sve do svoga umirovljenja 1895.

⁴² Dani Ksavera Šandora Gjalskog. Dostupno na URL: <http://danigjalskog.com/dani-ksavera-sandora-gjalskog/>

God 1875. osnovao je u Karlovcu „Gospojinsko društvo sv. Vjekoslava“, kojemu je plemenita zadaća, da odijeva ubogu školsku mladež. Poznata su njegova Pravila koja je za to društvo sastavio. Poznat je po svojim djelima: *Hrvati*, *Hrvatska*, *Pripovijesti iz grčke povjesti*, *Pripovijesti za mladež*, a svakako najpoznatije djelo je *Hrvatska stilistika* (1875) koji je jedan od prvih priručnika o stilistici, sastavljen za potrebe škole, u svrhu gimnazijskog priručnika, ovaj je rukopis prerastao svoj prvobitni cilj i prometnuo se u važnu povijesnu referencu iz područja povijesti hrvatskoga jezika. Janko Tomić je shvaćao i vrlo cijenio učiteljski poziv sav svoj život žrtvovao za školu i razvoj hrvatskoga školstva. Umro je u Karlovcu 18. listopada 1902. godine. U današnje vrijeme krize, korupcije i kriminala tako su žive riječi Janka Tomića: *Častna je obitelj, koje su članovi valjani. Častjena bude i domovina naša, budu li joj sinovi vriedni. Treba ti zato tako živjeti pošteno, te svaki uzmogne reći: Valjan je ovo Hrvat!*⁴³

11.2.3. Milan Prpić (1874.-1954.)

Milan Prpić, poduzetnik i industrijalac nije rođen Zabočan, ali će to postati budući je prvi industrijalac koji je postavio temelje cjelokupnom budućem razvoju Zaboka. Milan Prpić je rođen 1874. u Krivom Putu, iznad Senja, u Vojnoj krajini, na granici Gorskoga Kotara i Like. Sredinom tridesetih godina prošlog stoljeća u Zaboku je izgradio tekstilnu tvornicu koja je u manje od deset godina (1936.–1945.), temeljito promijenila Zabok, a kasnije je postala poznata pod nazivom ZIVT (Zagorska industrija vunениh tkanina). Milan Prpić je još za života upisan u knjigu znamenitih Hrvata, kao čovjek koji je centralu za poslovanje drvom iz hrvatskih šuma, iz Budimpešte preselio u Zagreb. Osnivač je dioničarskih društava Velebit d.d., Uljanik, petrolejsko d.d. danas INA, Plitvičkih jezera d.d., Pokretač Hrvatskog radiše, društva za zapošljavanje i obrazovanje hrvatske mladeži pri čemu je i osobno djelovao zajedno s kardinalom Stepincem (današnja zgrada MORH-a). Dolaskom u Zagorje, suočen sa surovom stvarnošću siromaštva, kako bi spriječio odljev stanovnika, odlučuje se za industrijalizaciju, podrškom obitelji i zainteresiranih ulagača gradi industrijske kolovoze i stovarišta, pilane, centrale za proizvodnju električne energije. Osnivač je tekstilnih industrija: Oroslavje d.d., Preslica, d.d., Zagorska tvornica vunениh tkanina d.d., Ivančica d.d., Oroslavia, industrijsko i trgovačko d.d. i Tekstilna industrija Milan Prpić d.d. u Zaboku.

⁴³ Tenšek, Marijan. Janko Tomić: književnik, učitelj, pedagog. Zabok: Elektronika-Nakladnik, 2007. str 77-79.

Pored industrijalizacije, posebnu pažnju posvećuje očuvanju hrvatske povijesne i kulturne baštine, obrazovanju i poboljšanju uvjeta života radnika.

Milan Prpić djelovao je na gospodarskom, političkom i prosvjetnom planu te se probio u red prvih hrvatskih industrijalaca. Bio je jedan od osnivača, zajedno s nekoliko bogatih utjecajnih Zagrepčana Golf kluba Zagreb 1929. godine, a sjedište kluba bilo je u hotelu Esplanadi. U Oroslavju je osnovao nogometni klub, a poslije Aeroklub u Zagrebu, surađivao je s mnogim bankarskim institucijama i trgovačkim poduzećima te raznim humanitarnim organizacijama i udrugama. Jedna je od najznačajnijih osoba u djelovanju *Hrvatskog radiše*.⁴⁴ Bio je vijećnik i predsjednik industrijske sekcije u Zagrebačkoj trgovačkoj komori.

U Zaboku je, uz elektrifikaciju i izgradnju infrastrukture potrebnu za tada najsuvremeniju tekstilnu tvornicu sagradio prvi radnički restoran, osnovnu školu za 750 djece, učiteljske stanove, radničku bolnicu i radnički dom. Kao aktivist HSS-a spašavao je Židove i svoje sunarodnjake iz Jasenovca, dopremao sanitetski materijal iz Švicarske, zbrinjavao djecu koja su za ratnih stradanja ostala bez roditelja. Zajedno s obitelji i radništvom, Milan se borio protiv fašizma, pomaže NOP. Pred sam kraj rata, 9. travnja 1945. Milana su uhitili fašisti, uzaludno pokušavajući mučenjem iz njega iznuditi imena sudionika u Hrvatskom pokretu otpora. Osuđen je na smrt, od koje ga je spasio kraj rata. Već 30. lipnja 1945. biva ponovno uhićen, kao kapitalista, eksploatator. Nakon provedene konfiskacije, gubitka građanskih prava, bez prihoda, uz stalne prijetnje i zastrašivanja, Milan odbija napustiti zemlju i narod za čiju je dobrobit nesebično ulagao svoju sposobnost i imetak. *Novac nije cilj, on je posljedica mog rada*, govorio je. Umro je u Zagrebu, 27. kolovoza 1954. u velikoj bijedi i neimaštini.⁴⁵

⁴⁴ Kolar-Dimitrijević. Mira Osnivanje društva Hrvatski radiša 1903 godine u Hrvatskoj. Časopis za suvremenu povijest, Vol.37 No.3 prosinac 2005. Str. 721 – 734.

Godine 1903. osnovano je društvo za namještanje naučnika u trgovinu i obrt u Zagrebu, koje je 1913. promijenilo ime u Hrvatski privrednik, a 1917. u Hrvatski Radiša. Ta metamorfoza nije nimalo slučajna i ukazuje na teške prilike 1903. kada je gotovo čitava privreda, kako obrt, trgovina tako industrija bila u rukama stranaca te je osnovano društvo skromnog naziva koje se trebalo brinuti da se siromašna, a pametna i zdrava djeca osposobe za dobro obavljanje obrta i vješto vođenje trgovine.

⁴⁵ Saftić, Vlado Industrijalac Milan Prpić i ZIVT, u : Hrvatsko zagorje časopis za kulturu, Kajkavijana, Donja Stubica, XI (2005.) 1, str 84-106.

11.2.4. Grofovi Kulmer i dvorac Bračak

Često se u iznošenju povijesti zavičaja, pojedine ličnosti iz ideoloških i sličnih razloga ne vrednuju na pravi način, nove generacije često zbog toga nisu upoznate sa svim činjenicama važnim za povijest zavičaja, pa se one iz godine u godinu zanemaruju i zaboravljaju. Svaku ličnost, obitelj ili događaj stoga treba ponovo istraživati kako bi buduće generacije imale potpunu sliku povijesti svog zavičaja.

To je slučaj i s plemićkom obitelji Kulmer, graditeljima i vlasnicima dvorca Bračak, koji je danas s pripadajućim perivojem koji seže do doline Krapinčice (željezničke pruge) ima visoku kulturnopovijesnu, arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost. Dvorac je podizan od 1889. do 1890. godine u vlasništvu grofa Milana Kulmera; ima svojstvo kulturnog dobra i upisan je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Još od 1595. godine posjed Prilesje – Obračak – Bračak mijenja mnoge vlasnike (Patačić, Zaboky, Vokffy, Černkor, Konotoj, Čegel) sve do 1887. kad imanje kupuje grof Milan Kulmer, koji je na mjestu drvene kurije 1892. izgradio dvorac, čiji mu je posljednji vlasnik bio Milanov unuk Ferdinand Kulmer, akademski slikar.⁴⁶

Radi se o izdanku razgranate plemićke dinastije čiji su pojedini članovi naročito u devetnaestom stoljeću imali važnu ulogu u političkom, vojničkom, gospodarskom, i sveukupnom javnom životu Hrvatske i čitave Austro-Ugarske Monarhije. Posjed Bračak bio je i središte poljoprivrednog gospodarstva, jedan od svojevremeno glavnih gospodarskih pogona zabočkog područja. Posjed je zapošljavao mnoštvo ljudi: službenike na imanju, seljake iz okolice kao poljoprivredne radnike i napoličare. Zainteresirani gospodarstvenici Kulmeri dobro su brinuli o isplativosti svojeg imanja. To je imanje ujedno pružalo tada rijetku priliku mnogim seljacima iz okolnih sela da nešto zarade. Tako je bilo sve do dolaska industrije u Zabok i u Oroslavje između dva svjetska rata. Relativno kratko šezdesetogodišnje kulmerovsko razdoblje povijesti posjeda Bračak obilježila su dva imena. Milan, graditelj današnjeg dvorca i Miroslav, jedan od dvojice njegovih sinova, koji je naslijedio oca u upravljanju imanjem. Nakon rata došla je nacionalizacija i pretvaranje dvorca u bolnicu.⁴⁷ Grofovska ekonomija se pretvara u bolničku ekonomiju.

⁴⁶ Čandrlić, Cvjetko. Od dvorca Bračak do nove bolnice Bračak, u : Hrvatsko zagorje časopis za kulturu, Kajkavijana, Donja Stubica, XI (2005.) 1, str. 106. – 113.

⁴⁷ Gregurić, Gordana. Kulmer. Zabok:Ekološko društvo Lijepa naša Zabok. 2009. Str.10.-11.

Na Kulmerovu plemićkom dobru s dvorcem Bračak (cca 100 ha) u rujnu 1947. započinje radom Dječja bolnica za plućne bolesti. Osim dvorca koriste se i dva paviljona. U bolnici su smještena djeca koja boluju od tuberkuloze pluća i nalaze se ovdje na liječenju, oporavku ili su pak izolirana od bolesnih roditelja i ukućana. To je početak sekundarne zdravstvene zaštite u Zaboku⁴⁸ a danas je na ovoj lokaciji izgrađena nova Opća bolnica Zabok. Dvorac je i nadalje u vlasništvu Opće bolnice Bračak, ali je dogovoreno između Opće bolnice Zabok, Krapinsko-zagorske županije i Regionalne energetske agencije da će se obnoviti i staviti u funkciju Centra izvrsnosti za obnovljive izvore energije.

11.3. GRADSKA KNJIŽNICA „K.Š. GJALSKI“ ZABOK

Gradska knjižnica K. Š. Gjalskog u Zaboku je prema usvojenim načinima podjela knjižnica, narodna knjižnica koja djeluje kao samostalna javna ustanova. Prema Standardu kojim se određuju minimalni uvjeti za obavljanje djelatnosti narodnih knjižnica, a na temelju Zakona o knjižnicama te uvažavajući ciljeve i zadaće narodnih knjižnica utvrđene UNESCO-vim Manifestom za narodne knjižnice iz 1994. godine, te prema mišljenju nadležne Matične službe, Gradska knjižnica u Zaboku svrstava se u VI. tip knjižnica što znači da obuhvaća područje do 10.000 stanovnika.⁴⁹

Knjižnica u Zaboku je osnovana je 1964. godine, u sastavu Narodnog sveučilišta Zabok. Nalazila se u prizemlju zgrade u Ulici Matije Gupca 64. Te prve godine imala je 2460 knjiga i 321 člana. Naziv Knjižnica i čitaonica “Ksaver Šandor Gjalski” dobila je 1968. godine. Književnik Ksaver Šandor Gjalski, pravim imenom *Ljubo Babić*, rođen je u Gredicama nadomak Zaboka 1854. gdje je i umro 1935. godine te je pokopan na zabočkom groblju. U spomen na svog poznatog sugrađanina, knjižnica je dobila ime. Knjižnica se razvijala iz godine u godinu. Obogaćivan je knjižni fond, povećavao se broj članova. Širenjem djelatnosti, prostor u kojem se nalazila postao je premalen, tako da je 29. 10. 1993. preseljena u nove prostore. Dobila je naziv Gradska knjižnica Ksavera Šandora Gjalskog.

Početakom 2006. godine knjižnica je izdvojena iz sastava Pučkog otvorenog učilišta te ustanovljena kao samostalna ustanova pod nazivom Gradska knjižnica “Ksaver Šandor Gjalski”. Osnivač Gradske knjižnice je Grad Zabok, a prava i dužnosti osnivača obavlja Gradsko vijeće Grada Zaboka.

⁴⁸ Čandrlić, Cvjetko. Od dvorca Bračak do nove bolnice Bračak, u : Hrvatsko zagorje časopis za kulturu, Kajkavijana, Donja Stubica, XI (2005.) 1, str. 108

⁴⁹ Podjela knjižnica prema broju stanovnika i veličini područja (NN 58/99)

Prostor današnje knjižnice nalazi se u Ulici Stjepana Radića 1 i zauzima 240 m² na dvije etaže. U prizemlju se nalazi čitaonica dnevnog tiska, dječji odjel s igraonicom i velik prostor u kojem se održavaju razni programi — književne večeri, izložbe, predavanja, koncerti i sl. Odjel za odrasle raspoređen je na dvije etaže. U prizemlju su knjige iz beletristike, a na katu stručna literatura. Na katu se nalazi studijska čitaonica sa stolovima i 20 sjedala.

Raznim kulturnim programima, izložbama, promocijama knjiga, predavanjima, koncertima, knjižnica sudjeluje u obilježavanju Mjeseca knjige, Dječjeg tjedna, Mjeseca grada Zaboka, u Prosinačkim svečanostima u Zaboku, te u organizaciji i realizaciji Kulturne manifestacije Dani Ksavera Šandora Gjalskog. Tom prilikom Gradska knjižnica je i jedan od sponzora Nagrade Gjalski za učenike srednjih škola. Djeca predškolske dobi i učenici nižih razreda osnovne škole redoviti su posjetitelji dječjeg odjela i igraonice.

Knjižnica trenutno ima oko 17000 knjiga. Sve knjige, osim zavičajne zbirke, nalaze se u slobodnom pristupu. Knjige se posuđuju na rok od 20 dana, osim referentne zbirke kojom se članovi mogu koristiti u prostoru knjižnice.

Zavičajna zbirka ima 120 knjiga. To su uglavnom djela Ksavera Šandora Gjalskog različitih izdanja od kojih je najstarije djelo *Pod starimi krovovi* iz 1886. godine. Knjižnica posjeduje i dva albuma s originalnim fotografijama Gjalskog i njegove obitelji.⁵⁰

U Gradskoj knjižnici zaposlene su tri djelatnice: privremena ravnateljica i voditeljica dječjeg odjela na puno radno vrijeme te pomoćna knjižničarka na pola radnog vremena. Osnovni izvor financiranja su sredstva iz gradskog proračuna, dok se nabava opreme i knjižnog fonda, uz sredstva iz gradskog proračuna, financira i sredstvima Ministarstva kulture. Računovodstveni poslovi obavljaju se u Računovodstvenom servisu Fine. Cjelokupno knjižnično poslovanje vrši se pomoću programa Metel Win (obrada, posudba, ostali poslovi), a katalog knjižnice dostupan je i putem interneta na stranici <http://library.foi.hr> i na stranici knjižnice www.knjiznica-zabok.hr⁵¹,

⁵⁰ Gradska knjižnica K.Š. Gjalski Zabok. Dostupno na URL: <http://knjiznica-zabok.hr/>

⁵¹ Izvještaj o radu gradske knjižnice "K.Š.Gjalski" u 2012. godini. Dostupno na URL: http://www.zabok.hr/documents/44sjednicaGV/Poziv_na_44._sjednicu_GV_2.dio.pdf

Preplaćeni su na časopise za djecu *Radost, Prvi izbor i Drvo znanja*. Korisnicima čitaonice na raspolaganju su različite periodičke publikacije - *Večernji list, Jutarnji list, Sportske novosti, Zagorski list, Zabočki list, Vijenac, Globus, Gloria, Autoklub, Cosmopoliten, Stilist, National Geographic, Meridijani, Bug, Hausbau, Art magayin Kontura, Hrvatsko Zagorje, Kaj*.⁵²

Ono što iz iznesenih podataka nije odmah vidljivo, je to da se s obzirom na fond knjiga radi o prostoru koji ne zadovoljava potrebe, a i broj zaposlenih djelatnica nije dovoljan s obzirom na opseg poslova i zadataka narodne knjižnice. Nedostatan prostor utvrđen je i Izvještajem županijske matične službe za narodne knjižnice u RH za 2012. godinu⁵³ kako slijedi:

PROSTOR I OPREMA KNJIŽNICA. Nedostatan prostor u svim knjižnicama, posebno u Oroslavju i Zaboku (u fazi rješavanja) te u Zlataru i Svetom Križu Začretje (tek treba započeti rješavati).

Osnivač, Grad Zabok je stoga prvom prilikom koja mu se pružila, a to je ponuda na otkup prostora u privatnom vlasništvu do prostora knjižnice od 179 m², isti otkupio za proširenje knjižnice i uređenje galerije, koja se nalazila do knjižnice i koristi ju Likovna sekcija KUD-a Zabok. Na veliko zadovoljstvo korisnika Gradske knjižnice i galerije pri završetku su radovi i prostor bi trebao biti stavljen u funkciju do kraja 2013. (Prilog 4. fotografije novog prostora). Spomenutom investicijom knjižnica će dobiti kvalitetan prostor ne samo za proširenje knjižnice i galerije, već i za brojna kulturna događanja, predavanja, promocije, izložbe i slično, na zadovoljstvo Zabočana i njihovih gostiju.

12. OSNIVANJE ZAVIČAJNE ZBIRKE U GRADSKOJ KNJIŽNICI "KSAVER ŠANDOR GJALSKI" U ZABOKU

Iz svega iznesenog u 11. poglavlju utvrđujemo činjenicu da Zabok i Zabočani zaslužuju istraživanje, obradu i prikupljanje građe koja obrađuje sve segmente života jednog grada na jednom mjestu. Gradska knjižnica K.Š. Gjalskog ima Zavičajnu zbirku ograničenog karaktera u njoj se nalaze djela K.Š.Gjalskog i mnogi s njome nisu upoznati. Međutim, budući se građa koja sadržajem obuhvaća svu povijest i sadašnje stanje određenog zavičaja sustavno ne

⁵² Ibid.

⁵³ Županijske matične službe za narodne knjižnice RH: Izvještaj o radu za godinu 2012., Plan rada za godinu 2013. – dostupno na: <http://www.nsk.hr/maticna-sluzba-za-narodne-knjiznice/>

izgrađuje prije bi se mogla nazvati posebnom zbirkom, nego zavičajnom. Zavičajna zbirka treba prikupljati, obrađivati, smjestiti i čuvati tiskanu ili na drugi način umnoženu građu o Zaboku i Zabočanima, građu izdanu bilo gdje u svijetu, a koju su stvorili ljudi koji su na bilo koji način vezani uz to područje, te publikacije koje su izdane ili pak tiskane na ovom području, a koja bi obuhvatila povijest, običaje, tradiciju, topografiju, arhitekturu, prirodu, socijalno stanje, demografsku, ekonomsku, gospodarsku i političku strukturu, književno i umjetničko stvaralaštvo, znamenite građane i mnoge druge aspekte života područja koje pokriva zavičajna zbirka. Upravo iz tog razloga sam prethodno naveo mnoge karakteristike grada Zaboka, kako bi se sagledao opseg i sadržaj koji treba istraživati i obraditi kako bi Zavičajna zbirka bila cjelovita i kako bi doista bila izvrsna baza podataka za sve korisnike, a ponajviše za buduće generacije, da se sve ono što je vrijedno i važno za jednu zajednicu očuva od zaborava ili uništenja. Svakodnevno smo svjedoci promjena u kojima se važni dokumenti, fotografije, knjige i dr. bez obzira da li se radilo o privatnim zbirka ili arhivima brojnih subjekata, tvrtki, udruga, ustanova, ne pohranjuju ili ne čuvaju na odgovarajući način, pa se gubi materijalni trag o njihovom postojanju i djelovanju, ostaju nam sjećanja i uspomene građana. Svjedoci smo uništavanja vrijednih dokumenata, posebno kada tvrtke odu u stečaj, kada se fizički ili pravni subjekti sele u nove prostore, pa procijene da ne treba sva ta silna stara dokumentacija, knjige, fotografije i sl. kao da se radi o staroj krami koje se trebamo riješiti jer nam opterećuje prostor. Doista je začuđujuće koliko u pojedinim slučajevima nedostaje osjećaja za očuvanje kulturne baštine i koliko je u stvari potrebno njegovati aktivan odnos prema vlastitoj sredini, vrednovati baštinu, istraživati i usvajati spoznaje o prošlim i sadašnjim generacijama, cijeneći svakog čovjeka i njegov doprinos zajedničkom naslijeđu.

Kako knjižnica radi u dvije smjene, razumljivo da dvije i jedna zaposlenica na pola radnog vremena nisu dovoljne, pa se slijedom toga ne vodi zavičajna zbirka na adekvatan način niti se popunjava građom koja spada u zavičajnu zbirku. S obzirom na aktualno proširenje prostora knjižnice, v. d. ravnateljice Andreja Šagud, je izrazila mišljenje kako ni taj prostor nije dovoljan za sada iskazane potrebe, te da je upitno proširenje zavičajne zbirke van postojećih okvira.

Budući je za proširenje zavičajne zbirke i obavljanje poslova vezanih uz istu potrebno osigurati prostor, te financijska sredstva za nabavu građe, smještaj i obradu, te u dogledno vrijeme i sredstava za zapošljavanje knjižničara koji bi vodio Zavičajnu zbirku, potrebno je prema osnivaču Gradu Zaboku i Gradskom vijeću, koje donosi odluku uputiti inicijativu.

Kako Ogranak Mh u Zaboku, kojeg sam član, u svom programu rada ima niz aktivnosti u cilju zaštite kulturne baštine, najprimjerenije je da upravo Ogranak Matice hrvatske bude nositelj inicijative. Na moj prijedlog Uprava Ogranka Mh razmotrila je inicijativu i potrebu osnivanja Zavičajne zbirke u Gradskoj knjižnici K.Š. Gjalskog u Zaboku, te donijela Zaključak, kako slijedi:

I. Ogranak Matice hrvatske u Zaboku pokreće inicijativu za osnivanje Zavičajne zbirke u Gradskoj knjižnici K.Š. Gjalskog u Zaboku radi prikupljanje, zaštite i čuvanja građe zavičajne vrijednosti, poticanja istraživačkog i kreativnog rada.

Građa zavičajne zbirke predstavlja jedinstven izvor podataka o kulturnom, povijesnom, društvenom i znanstvenom životu Zaboka i najbliže okolice. Zavičajne publikacije i dokumenti, njihova dostupnost i zaštita, važni su cjelokupnoj lokalnoj zajednici, doprinose promidžbi i vrednovanju zavičajnog kulturnog identiteta, te promociji kulturne baštine i hrvatske baštine uopće.

Primarni ciljevi:

- dostupnost raznovrsne građe (knjige, monografije, godišnjaci, rukopisna građa, filmovi, elektronička građa, sitni tisak, časopisi, kartografska građa, note i dr.),
- fizička zaštita izvornih publikacija,
- pristupačnost širem krugu korisnika,
- prepoznatljivost zavičajne zbirke kao središnjeg mjesta informacija o zavičaju,
- promocija i vrednovanje kulturne pisane i tiskane baštine Zaboka i okolice.

II. Predlaže se Gradu Zaboku, kao osnivaču i Gradskoj knjižnici K.Š. Gjalskog da razmotre inicijativu o potrebi osnivanja Zavičajne zbirke iz točke I. ovog Zaključka i poduzmu daljnje korake u cilju njenog osnivanja sukladno zakonskoj regulativi i Preporukama za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu.⁵⁴

Zaključak će se dostaviti Gradu Zaboku, te se uz podršku mnogih zainteresiranih građana očekuje pozitivan ishod.

12.1. Zavičajno područje, prostorne, materijalne i kadrovske mogućnosti osnivanja

Prije osnivanja zavičajne zbirke potrebno je točno odrediti područje koje će ona pokrivati i o kojem će sakupljati raznovrsnu knjižničnu građu. Analizirajući raspoloživu građu koja se odnosi na Zabok preko kataloga Nacionalne sveučilišne biblioteke, Gradske knjižnice K.Š. Gjalski, Gradske knjižnice Krapina (matična knjižnica), odnosno Zavičajne zbirke Gradske knjižnice Krapina, Krapinensia i kataloga knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, možemo zaključiti da ako se želi dobiti potpun uvid u građu koja se odnosi na

⁵⁴ Zaključak Ogranka Mh u Zaboku. Dostupan u dokumentaciji Ogranka

Zabok, da je potrebno obuhvatiti i djela koja su nastala u raznim administrativno-teritorijalnim podjelama, a odnose se jednim dijelom na područje današnjeg Zaboka. To znači da prema vrijednosti građe i mogućnosti nabave treba obuhvatiti razdoblje kad je Zabok bio unutar Kotara Krapina, Općine Zabok, Zajednice općina Zagreb i od 1993. kao Grad Zabok, površine i karakteristika naprijed iznijetih.

Prostorne mogućnosti fizičkog smještaja zbirke su već prije konstatirane, a vezane su uz proširenje i uređenje prostora. Iako ono u naravi nije tog kapaciteta koji je prvotno percipiran, ipak su uvjeti bitno bolji u odnosu na dosadašnju situaciju i negiranje mogućnosti za smještaj zavičajne zbirke više je stvar pružanja otpora povećanju obima poslova i zadataka u knjižnici s obzirom na broj zaposlenika. To dalje povlači za sobom pitanje osiguranja financijskih sredstava za uređenje i vođenje zavičajne zbirke. Člankom 21. Statuta Gradske knjižnice utvrđeno je da se sredstva za rad Gradske knjižnice osiguravaju iz sljedećih izvora: gradskog proračuna, odnosno proračuna Županije u skladu s odlukama ovlaštenih tijela, članarine, zakasnine, donatorstva, državnog proračuna u skladu s propisima i drugih izvora.⁵⁵ Budući su sredstva od članarine, zakasnine, donatorstva zanemariva, potrebno je ista osigurati od strane osnivača, Grada Zaboka u Gradskom proračunu te zatražiti financijska sredstva od Ministarstva kulture, a temeljem utvrđivanja javnih potreba u kulturi i Strategije zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.–2015.,⁵⁶ koju je donijelo Ministarstvo kulture. Strategijom na nivou RH je između ostalog utvrđeno da treba poticati izgradnju zavičajnih zbirki u narodnim, općeznanstvenim i sveučilišnim knjižnicama kako bi se regionalna i lokalna pisana baština očuvala i zaštitila radi očuvanja identiteta kao potencijala u prezentaciji autohtone baštine. Uvažavajući činjenicu nedostataka financijskih sredstava i poteškoće oko donošenja Gradskog proračuna, mišljenja sam da je očuvanje baštine i kulturnog identiteta, prevažno za zajednicu, da se za isto ne bi mogla naći inicijalna sredstva, ako nikako drugačije a onda uštedom na nekim drugim pozicijama proračuna.

Što se tiče kadrovskih mogućnosti, za sada ih nema, postojeći broj knjižničara je minimalan za normalan rad u dvije smjene. U Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o organizaciji rada i sistematizaciji poslova u Gradskoj knjižnici utvrđeno je da ravnatelj

⁵⁵ Statut Gradske knjižnice «Ksaver Šandor Gjalski» KLASA: 612-04/10-01/40. Dostupno u arhivi Grada Zaboka

⁵⁶ Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine republike hrvatske za razdoblje 2011.–2015. Dostupno na URL: http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/bastina/STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf

utvrđuje prijedlog potreba za zasnivanjem radnog odnosa s novim radnicima, isti prosljeđuje Gradskom vijeću koje utvrđuje stvarnu potrebu te način popunjavanja slobodnih radnih mjesta. Radna mjesta i potreban broj radnika u Ustanovi utvrđuje se u skladu s potrebama i poslovnom politikom, a odluku donosi Gradsko vijeće.⁵⁷

Ovaj problem nas ponovo usmjerava na problem osiguranja sredstava za novo zapošljavanje, a o tome na prijedlog ravnateljice knjižnice, odluku donosi Gradsko vijeće. Možemo konstatirati da je uz financijske mogućnosti potrebna i politička volja. Za početak rješenje je u primanju na stručno osposobljavanje uz rad završenih i nezaposlenih bibliotekara, na vrijeme od godinu dana, što financira Zavod za zapošljavanje, sklapanjem ugovora s Knjižnicom i kandidatom koji je primljen na stručno osposobljavanje temeljem provedenog javnog natječaja. „Broj pripravnika-volontera predlaže, godišnje, ravnatelj, a odluku donosi Gradonačelnik.“⁵⁸

12.2. Knjižnična građa koja se može izdvojiti u zasebnu zbirku zavičajnog karaktera

Zavičajna zbirka objedinjuje sve vrste knjižnične građe u svim formatima i na svim medijima. Vrste građe Zavičajne zbirke detaljnije su obrađene u poglavlju 3., a u ovom odjeljku konkretnije ću navesti koju građu bi trebalo prikupiti i obraditi za gradsku zavičajnu zbirku. Prvo treba utvrditi koju građu iz postojećeg fonda izdvojiti u zavičajnu zbirku. Budući da velik dio građe postoji u NSK ili Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Krapina, koja prikuplja građu za područje Krapinsko zagorske županije, a nabavlja se prije svega dostavom obveznog primjerka građe, treba procijeniti koju građu uvrstiti a koju ne u Zavičajnu zbirku. Kao prvo potrebno je analizirati vlastiti knjižni fond i temeljem rezultata analize pristupiti izradi Smjernica za nabavu knjižnične građe zavičajne zbirke, kao dokumenta kojim će se regulirati politika vođenja zavičajne zbirke. S nacrtom bi trebalo upoznati matičnu službu, koja ima iskustva u vođenju zavičajne zbirke i nadzire rad gradske knjižnice, osnivača-Grad Zabok budući da isti mora osigurati potrebna financijska sredstva, te iskazati svoje potrebe i mišljenje. Smjernicama treba utvrditi način na koji knjižnica namjerava urediti zavičajnu zbirku, utvrditi red prvenstva u nabavi, vrstu i opseg građe, postupak odabira i kriterije za

⁵⁷ Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o organizaciji rada i sistematizaciji poslova u Gradskoj knjižnici "Ksaver Šandor Gjalski"KLASA: 612-04/10-01/41 .dostupno u arhivi Grada Zaboka

⁵⁸ Ibid.

vrednovanje. Prema unaprijed utvrđenoj politici nabave procijenit će se koju građu nije potrebno nabavljati, umnažati, već je dovoljno zainteresirane korisnike knjižnice uputiti gdje i na koji način mogu doći do tražene građe. Građu koja se odnosi na Zabok (vidi Prilog 5.), a postoji u fondu gradske knjižnice, potrebno je samo izdvojiti i uvrstiti u Zavičajnu zbirku. Ostalu građu trebalo bi nabaviti javnim pozivom prema građanima, ustanovama, tvrtkama, udrugama, svima koji mogu donirati građu koju posjeduju, a koja se sada ne nalazi u knjižničnoj građi knjižnice, te kupnjom ili zamjenom. Posebno bi se trebalo obratiti nakladnicima s područja Zaboka da surađuju s knjižnicom i dostavljaju tiskanu građu.

Osim toga, mnogi građani posjeduju vlastite zbirke, hemeroteke, zbirke fotografija, snimljenog dokumentarnog materijala, sitni tisak i voljni su donirati građu, pod uvjetom da bude na adekvatan način pohranjena i dostupna korisnicima.

Analizirajući vrstu raspoložive građe u NSK koja se bilo temama, autorima ili izdavačima odnosi na Zabok od 165 bibliotečnih zapisa, 102 se odnose na knjige, 27 na serijske publikacije, 24 članka, 1 glazbeni, 6 tiskane kartografske građe, 4 online –elektronička građa i 1 optički disk. Od monografskih publikacije koje govore o zavičaju najviše ima: spomenica, monografija izdanih povodom godišnjica škola, poduzeća, klubova, društava, zatim tu su zbirke literalnih radova, knjige autora iz Zaboka i zbornici sa simpozija ili okruglih stolova.

Od monografskih publikacije koje sadržajem nisu vezane uz zavičaj, ali je autor rođeni Zabočan, svakako bi trebalo pribaviti djela Janka Tomića, a nalaze se u Zbirci hrvatskih rijetkih knjiga 19. i 20 st. Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnost (Prilog 6. Popis djela Janka Tomića). Djela najznamenitijeg Zabočana K.Š. Gjalskog već se nalaze u Zavičajnoj zbirci (vidi Prilog 7).

Što se tiče knjiga lokalnih nakladnika i tiskara, njih i nema tako velik broj da bi opterećivale fond zavičajne zbirke, obično se radi o knjigama domaćih autora tiskanih u vlastitoj nakladi i često se ne nalaze u Zavičajnoj zbirci već u fondu knjižnice.

Od serijskih publikacije (časopisi, novine, godišnjaci) najviše je glasila koja izdaju škole, udruge, poduzeća, npr: Gimnazijalac – list Gimnazije A.G. Matoša, Školsko zvono – list Srednje škole Zabok, Školski list Tabula nova –list Škole za umjetnost, dizajn, grafiku i tekstil (ŠUDIGO), Lahor – list OŠ Zabok, Valvovine-list tvrtke Dunapack d.o.o., Glasilo Filatelističkog društva Zaboky, Zabočki pehalec – list Udruge istog imena, Zabočki list – Grada Zaboka. Od novina, koje izlaze na području zavičaja, ali sadrže samo pojedine priloge o zavičaju jer su namijenjene širem području, najpopularniji je Zagorski list a od časopisa:

Kaj i Hrvatsko zagorje. Što se tiče pojedinih članaka u raznim stručnim časopisima, a autori su Zabočani, najviše ima iz oblasti medicine i obrazovanja što ne čudi budući je u Zaboku najveća koncentracija obrazovnih ustanova, a tu je Opća bolnica koja pokriva potrebe cijele županije. Budući se u Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice u Krapini nalaze sve važnije serijske publikacije za cijelo područje Krapinsko-zagorske županije, trebalo bi razmisliti o prikupljanju publikacija koje se isključivo odnose na Zabok. Tu svakako spada Zabočki list, koji izdaje Grad Zabok koji obrađuje važna događanja i pitanja vezana isključivo za Zabok. Ogranak Mh u Zaboku, sukladno programu rada, priprema tiskanje Zabočkog godišnjaka, koji će po sadržaju i koncepciji biti isključivo zavičajnik i svoje trajno mjesto bi trebao naći u Zavičajnoj zbirci.

Vežano uz prikupljanje i obradu sitnog tiska, problem je svakako u prostoru za pohranu istog, ali trebalo bi razmisliti o izboru najboljih u likovnom smislu, te onih koji se odnose na važne manifestacije i događaje koji će za povijest jednog mjesta imati veliku vrijednost i svakako doprinose cjelovitosti zavičajne građe. Dani popisi građe koji se nalaze u prilogima, nisu potpuni jer ne sadrže autore i djela autora zavičajja izdanih bilo gdje u svijetu, kao i ona djela koja su publicirana o zavičaju i njegovim građanima bilo gdje u svijetu. Osim toga, pojedine podatke nije bilo jednostavno usporediti jer je Gradska knjižnica u Krapini u ZAKI knjižničnom sustavu, te nisu u nadležnosti dodjeljivati predmetnice jedinicama građe, pa se ne može programski izvući podatak što se sve od građe odnosi na Zabok. (ostali pretraživi parametri - naslov, autor, izdavač). Gradska knjižnica Zaboku koristi OPAC (računalni katalog) odnosno u sustavu je METELWin-a (pretraživanje zajedničke baze podataka) a NSK koristi integrirani knjižnični sustava Aleph.

Kada govorimo o kartografskoj građi u gradskoj knjižnici je nema. Trebalo bi omogućiti dostupnost karti koje čine sastavni dio Prostornog plana Grada Zaboka i urbanističkih planova pojedinih dijelova grada. Planovi se nalaze na Internet stranici grada, ali nemaju svi potencijalni korisnici Internet ili se ne znaju s njime služiti, postoje i primjerci u gradskoj upravi, ali ti primjerci se koriste za potrebe gradske uprave a drugi su u arhivi tako da nisu svakodnevno dostupni korisnicima. Dostupnost različite građe, baš u knjižnici, privući će brojne nove korisnike i time promovirati njihovu djelatnost i olakšavati pristup informacijama. Od zvučne građe (gramofonske ploče, audio kazete, kompaktni disk-CD) za zavičajnu zbirku treba nabaviti: CD-ove dječjeg gradskog zbora *Zabočki mališani*, koji u ovoj godini obilježavaju 20. obljetnicu, mješovitog pjevačkog zbora *Gjalski*, KUD-a Zabok, CD-ove Tomislava Golubana, najistaknutijeg i najnagrađivanijeg virtuoznog usnoharmonikaša,

Zabočana, dobitnika ovogodišnjeg Porina u kategoriji Najbolji album blues glazbe, "Med bregi". Tomislav Goluban je inače dobitnik Porina za najbolji blues album (2010. i 2011. godine), te dobitnik Porina 2009. kao najbolji novi izvođač. U ovu zbirku svakako treba uvrstiti CD domaće rock grupe Zadruga, HGF (Hrvatski glazbeni festival) - izbor za najbolji hrvatski demo rock sastave koji se održavaju svake godine, a od ozbiljne glazbe snimke koncerata Josipe Lončar (sopran) i Kristine Kebet (klavir) i dr. mladih glazbenika.

Mnogi Zabočani imaju izvrsne zbirke starih fotografija, koje su zabilježile izgradnju i razvoj Zaboka. Huis Marijan, dr. med. je svoju zbirku pokazao javnosti preko facebooka, drugi čuvaju snimke snimljene godinama svog poslovanja - Foto studio Škreblin, sa zbirkom snimljenog materijala kamerom važnih događaja za Zabok: poplava, požar, kulturne manifestacije, snimljeni koncerti domaćih sastava, jedan dio prezentirao je preko You tube-a, pasionirani snimatelj svega što se dešava u Zaboku, Turk Franjo (zvan Frenki). Posebno su vrijedne zbirke – albuma s izrescima iz novina, osobnim dnevnicima, fotografijama, novčanicama, zavičajnim legendama i mitovima, koje je vodio prof. Milan Blašković, a najbolja i najbogatija različitim sadržajem je zbirka Branka Janjanina. Kako bi bilo zornije na koji je način vodi zbirka (vidi Prilog 9.) Koliko građe za zavičajnu zbirku i proučavanje povijesti zavičaja imaju mnogi građani u svojim privatnim zbirkama, treba tek istražiti.

Mnoga od spomenute građe dostupna je na CD-ROM-ima ili u nekom drugom elektronskom obliku. Djela koja nije moguće nabaviti u originalnom obliku, svakako treba fotokopirati i digitalizirati, ili izraditi pretiske – npr. djela Janka Tomića.

12.3 Knjižnična građa u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Krapina koja se odnosi na Zabok

U pravilu sva građa (knjige, časopisi, sitni tisak) izdane na području Krapinsko-zagorske županije dio su fonda Zavičajne zbirke, a pošto dio zavičajne građe ne postoji u katalozima drugih knjižnica, tu građu bi trebalo unijeti u centralni katalog (što za sada nije moguće tehnički učiniti). Uporaba više informatičkih programa u knjižnicama usporava razmjenu bibliografskih zapisa i uzajamno korištenje kataloga te knjižničnoga poslovanja odnosno funkcionalno povezivanje knjižnica i izradbu skupnoga kataloga jer različiti programi imaju i različite mogućnosti praćenja pojedinih elemenata knjižničnog poslovanja i njegova statističkog iskazivanja. Kada bi imali jedinstvenu bazu podataka, analiza i usporedba bi bila jednostavnija i točnija.

Analizom građe zavičajne zbirke koja se odnosi na Zabok od 25. bibliotečnih zapisa građe, 18 je knjiga 5 članaka, 1 tematski broj i jedan nakladnički niz, od autora najzastupljeniji je K.Š.Gjalski i Željko Bajza. Od nakladnika najzastupljeniji je Ogranak Matica hrvatska u Zaboku (7) i Kajkavsko spravišće (2), po mjestu izdanja najviše je izdano u Zaboku (14), pa u Zagrebu (5). Najviše tiskanih djela je 1980. (7), pa 1994. (3), 2004. (2), 2007. (2) a u svim ostalim godinama do 2010. po jedno djelo, po sadržaju najviše je iz hrvatske književnost (5) i povijest (3). U odnosu na obim građe u NSK koja se odnosi na Zabok, to je svega 25% , mada ne možemo govoriti o potpunoj usporedivosti baza podataka, jer se ne radi o centralnom zajedničkom katalogu. U popisu građe koji se odnosi na Zabok a nalazi se u prilogu br.8 ima djela koja se greškom ne nalaze u zavičajnoj zbirci kao npr. Književna kritika o Ksaveru Šandoru Đalskom : (1887 - 1945) / priredio Branimir Donat 1997. i Književna kritika o Ksaveru Šandoru Đalskom : (1945-1994.) koju je priredio isti autor, a sigurno ima još takvih grešaka.

Sva građa pohranjena u Zavičajnoj zbirci koristi se isključivo u prostorima knjižnice (studijski odjel) u radnom vremenu knjižnice. Na zahtjev moguće je dijelove građe fotokopirati ili skenirati prema cjeniku knjižnice, a kako se radi o matičnoj knjižnici dobra suradnja između knjižnica se podrazumijeva.

12.4. Prikupljanje inicijalnog fonda zavičajne zbirke van postojeće knjižnične građe

U prikupljanju knjižnične građe za zavičajnu zbirku koja nedostaje u knjižničnoj građi treba iskoristiti dobru suradnju koju je Knjižnica ostvarila s mnogobrojnim ustanovama. Prije svega suradnju s osnivačem – Gradom Zabokom, Pučkim otvorenim učilištem, srednjim školama i osnovnom školom, udrugama iz oblasti kulture, civilnog društva, sporta, medijima, nakladnicima i knjižnicama. Pozivom na suradnju vezano uz pribavljanje građe za zavičajnu zbirku, poznavajući prilike svi će se uključiti u realizaciju dobre ideje u okviru svojih mogućnosti. Dovoljno je obići sve spomenute subjekte, obrazložiti im ideju i zatražiti donaciju građe s kojom raspolažu za potrebe Zavičajne zbirke.

12.5. Analiza rezultata istraživanja o zavičajnoj građi s kojom raspolažu: udruge, društva, ustanove, poduzeća, gradska uprava i građani Zaboka

Važnost zavičajnih zbirki u sklopu narodnih knjižnica za zajednicu je neosporna, stoga je važno istražiti sve izvore nabave građe za istu. Razmišljajući o metodama prikupljanja podataka s kojom raspolažu: udruge, društva, ustanove, poduzeća, gradska uprava i građani Zaboka, ograničeno vrijeme u kojem treba provesti istraživanje i imajući u vidu one koji ne žele sudjelovati u formalnim metodama istraživanja kao što je upitnik ili intervju, posebno ako se ne radi o pravnom subjektu već studentu, odlučio sam se za neformalne metode i raspitivanjem, razgovorom, gledanjem i slušanjem dobio niz podataka koje nije moguće dobiti standardnim upitnikom ili intervjuom.

Analizirajući građu s kojom raspolažu: udruge, društva, ustanove, poduzeća, gradska uprava i građani Zaboka, a kojoj se djelomično govori u odlomku 12.2 i razgovarajući s građanima, članovima udruga, zaposlenicima, stekao sam uvid da su monografije, katalozi i dr. građa s kojom raspolažu udruge neadekvatno smještene i čuvane, da za istu često nitko posebno nije zadužen, da se ne vodi točna evidencija, koliko je primjeraka poklonjeno i kome, koliko prodano ili ustupljeno, pa se desi da ostanu na primjerku ili dva, pa kada se ih pita da li imaju nekoliko primjeraka za donaciju za zavičajnu zbirku, tih primjeraka više nema i jedino preostaje moliti donaciju od članova udruga ili društava, a to je teško jer nitko neće dati zadnji primjerak koji njemu osobno puno znači. Da se odgovarajući broj primjeraka donirao ili prodao Gradskoj knjižnici, isti bi bio obrađen i adekvatno pohranjen za sva vremena. Kada se radi o ustanovama ili poduzećima slična je situacija. Često se ne vodi katalog tiskane građe, zaboravi se poslati knjižnici, što ne čudi jer knjižnica takvu građu niti ne skuplja. Često razne publikacije završe u arhivi, nedostupne građanima, dislocirane iz Zaboka, teško je do nje doći, nepažnjom arhivara mogu biti i izlučene kao nevažna građa i takva građa jednostavno nestane. Da se na vrijeme pohranila u Zavičajnoj zbirci ostala bi dostupna građanima, obrađena i sačuvana za sve buduće generacije. Najlakše je doći do primjerka publikacije prilikom promocije iste, tada primjerci još nisu razgrabljeni, nisu pohranjeni, tko zna gdje, stoga je potrebno na vrijeme reagirati, potrebno je zatražiti nekoliko primjeraka za zavičajnu zbirku. Iz ovog zaključujemo da knjižničar treba aktivno pratiti sva događanja na terenu, obljetnice, jubileje, promocije raznovrsne građe, izložbe, sajmove, predavanja, jer su upravo to prigode na kojima se promoviraju netom tiskane monografije, katalozi i sl. Pravovremena reakcija znači pravovremeno pribavljanje građe zavičajne zbirke. Pozitivna i pravovremena interakcija knjižnice i zajednice pozitivno će utjecati na djelatnost knjižnice i zajednicu. Osim

toga, cjelokupan rad na zavičajnoj zbirci treba biti popraćen informacijskom i propagandnom djelatnošću radi popularizacije zavičajne građe, a budući je u Zaboku 2011. godine osnovana Turistička zajednica, na zavičajnoj zbirci možemo temeljiti obogaćivanje turističke ponude grada. Odgojno-obrazovni vid turističke ponude sve je traženiji i popularniji, a zavičajne zbirke su bogat i značajan izvor informacija o kulturnim i povijesnim vrijednostima kraja. Dobro uređenom i prezentiranom zavičajnom zbirkom širimo krug korisnika i povećavamo broj usluga.

12.6. Zanimljivosti i posebnosti buduće zavičajne zbirke

Najveću vrijednost imaju stara izdanja djela K.Š. Gjalskog, dva albuma s njegovim fotografijama, zatim tu su djela Janka Tomića iz zbirke starih i rijetkih knjiga HAZU-a, koja se mogu digitalizirati ili fotokopirati. Ali ono što će za građane biti najzanimljivije to su privatne zbirke, koje sam prije spomenuo; zbirka Branka Janjanina i prof. Milan Blaškovića, Marijana Huisa, Turk Franje i Foto studija Dragutina Škreblina. Sve ove zbirke imaju veliku vrijednost za njihove vlasnike i za sada ne vidim mogućnost njihove donacije i pohrane u knjižnici, ali treba razmisliti o kontaktima s njihovim vlasnicima, organiziranju predavljanja građe i promocije u gradskoj knjižnici, razgovor, radionice, to će potaknuti veliki interes građana, a kod potencijalnih donatora svijet o vrijednosti donacije zbirke knjižnici, jer su time donirali ne knjižnici, već svim građanima i svim budućim generacijama.

12.7. Prijedlozi aktivnosti kako ulogu i značaj zavičajne zbirke približiti korisnicima

Budući da je zavičajna zbirka Gradske knjižnice ograničenog karaktera, ovdje govorimo o zavičajnoj zbirci kakvu predlažemo i percipiramo. Važnost upravo takve zbirke treba osvijestiti i prezentirati građanima. To se može organiziranjem predavanja na temu *Zabok i Zabočani* predavanje o očuvanju zavičajne baštine (baština je knjiga, govor, glazba, a najvažniji su ljudi). Organiziranjem izložbi prikupljene zavičajne građe – starih fotografija, knjiga, dokumenata, članak iz raznih publikacija i sl. (pogledati na tavanima, u garažama i podrumima, potražiti stare zapise, fotografije, knjige, zabilježiti sjećanja starih ljudi i nastojati ih očuvati jer sve je to naša baština- animirati obitelj, prijatelje, susjede).

Organizirati obrazovne radionice u suradnji s obrazovnim ustanovama - privući i uključiti u rad mladu populaciju zajednice. Predložiti teme koje će biti posvećene očuvanju kulture i tradicije zavičaja, očuvanju kulturnog identiteta, jezika i pridonositi očuvanju hrvatske prirodne i kulturne baštine, poticati istraživanja, znanost i umjetnost u svojoj sredini – zavičaju. Putem javnih poziva, natječaja i osobnih kontakata motivirati na prikupljanje zavičajne građe, istraživanje iste, te potaknuti kreativni rad mladih na temu zavičaja – najkvalitetnije radove nagraditi. U suradnji s korisnicima, posebno studentima društvenih usmjerenja razgovarati o njihovim potrebama i viđenjima kako oni zamišljaju na koji način razvijati socijalnu interakciju i osjećaj za zajednicu u cilju njenog razvoja i osvješćivanja značaja i svrhe zavičajne zbirke. Važno je raditi na projektima koji će pridonijeti zadovoljstvu zajednicom kao mjestom za život i razvijati svijet o pripadnosti zajednici. Treba pružati podršku za kulturni identitet i raznolikost, te podršku manjinama u bilo kojem smislu u toj istoj zajednici.

Kao i u svakom projektu tako i u realizaciji aktivnosti kako ulogu i značaj zavičajne zbirke približiti korisnicima, potrebna je kreativnost, adaptivnost u odnosu na zajednicu, inspirativno okruženje, omogućiti ravnopravno takmičenje ideja, omogućiti da se teme i zadaci biraju a ne dodjeljuju, potrebna sredstva za realizaciju privući snagom ideja, a ne unaprijed osiguranim sredstvima. S obzirom na brojnost mladih obrazovanih, a nezaposlenih stručnjaka, potrebno je samo istima omogućiti da iznesu svoje ideje i organizirati i poduprijeti njihovu realizaciju.

12.8. Sakupljanje i očuvanje individualnih i kolektivnih sjećanja za buduće generacije

Mnogi su pisani i drugi povijesni izvori, javni i privatni, za Zabok i područje bivše Općine Zabok propali za buduće generacije iz raznih razloga. Prilikom promjena vlasti ili rušenja starih i gradnje novih porodičnih kuća mnoga vrijedna građa za zavičajnu zbirku obično je nestala. Od javnih, zajedničkih dokumenata nestala je na primjer čitava općinska arhiva iz razdoblja do 1945. godine, sačuvana je kotarska arhiva iz predratnog i ratnog razdoblja i u njoj dopisivanje zabočkih općinskih vlasti s Kotarom u Krapini - čuva se u Popovcu. Što je sačuvano od arhiva iz razdoblja socijalizma, ili iz ugaslih poduzeća, ustanova i društvenih i političkih organizacija treba istražiti. Ali svako mjesto pa tako i Zabok ima svoje kroničare, strastvene kolekcionare koji marljivo i brižno bilježe događanja, kao amaterski kroničar, mjesni poštari (pošćer) Andrija Bombišta, u televizijskoj seriji Malo misto. Sakupljali su i

sakupljaju stare dokumente, slike, stvari i literaturu, stvarali su i stvaraju vlastite zbirke ili arhive i ponekad su iz tih svojih privatnih fondova podsjećali i podsjećaju zajednicu na njenu prošlost. Prosvjetni djelatnici, kojih više nema, Milan Blašković i Ivan Plantić, inače desetljećima angažirani u sportskom, kulturnom, uopće u javnom životu Zaboka skupljali su svoje zbirke, Plantićeva je nestala, a Blaškovićeva je djelomično sačuvana. Danas u Zaboku postoji velika i sve veća zbirka fotografija, detaljna zabočka kronologija i zbirka dokumenata i drugih tiskovina koju prikuplja i sređuje Branko Janjanin, koju sam spominjao u radu a ima i prilog iz iste. Pozitivno je što se u zadnje vrijeme i sve više mladih studenata zanima za povijest Zaboka, tako se u knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu može posuditi diplomski rad: Zabok u srednjem vijeku/ Martina Borovčak ; [mentor Matijević Sokol, Mirjana]. iz 2013. te diplomski rad: Pučko školstvo u Zaboku od 1874. godine do 1914. godine/ Jasna Balaško; [mentor I. Iveljić]. iz 2011. Osim toga, treba napomenuti da sve što se dešava danas sutra će postati povijest, te da i ovom vremenu treba pristupiti na način da sve što je vrijedno treba prikupiti, obraditi i sačuvati za buduće generacije – a to je dobro vođena zavičajna zbirka. Svakodnevno s našim prijateljima, susjedima, suradnicima, njihovom smrću odlaze i njihove uspomene i sjećanja, a počesto poslije njih i njihovi dokumenti, biblioteke, spomenari, dokumenti, fotografije i sl. radi oslobađanja prostora za nove, „potrebnije“ stvari. Uzalud je poslije plakati za izgubljenim vrijednostima, za iste se treba pobrinuti dok su aktualne, stoga treba raditi na zavičajnoj zbirci konstantno ali i osmisliti programe i načine kako organizirati sakupljanje i očuvanje individualnih i kolektivnih sjećanja za buduće generacije. Zavičajna zbirka je pravo mjesto za pohranu i čuvanje svega što je vrijedno za zavičaj i njegove ljude.

ZAKLJUČAK

Zavičajna zbirka je posebna, izdvojena zbirka narodne knjižnice, a specifična je po građi koju obuhvaća. Čini ju prikupljena i obrađena građa (tiskana i na drugim medijima), čiji se sadržaj odnosi na određenu zemljopisnu, političku, etničku, povijesnu, kulturnu i ekonomsku sredinu, a značaj i vrijednost zavičajnih zbirki možemo promatrati u lokalnom, regionalnom, državnom, međunarodnom kontekstu.

Zadaća zbog koje je zbirka stvorena je prikupljanje, obrada, čuvanje i populariziranje građe s teritorija zavičaja. Dugoročno, zadatak joj je trajno osigurati izvore za proučavanje materijalne i duhovne kulture zavičaja kako bi se osigurali izvori informacija o zavičaju i omogućio istraživački rad o svim aspektima života nekog kraja.

Sadržaj zavičajne zbirke čine publikacije objavljene na teritoriju zavičaja; publikacije građana zavičaja, objavljene bilo gdje u svijetu; građa koja govori o zavičaju ili njegovim građanima, objavljena bilo gdje u svijetu. Različiti oblici sadržaja koji mogu biti dio zbirke su mnogobrojni, a kriteriji uvrštavanja pojedinih sadržaja u zavičajne zbirke ovise o internoj odluci svake knjižnice, ili su utvrđeni Smjernica za nabavu knjižnične građe zavičajne zbirke, kao dokumentom kojim se regulira politika vođenja zavičajne zbirke.

Cjelokupan rad na zavičajnoj zbirci treba biti popraćen informacijskom i propagandnom djelatnošću radi popularizacije zavičajne građe. Jedan od načina može biti i izdavačka djelatnost knjižnice (zavičajne bibliografije, osobne bibliografije, monografije o zavičaju).

Izuzetno je važno populariziranje zavičajne građe za domicilne korisnike kako bi imali što potpuniju informaciju o fondu kojeg njihove knjižnice posjeduju. Čuvanje i promocija lokalne kulture jedan je od načina podizanja svijesti o vrijednosti vlastitog kulturnog nasljeđa, a svijest o vlastitoj vrijednosti ključ je razumijevanja i poštivanja kulture drugih naroda. Interkulturni dijalog, koji se temelji na razumijevanju i poštivanju kulturne raznolikosti, daje nam mogućnost uključivanja u programe kojima ćemo predstaviti vlastite kulturne vrijednosti.

U širem kontekstu današnjeg globaliziranog društva i razvoja multikulturalnosti, zavičajni fondovi mogu biti i jesu osnova za afirmaciju naše kulturne baštine. Na zavičajnim zbirkama možemo temeljiti obogaćivanje turističke ponude grada i županije. Odgojno-obrazovni vid turističke ponude sve je traženiji i popularniji, a zavičajne zbirke su bogat i značajan izvor informacija o kulturnim i povijesnim vrijednostima kraja. Predstavljanjem vlastitih fondova i zbirki za specijalizirane vrste posjetitelja širimo krug korisnika i povećavamo broj usluga. Narodne knjižnice po svojoj su funkciji i poslanju javne kulturne ustanove koje nabavljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korištenje građu na različitim medijima kako bi zadovoljile obrazovne i informacijske potrebe svojih korisnika.

Radi očuvanja baštine i kulturnog identiteta mnogi korisnici knjižnice svoje slobodno vrijeme koriste u proučavanju i istraživanju knjižne i neknjižne građe o svom zavičaju, ljudima i događajima. Kako bi se fondovi Zavičajne zbirke popunili i obogatili informacijama i sadržajima, potrebno je, uz uobičajenu nabavu, poticati izdavanje knjiga o zavičaju, osobama i povijesnim događajima. Promocija zavičajnih autora, knjiga o zavičaju, njegovim ljudima i zbivanjima glavni su razlozi za nakladničku djelatnost knjižnica. Isto tako

izdavanjem pretisaka vrijednih i rijetkih knjiga nastoji se obogatiti zavičajnu zbirku, sačuvati stare i vrijedne knjige i učiniti ih dostupnima što većem broju korisnika.

Razvojem i napretkom suvremenih tehnologija, knjižnica danas ima daleko veći broj korisnika. Internet omogućava uvid u knjižnične fondove korisnicima diljem svijeta i to je svakako važan čimbenik kojeg treba imati na umu kada odlučujemo na koji način naše zbirke učiniti dostupnijima što većem broju korisnika.

Zavičajne zbirke (i knjižnične i one srodnih baštinskih ustanova) uglavnom su vezane uz osnivanje i rad tih ustanova. A koliko su te zbirke važne, dokazuje što je potreba njihovog postojanja uključena u sve važne akte vezane za knjižničarstvo. U čl.6 Zakona o knjižnicama⁵⁹ stoji da "...knjižnična djelatnost obuhvaća osobito:..provođenje mjere zaštite knjižnične građe koja je kulturno dobro..." U standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj⁶⁰, koji se temelje na Zakonu o knjižnicama, čl.6 glasi: "Svaka narodna knjižnica vodi zavičajnu zbirku, te stoga istražuje, skuplja, obrađuje, pohranjuje i daje na korištenje knjižničnu građu o topografiji, povijesnom, gospodarskom i kulturnom razvitku područja na kojemu djeluje, a izrađuje i zavičajnu bibliografiju i središnji katalog. ...Radi stvaranja županijske zavičajne zbirke županijske matične knjižnice primaju obvezne primjerke izdane na području županije sukladno Zakonu o knjižnicama". Čl.10⁶¹ propisuje da „Središnja narodna knjižnica mora imati odjel za odrasle, odjel za djecu i mladež, studijsku čitaonicu, čitaonicu dnevnog tiska, službu nabave i obrade knjižnične građe, informacijsku službu s korištenjem baze podataka (Internet i sl.), zavičajnu zbirku,..." Zakon o knjižnicama i Standardi rađeni su uvažavajući ciljeve i zadaće narodnih knjižnica koji su utvrđeni UNESCO-vim Manifestom za narodne knjižnice iz 1994. godine koji, kao jednu od zadaća narodne knjižnice, navodi "promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu." U IFLA-inim i UNESCO-vim smjernicama za razvoj službi i usluga narodnih knjižnica⁶² piše: "Narodna knjižnica treba biti ključan čimbenik u lokalnoj zajednici u sakupljanju, čuvanju i promidžbi

⁵⁹ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_10_104_2040.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_06_69_1665.html

⁶⁰ Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3(2000), str. 163-188.

⁶¹ Ibid.

⁶² Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 8.

lokalne kulture u svoj njenoj raznolikosti“, a to se postiže, između ostalog , i“ održavanjem zavičajne zbirke“.⁶³

Brižljivo skupljana, obrađena, pomno čuvana zavičajna zbirka ponos je knjižnice. Tražeći danas odgovore za budućnost, ne smijemo zaboraviti tradiciju, korijen, prošlost. Ona će biti sačuvana za iduće generacije u zavičajnoj zbirci. Knjižnica tako postaje najpouzdaniji čuvar mjesne i ukupne hrvatske baštine, te mjesto kulturnog ozračja, pismenosti i znanja.

Gradska knjižnica K.Š. Gjalski u Zaboku ima zavičajnu zbirku u kojoj su djela najznačajnijeg Zabočana K. Š. Gjalskog, različitih izdanja od kojih je najstarije djelo *Pod starimi krovovi* iz 1886. godine, te dva albuma s originalnim fotografijama Gjalskog i njegove obitelji. Budući se Zavičajna zbirka već godinama sustavno ne izgrađuje i ne prikuplja sve vrste građe, koja bi sadržajem obuhvatila svu povijest i sadašnje stanje zavičaja, zavičajnu zbirku treba osnovati.

Zabok i Zabočani s obzirom na ubrzan razvoj i bogatstvo sadržaja, zaslužuju istraživanje, obradu i prikupljanje građe koja obrađuje sve segmente života jednog grada na jednom mjestu. Do sada su to onemogućavale prostorne, kadrovske i financijske mogućnosti. S proširenjem prostora knjižnice sa 237 m² na 416 m² što predstavlja povećanje za 179 m² u odnosu na dosadašnji prostor, prostorna mogućnost za zavičajnu zbirku postoji, a za rješavanje kadrovske i financijske potrebna je inicijativa ravnateljice i politička volja osnivača Grada Zaboka, odnosno Gradskog vijeća koje donosi odluku. Analizom raspoložive knjižnične građe u gradskoj knjižnici, građu koja se po bilo kojoj osnovi odnosi na zavičaj treba izdvojiti u zavičajnu zbirku, a ostalu prikupiti javnim pozivom upućenim svim fizičkim i pravnim subjektima za donaciju ili kupnju građe koju posjeduju a sada je nema u fondu

⁶³ Usp. Biščan, F. Obogaćivanje zavičajne zbirke kroz nakladništvo. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb: NSK u Zagrebu. Str .267-269.

knjižnice. Najbolji način je neposredno kontaktirati sve subjekte, objasniti im cilj i svrhu zavičajne zbirke. Potrebno je obići i antikvarijate, još uvijek se mogu naći u dobrom stanju djela Janka Tomića npr. Hrvatska stilistika. S vremenom kad će to financijske mogućnosti dozvoljavati trebalo bi izdati pretiske njegovih vrijednih i rijetkih knjiga. S obzirom na slabo istraženu povijest Zaboka i neznatnu građu koja se odnosi upravo na povijest Zaboka treba pokrenuti izdavačku djelatnost i potaknuti mlade povjesničare na proučavanje povijesti Zaboka npr: obitelj Kulmer i dvorac Bračak, obitelj Babić i dvorac Gjalski, industrijalac Prpić koji je izgradio prvu tekstilnu tvornicu u Zaboku, spomenice zabočkih župnika koji su bili vrsni zapisivači i komentatori povijesti: Ljudevit Ivančan, Fran Škrinjar, Ivan Đuranec, treba proučiti djelovanje udruga: Družbe Hrvatskog Zmaja, Hrvatskog Radiše, Hrvatske seljačke zadruge, početke industrijalizacije, osobe koje su zaslužne za razvoj Zaboka kao prometnog, gospodarskog, obrazovnog središta Zagorja s bogatim i raznovrsnim kulturnim i sportskim životom. Svakako treba istražiti i obraditi zasluge vrijednih učitelja i profesora: Ivana Plantića, Milana Blaškovića, Ivana Vrančića, Stošića i mnogih drugih. Zabok je poznat kao grad uspješnih sportaša u svim kategorijama, a sve to ima svoje mukotrpne početke, koje su građani volonterski odradili. Zabok je poseban po svojim građanima, koji sebe ne smatraju posebnim, a to jesu, jer su upravo oni zaslužni za bogatstvo sadržaja i postignute izvrsne rezultate svoje djece u obrazovanju, sportu i kulturi. Zabok po svemu treba i zaslužuje Zavičajnu zbirku.

Za početak je dovoljno kupiti jedan ormar za smještaj izdvojene građe i smjestiti ga u poseban dio prostora knjižnice uz postojeći u kojem je zbirka djela K.Š. Gjalskog, a što se tiče kadrova, za početak se može riješiti primanjem volontera dipl. bibliotekara na stručno osposobljavanje uz rad preko Zavoda za zapošljavanje. Slijedom toga, uređenje i vođenje zbirke u početku neće iziskivati znatna financijska sredstva, već više dobru volju ravnateljice i osnivača Grad Zabok.

Posebnu pažnju treba obratiti na privatne zbirke fotografija, detaljnu zabočku kronologiju, zbirku dokumenata i drugih tiskovina koju prikupljaju i sređuju pojedinci, najvrednija je zbirka Branka Janjanina i Milana Blaškovića. Da ove zbirke ne bi zadesila sudbina mnogih koje su nestale potrebno je na vrijeme poduzeti korake u promociji i očuvanju istih. Sačuvana individualna i kolektivna sjećanja i dokumenti za buduće generacije u zavičajnoj zbirci od velike su vrijednosti za jednu zajednicu. Njihov značaj i vrijednosti treba građanima prezentirati, objašnjavati, educirati i inicirati kreativno izražavanje na teme zavičaja, te potaknuti istraživački i kreativni rad brojnih mladih intelektualaca. U tom pogledu treba podržati inicijativu Ogranka Mh u Zaboku za osnivanje Zavičajne zbirke u Gradskoj knjižnici

u Zaboku radi prikupljanja, zaštite i čuvanja građe zavičajne vrijednosti, poticanja istraživačkog i kreativnog rada. Gradu Zaboku, kao osnivaču i Gradskoj knjižnici K.Š. Gjalskog predlaže se da razmotre inicijativu i poduzmu daljnje korake u cilju realizacije zavičajne zbirke sukladno zakonskoj regulativi i Preporukama za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. Zabok zaslužuje cjelovitu i konstantno vođenu Zavičajnu zbirku - čuvara mjesne i ukupne hrvatske baštine.

LITERATURA:

1. Bišćan, F. Obogaćivanje zavičajne zbirke kroz nakladništvo. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb: NSK u Zagrebu. Str 267.-276.
2. Čandrlić, Cvjetko. Od dvorca Bračak do nove bolnice Bračak, u : Hrvatsko zagorje časopis za kulturu, Kajkavijana, Donja Stubica, XI (2005.) 1, str. 106. – 113.
3. Čandrlić, Cvjetko. Od dvorca Bračak do nove bolnice Bračak, u : Hrvatsko zagorje časopis za kulturu, Kajkavijana, Donja Stubica, XI (2005.) 1, str. 108
4. Dani Ksavera Šandora Gjalskog. Dostupno na URL: <http://danigjalskog.com/dani-ksavera-sandora-gjalskog/>
5. Grad Zabok –karakteristike. Dostupno na: URL: www.zabok.hr
6. Gradska knjižnica K.Š. Gjalski Zabok. Dostupno na URL: <http://knjiznica-zabok.hr/>
7. Gregurić, Gordana. Kulmer. Zabok: Ekološko društvo Lijepa naša Zabok. 2009. Str.10.-11.
8. Hrvatska kulturna baština. Dostupno na: URL: www.kultura.hr
9. IFLA-ina načela za skrb i rukovanje knjižničnom građom / sastavio i uredio Edward P. Adcock u suradnji s Marie-Thérèsom Varlamoff i Virginiom Kremp. Zagreb : HKD, 2003.
10. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
11. Izvještaj o radu gradske knjižnice "K.Š.Gjalski" u 2012. godini. Dostupno na URL: http://www.zabok.hr/documents/44sjednicaGV/Poziv_na_44._sjednicu_GV_2.dio.pdf
12. Kolar-Dimitrijević. Mira. Osnivanje društva Hrvatski radiša 1903 godine u Hrvatskoj. Časopis za suvremenu povijest, Vol.37 No.3 prosinac 2005. Str. 721 – 734.
13. Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Narodne novine Međunarodni ugovori 12/93. Usvojena: PARIZ, 1972. Republika Hrvatska stranka Konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991.
Stupila na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku: 8. listopada 1991. Dostupno na : <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=81>
14. Ksaver Šandor Gjalski. Dostupno na URL: http://hr.wikipedia.org/wiki/Ksaver_%C5%A0andor_Gjalski

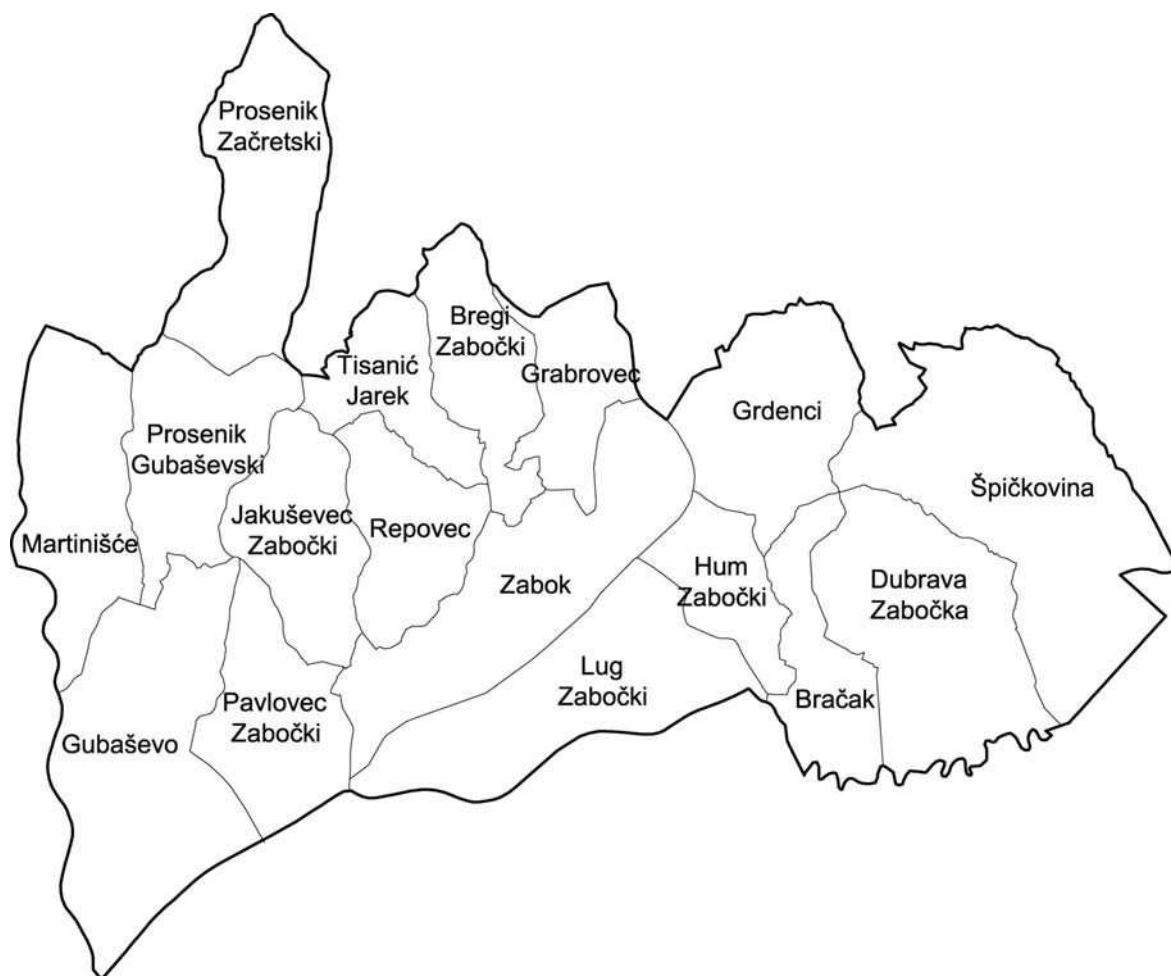
15. Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe, 2006. Dostupno na: URL: <http://daz.hr/bastina/NacionalniProgramDigitalizacije.pdf> (2012-9-28)
16. Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 8.
17. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 43/2001. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html
18. Pejić, Ilija. Zavičajna zbirka u kontekstu novih društvenih promjena. // Bjelovarski učitelj: časopis za odgoj i obrazovanje 7,2-3(1998),6-9.
19. Pejić, Ilija. Zavičajna zbirka kao jedan od oblika djelovanja knjižničara u društvenoj zajednici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39,1-2(1996[i.e.1998],111-117
20. Podjela knjižnica prema broju stanovnika i veličini područja (NN 58/99)
21. Povijest Zaboka. Dostupno na URL: www.zabok.hr
22. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o organizaciji rada i sistematizaciji poslova u Gradskoj knjižnici "Ksaver Šandor Gjalski" KLASA: 612-04/10-01/41 .dostupno u arhivi Grada Zaboka
23. Prostorni plan Grada Zaboka. Obrazloženje plana str.54-56. Dostupno na URL: http://www.zabok.hr/documents/PPUGZ09/0._obrazlozenje.pdf
24. Saftić, Vlado Industrijalac Milan Prpić i ZIVT, u : Hrvatsko zagorje časopis za kulturu, Kajkavijana, Donja Stubica, XI (2005.) 1, str 84-106.
25. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3(2000)
26. Stančić, H. Digitalizacija .Zagreb: Zavod za informacijske studije, 2009. Str.10.-11.
27. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3(2000), str. 163-188.
28. Statut Gradske knjižnice «Ksaver Šandor Gjalski» KLASA: 612-04/10-01/40. Dostupno u arhivi Grada Zaboka
29. Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine republike hrvatske za razdoblje 2011.–2015. Dostupno na URL: http://www.min-kulture.hr/userdocs/images/bastina/STRATEGIJA_BASTINE_VRH.pdf
30. Tadić, Katica. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. Opatija: Naklada Benja, 1994. Dostupno i na: <http://www.ffzg.hr/infoz/biblio/nastava/dz/text/katm.htm>

31. Tenšek, M. Janko Tomić: književnik, učitelj, pedagog. Zabok: Elektronika-Nakladnik, 2007. str 77-79.
32. Tošić-Grlač S.; Hebrang-Grgić, I. (2009). Zavičajne zbirke u hrvatskim narodnim knjižnicama. U: Zbornik 7. savjetovanja za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (ur. Sonja Tošić-Grlač), Zagreb: NSK u Zagrebu. Str 51.-56.
33. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), str. 251-254. Dostupno na:
http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm
34. Vuković-Mottl, Srna. Zavičajna zbirka. // Upute za poslovanje narodnih knjižnica/uredila Aleksandra Malnar. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str 113-120.
35. Vuković-Mottl, S.; Posarić, Đ; Gatalica, T; Radovanlija Mileusnić, S; Vesna Udovičić, V; Kalanj Butković, B. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // HKD novosti (2009). Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/novosti/odabrana_novost/347/
36. Zaključak Ogranka Mh u Zaboku. Dostupan u dokumentaciji Ogranka
37. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105/97, 5/98, 104/00, 69/09. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_10_104_2040.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_06_69_1665.html
38. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. // Narodne novine 69/99, 151/03, 157/03, 87/09 i 88/10. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_09_151_2180.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_07_87_2130.html ; http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_88_2464.html
39. Županijske matične službe za narodne knjižnice RH: Izvještaj o radu za godinu 2012., Plan rada za godinu 2013. – dostupno na: <http://www.nsk.hr/maticna-sluzba-za-narodne-knjiznice/>

POPIS PRILOGA

Prilog 1.

Struktura naselja u Gradu Zaboku



Izvor: Prostorni plan uređenja Grada Zaboka str.4. Dostupno na URL:
http://www.zabok.hr/documents/PPUGZ09/0._obrazlozenje.pdf

Prilog 2.

Položaj Grada Zaboka u odnosu na županijski prostor



Izvor: Prostorni plan uređenja Grada Zaboka str.5. Dostupno na URL:
http://www.zabok.hr/documents/PPUGZ09/0._obrazlozenje.pdf

Prilog 3.**Pregled kulturnih dobara, registriranih, preventivno zaštićenih i Prostornim planom predloženih za zaštitu (prema spomeničkim grupama)**

1.0. Povijesna naselja i dijelovi naselja

1.2	Povijesna naselja gradskih obilježja	Status Zaštite	Prijedlog kategorije
1.1.1	Povijesna jezgra grada Zaboka	PR	3

1.3	Povijesna naselja seoskih obilježja	Status Zaštite	Prijedlog kategorije
1.2.1	Dio sela Dubrava Zabočka	ZPP	3
1.2.2.	Dio sela Jakuševac Zabočki	ZPP	3
1.2.3.	Dio sela Hum Zabočki	ZPP	3
1.2.4.	Dio sela Prosenik Gubaševski	ZPP	3
1.2.5.	Dio sela Prosenik Začretski (Sinkovići)	PR	2
1.2.6	Dio sela Prosenik Začretski (Klupci)	PR	2

2.0. Povijesne građevine i sklopovi

2.1	Sakralne građevine - crkve i kapele	Status zaštite	Prijedlog kategorije
2.1.1	Župna crkva Sv. Jelene Križarice, Zabok	R	2
2.1.2	Kapela Sv. Antuna, Grabrovec	R	2
2.1.3	Kapela Sv. Roka, Tisanić Jarek	ZPP	3

2.4.	Stambene građevine	Status zaštite	Prijedlog kategorije
2.4.1	Dvorac Kulmer, Bračak	P	2
2.4.2	Dvorac Komaromy-Babić (Đalski) - Gredice, Gubaševo	P	3
2.4.3	Kurija župnog dvora, Zabok	ZPP	3
2.4.4	Stambena kuća, Matije Gupca 36, Zabok	ZPP	3
2.4.5	Ostaci podruma kurije, Gubaševo	ZPP	3

2.5.	Građevine javne namjene	Status zaštite	Prijedlog kategorije
2.5.1	Zgrada željezničke stanice, Zabok	ZPP	3
2.6.	Gospodarske i industrijske građevine	Status zaštite	Prijedlog kategorije
2.6.1	Sklop starih tvorničkih zgrada, ZIVT, Zabok	PR	3

3.0. Elementi povijesne opreme prostora, tehničke građevine niskogradnje s uređajima

3.1.	Tehničke i građevine niskogradnje s uređajima	Status zaštite	Prijedlog kategorije
3.1.1.	Betonski most, Bračak	PR	3

3.2.	Poklonci kapelice i raspela	Status zaštite	Prijedlog kategorije
3.2.1.	Pil srca Isusovog, Bregi Zabočki	PR	3
3.2.2.	Raspelo, Dubrava Zabočka	ZPP	3
3.2.3.	Raspelo, Jakuševac Zabočki	ZPP	3
3.2.4.	Kapela poklonac, Prosenik Gubaševski	ZPP	3
3.2.5.	Kapela poklonac, Prosenik Gubaševski	ZPP	3

3.2.6.	Kapela poklonac, Špičkovina	ZPP	3
3.2.7.	Kapela poklonac, Zabok	ZPP	3

4.0. Područje, mjesto, spomenik ili obilježje vezano uz povijesne događaje i osobe

4.1.	Spomenik i obilježje vezano uz povijesne događaje i Osobe	Status zaštite	Prijedlog kategorije
4.1.1.	Spomenik s obilježjem, Trg D. Domjanića, Zabok	ZPP	3
4.1.2.	Spomenik palim borcima u 2. svj. ratu, Zabok	ZPP	3

4.2.	Groblja i grobne građevine	Status zaštite	Prijedlog kategorije
4.2.1.	Groblje, Zabok	ZPP	3
4.2.2.	Grobnica obitelji Tombić, Zabok	ZPP	3

5.0. Arheološki lokaliteti i zone

5.1.	Arheološki lokaliteti	Status zaštite	Prijedlog kategorije
5.1.1.	Grabrovec, oko crkve Sv. Antuna	ZPP	3
5.1.2.	Zabok, oko župnog dvora, lokalitet Sv. Jelene i Martina	ZPP	3
5.1.3.	Gubaševo, Gređice, nalaz novca 15. st.	ZPP	3

6.0. Područja kultiviranog krajobraza i prostornih sklopova

6.1.	Područja kultiviranog krajobraza	Status zaštite	Prijedlog kategorije
6.1.1.	Padine kultivirane vinogradima, Bregi Zabočki, lokacija Balije breg	ZPP	
6.1.2.	Padine kultivirane vinogradima, Grabrovec	ZPP	
6.1.3.	Padine kultivirane vinogradima, Prosenik Začrečki, lokacija Belini	ZPP	
6.1.4.	Padine kultivirane vinogradima, Prosenik Začrečki, lokacija Bedenkovići	ZPP	

6.2.	Perivoji i parkovi	Status zaštite	Prijedlog kategorije
6.2.1.	Perivoj dvorca Kulmer, Bračak	PR	2

6.2.2.	Tragovi perivoja dvorca Đalski - Gređice, Gubaševo	ZPP	3
--------	--	-----	---

6.3.	Zaštićene vizure	Status zaštite	Prijedlog kategorije
6.3.1.	Vizura na crkvu Sv. Antuna i dolinu Krapinice	PR	3

Izvor: Prostorni plan uređenja Grada Zaboka. Obrazloženje str. 54- 56. Dostupno na URL: http://www.zabok.hr/documents/PPUGZ09/0._obrazlozenje.pdf

Prilog 4. Fotografije novog prostora Gradske knjižnice u Zaboku (snimio Gordon Sinanović)






Prilog 5.


Popis građe Gradske knjižnica K.Š. Gjalski koji se odnosi na Zabok

BROJ	AUTOR	NASLOV
 1	BALOG, Zdenko	Gradovi kontinentalne Hrvatske : stil grada : tragovima identiteta hrvatskih gradova / Zdenko Balog ; fotografije Nikola Žulj. - <i>Križevci : Veda, 2013.</i> -
 2	BERGSON, Henri	Stvaralačka evolucija / Henri Bergson ; [preveo Tomislav Medak]. - <i>Zabok : HAUZ, 1999.</i> -
 3	DELTA	Delta : od zabočkih dobrovoljaca do Domobranstva / [tehnički uredio Ilija Štampar]. - <i>Zabok : [s.n.], [1993?].</i> -
 4	FUREŠ, Rajko	Rieč domača / Rajko Fureš. - <i>Zabok : Hrvatska udruga Muži zagorskog srca, 2010.</i> -
 5	GJALSKI, Ksaver Šandor	Pronevjereni ideali / Ksaver Šandor Gjalski ; priredio Dubravko Jelčić. - <i>Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 2004.</i> -
 6	GODIŠNJAK Gimnazije	Godišnjak Gimnazije Antuna Gustava Matoša : 1963.-2008. / [glavni urednici Sandra Babnik Lončar, Dinka Tomašković-Presečki]. - <i>Zabok : Gimnazija Antuna Gustava Matoša, 2008.</i> -
 7	GREGURIĆ, Gordana	Kulmer / Gordana Gregurić ; [predgovor Vlado Saftić ; fotografije Dragutin Dado Škreblin]. - <i>Zabok : Ekološko društvo Lijepa naša, 2009.</i> -
 8	GREGURIĆ, Nevenka	Biti učiteljica / Nevenka Gregurić ; [ilustracije Ivan Jurina]. - <i>Zabok : Vlast.nakl., 2008.</i> -
 9	GREGURIĆ, Nevenka	Sega po malje / Nevenka Gregurić ; ilustracije Ljiljana Siketić, Ana Mlinarić ; fotografije Gordan Gregurić, Nevenka Gregurić]. - <i>Zabok : vl.nakl., 2012.</i> -
 10	HGF 14	HGF 14 [Zvučna građa] : finalisti 2010. : izbor za najbolji hrvatski demo rock sastav 2010. godine / autor i urednik kompilacije Siniša Bizović. - <i>Zagreb : Spona, 2010.</i> -
 11	JERNEIĆ, Miljenko	Erotikon / Miljenko Jerneić ; [ilustracije NikolaS]. - <i>Zabok : Vlast.nakl., 2004.</i> -
 12	JERNEIĆ, Miljenko	Pisma Predsjedniku / Miljenko Jerneić. - <i>Zabok : Stadra, 2003.</i> -
 13	KAJKAVSKI u povijesnom i sadašnjem obzorju	Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju : II. zbornik radova sa znanstvenih skupova Krapina 2007., 2008. i 2009. godine / [glavni urednik Alojz Jembrih]. - <i>Zabok : Hrvatska udruga Muži zagorskog srca, 2011.</i> -
 14	KAJKAVSKI u povijesnom i sadašnjem obzorju	Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju : III. zbornik radova sa znanstvenih skupova Krapina 2010. i 2011. godine / [glavni urednik Alojz Jembrih]. - <i>Zabok : Hrvatska udruga Muži zagorskog srca, 2011.</i> -
 15	KAJKAVSKI u povijesnom i sadašnjem obzorju	Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju : zbornik radova s Okruglih stolova (znanstvenih kolokvija i skupova) u Krapini 2002.-2006. / [urednici Nikola Capar ... [et al.]. - <i>Zabok : Hrvatska udruga Muži zagorskog srca, 2006.</i> -
 16	MIKULEC Mikac, Dušanka	<i>Zabok</i> u slikama = <i>Zabok</i> in pictures / [autorica teksta Dušanka Mikulec Mikac ; fotografije Dragutin Škreblin...[et.al.] ; prijevod na engleski Tomislav Kuzmanović. - <i>Zabok : Pučko otvoreno učilište, 2010.</i> -
 17	PAVIŠIĆ, Aleksandar Šandor	<i>Zabok</i> u jednom smjeru : roman / Aleksandar Šandor Pavišić. - <i>Zabok : vlast.nakl., 1997.</i> -
 18	PEDESET godina	50 godina Ekonomske škole u <i>Zaboku</i> : 1957. - 2007. / [uredništvo Ana-Marija Pavlović ... [et al.]. - <i>Zabok : Srednja škola, 2007.</i> -
 19	PILJEK, Branko	Monografija zagorskog sporta / Branko Piljek. - <i>Zabok : Športska zajednica Krapinsko-zagorske županije, 2011.</i> -
 20	PODRIJETLO Hrvata	Podrijetlo Hrvata : zbornik radova sa Znanstvenoga simpozija u Pregradi 17. studenoga 2006. / [urednici Andrija-Željko Lovrić ...[et al.]. - <i>Zabok : Hrvatska udruga Muži zagorskog srca, 2009.</i> -

 21	POZICA [2005.]	Pozica [2005.] :zbirka literarnih i likovnih radova učenika Poreča, Zaboka i Crikvenice / [urednica Marija Gračaković]. - <i>Crikvenica : Javna ustanova Narodna knjižnica i čitaonica, 2005. -</i>
 22	POZICA [2008.]	Pozica [2008.] :zbirka literarnih i likovnih radova učenika Poreča, Zaboka i Crikvenice / [urednica Marija Gračaković]. - <i>Crikvenica : Narodna knjižnica i čitaonica, 2008. -</i>
 23	POZICA 2003	Pozica 2003 : zbirka literarnih i likovnih uradaka učenika Poreča, Zaboka i Crikvenice / [urednica Mihaela Mihelić]. - <i>Poreč : Grad Poreč : Pučko otvoreno učilište, 2003. -</i>
 24	POZICA 2004.	Pozica 2004. : zbirka literatnih i likovnih radova učenika Poreča, Zaboka i Crikvenice / [urednica Sofija Keča]. - <i>Zabok : Pučko otvoreno učilište, 2004. -</i>
 25	POZICA 2006.	Pozica 2006. :zbirka literarnih i likovnih uradaka učenika Poreča, Zaboka i Crikvenice / [urednica Irides Zović]. - <i>Poreč : Grad Poreč : Pučko otvoreno učilište, 2006. -</i>
 26	POZICA 2007.	Pozica 2007. : zbirka literarnih i likovnih radova učenika Poreča, Zaboka i Crikvenice / [urednica Sofija Keča]. - <i>Zabok : Pučko otvoreno učilište, 2007. -</i>
 27	SINANOVIĆ, Gordon	Čista vedrina / Gordon Sinanović ; [ilustracije Dino Trtovac]. - <i>Zabok : Matica hrvatska, Ogranak, 2005. -</i>
 28	STATISTIČKI godišnjak	Statistički godišnjak Grada Zaboka : 2007. / urednik Željko Lončar. - <i>Zabok : Pučko otvoreno učilište Zabok, 2008. -</i>
 29	ŠOGORIĆ, Selma	Djelotvorno znanje za zdravlje : pokret zdravih gradova / [autori Selma Šogorić, Slobodan Lang, Duško Popović]. - <i>Zagreb : Hrvatska mreža zdravih gradova, 2010. -</i>
 30	TALAJIĆ, Dalibor	Za početak--- / Dalibor Talajić. - <i>Zabok : Dragor lux, 2006. -</i>
 31	TENŠEK, Marijan	Janko Tomić : književnik, učitelj, pedagog : u povodu 165. godine rođenja i 105. godine smrti / Marijan Tenšek. - <i>Zabok : Elektronika-Nakladnik, 2007. -</i>
 32	ZABOČKA kuharica	Zabočka kuharica / [priredila Ružica Kotarski]. - <i>Zabok : Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskog, 2008. -</i>
 33	ZAVIČAJEM Ksavera Šandora Gjalskog	Zavičajem Ksavera Šandora Gjalskog / [urednik Stjepan Bučar]. - <i>Zabok : Matica hrvatska, Ogranak, 1996. -</i>

Nisu pod Zabok

 3	SINANOVIĆ, Gordon	Sokrat na Pegazu / Gordon Sinanović . - <i>Zagreb : Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske, 2003. -</i>
---	-------------------	--

BROJ	AUTOR	NASLOV
 1	LEŽ, Cvjetko	Kreni prema meni / Cvjetko Lež ; [ilustracije Mirjana Drempetić Hanžić]. - <i>Klanjec : Hrvatskozagorsko književno društvo, 2004. -</i>

Izvor: Katalog Gradske knjižnice. Dostupno na URL:
<http://library.foi.hr/m3/ksrez.asp?B=28&css=&dlib=1&F=>

Prilog 6.

Popis djela Janka Tomića u Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

JANKO TOMIĆ

2. [!\[\]\(9a8373782c8e0007b8363c731473b178_img.jpg\) Hrvati to jest crtice iz hrvatske povijesti ...](#)

Hrvati to jest crtice iz hrvatske povijesti / hrvatskoj mladeži priredio Janko Tomić, ... - U Karlovcu, 1868

3. [!\[\]\(1011928a9c3be735531fe2f61d08db20_img.jpg\) Hrvati, to jest crtice iz hrvatske povijesti : hrvatskoj mladeži ...](#)

Hrvati, to jest crtice iz hrvatske povijesti : hrvatskoj mladeži / priredio Janko Tomić. - Karlovac, 1868

4. [!\[\]\(65ff3c1831adbf192b81e8810bbf5b94_img.jpg\) Hrvatska stilistika ...](#)

Hrvatska stilistika / sastavio ju za pedagogije, preparandije, više djevojačke i mužke građanske škole kao i za gimnazije i realke Janko Tomić. - U Zagrebu, 1875

6. [!\[\]\(271dacaf3d301626f87564879ebb1cf9_img.jpg\) Sielo za zabavu i pouku ...](#)

Sielo za zabavu i pouku / složio za djevojčice Janko Tomić. - U Zagrebu, 1887-1889. - (Knjižnica za mladež ; knj. 13, 14)

7. [!\[\]\(0b26ca95b2506f3d48aafc7555f0ad20_img.jpg\) Slike iz hrvatske i slovienske poviesti za građanske i više djevojačke učione ...](#)

Slike iz hrvatske i slovienske poviesti za građanske i više djevojačke učione / prema školskoj osnovi sastavio Janko Tomić. - U Zagrebu, 1879

Izvor: / <http://knjiznica.hazu.hr/>

Prilog 7.

Zavičajna zbirka – Popis djela K.Š. Gjalskog i ormar u kojem se čuvaju



KSAVER ŠANDOR GJALSKI

1. Radmilović, St. Kugli, Zagreb (Sveukupna djela, svezak III.)
2. U noći, St. Kugli, Zagreb
3. U noći, St. Kugli, Zagreb (Sveukupna djela, svezak V.)
4. Đurđica Agićeva, St. Kugli, Zagreb (Sveukupna djela, svezak II.)
5. Đurđica Agićeva, St. Kugli, Zagreb (Sveukupna djela, svezak II.)
6. Osvit, St. Kugli, Zagreb (Sveukupna djela, svezak I.)
7. Radmilović, St. Kugli
8. Osvit, St. Kugli
9. Đurđica Agićeva, St. Kugli, Zagreb (Sveukupna djela, svezak II.)
10. Iz varmegjinskih dana; portreti, akvareli i razne pisarije, (?)
11. Pod starimi krovovi, Matica Hrvatska, 1886.
12. Tri pripoviesti bez naslova, Matica Hrvatska, 1887.
13. Tri pripoviesti bez naslova, Matica Hrvatska, 1887.
14. Tri pripoviesti bez naslova, Matica Hrvatska, 1887.
15. Biedne priče, Matica Hrvatska, 1888.
16. Biedne priče, Matica Hrvatska, 1888.
17. Na rodjenoj grudi, Matica Hrvatska, 1890.
18. Iz varmegjinskih dana, Matica Hrvatska, 1891.
19. Osvit, Matica Hrvatska, 1892.
20. Osvit, Matica Hrvatska, 1892.
21. Male pripoviesti, Matica Hrvatska, 1894.
22. Male pripoviesti, Matica Hrvatska, 1894.
23. Diljem doma; zapisci i priče, Matica Hrvatska, 1899.
24. Diljem doma; zapisci i priče, Matica Hrvatska, 1899.
25. Diljem doma; zapisci i priče, Matica Hrvatska, 1899.
26. Gjurgjica Agićeva, Matica Hrvatska, 1903.
27. Gjurgjica Agićeva, Matica Hrvatska, 1903.
28. Gjurgjica Agićeva, Matica Hrvatska, 1903.
29. Gjurgjica Agićeva, Matica Hrvatska, 1903.
30. Gjurgjica Agićeva, Matica Hrvatska, 1903.
31. Pod starim krovovima, Nova štamparija - Zavidović, Beograd, 1905. (ćirilčno izdanje)
32. Pod starim krovovima, Beograd : Nova štamparija - Zavidović, 1905. (ćirilčno izdanje)
33. Iz varmegjinskih dana; portreti, akvareli i razne pisarije, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak II)
34. Radmilović, pripovijest, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913.
35. Tajinstvene priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913.
36. Pod starim krovovima, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak I)
37. Pod starim krovovima, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak I)
38. Pod starim krovovima, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak I)
39. Iz varmegjinskih dana, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak II.)
40. Diljem doma, zapisci i priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak III.)
41. Diljem doma, zapisci i priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1912. (Sveukupna djela, serija I-svezak III.)
42. Maričon, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II-svezak I.)
43. Maričon, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II-svezak I.)

44. U novom dvoru, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak II.)
45. U novom dvoru, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak II.)
46. U novom dvoru, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak II.)
47. Na voljenoj grudi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak III.)
48. Na voljenoj grudi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak III.)
49. Na voljenoj grudi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak III.)
50. Na voljenoj grudi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak III.)
51. Na voljenoj grudi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak III.)
52. Bijedne priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak IV.)
53. Tajinstvene priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak V.)
54. Tajinstvene priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak V.)
55. Tajinstvene priče, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak V.)
56. Janko Borislavić, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak VI.)
57. Janko Borislavić, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak VI.)
58. Janko Borislavić, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak VI.)
59. Janko Borislavić, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak VI.)
60. Gjurgjica Agićeva, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak VII.)
61. Gjurgjica Agićeva, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija II.-svezak VII.)
62. U noći, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak I. i II.)
63. U noći, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak I. i II.)
64. Radmilović, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak III. i IV.)
65. Radmilović, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak III. i IV.)
66. Radmilović, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak III. i IV.)
67. Male pripovijesti, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak V.)
68. Mors, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1913. (Sveukupna djela, serija III.-svezak VI.)
69. U žutoj kući, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV.-svezak I.)
70. Irinina udaja; Djevojački jadi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV.-svezak II.)
71. Irinina udaja; Djevojački jadi, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV.-svezak II.)
72. Tri pripovijesti bez naslova, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV.-svezak IV.)
73. Tri pripovijesti bez naslova, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV.-svezak IV.)


74. Tri pripovijesti bez naslova, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV.-svezak IV.)
75. Osvit, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV-svezak VI. i VII.)
76. Osvit, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV-svezak VI. i VII.)
77. Osvit, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1914. (Sveukupna djela, serija IV-svezak VI. i VII.)
78. Za materinsku riječ, Tisak dioničke tiskare u Zagrebu, 1919. (Sveukupna djela, serija V.-svezak I.)
79. Ljubav Lajtnanta Milića i druge pripovijetke, Matica Hrvatska, Zagreb, 1923.
80. Ljubav Lajtnanta Milića i druge pripovijetke, Matica Hrvatska, Zagreb, 1923.
81. Ljubav Lajtnanta Milića i druge pripovijetke, Matica Hrvatska, Zagreb, 1923.
82. Ljubav Lajtnanta Milića i druge pripovijetke, Matica Hrvatska, Zagreb, 1923.
83. Ljubav Lajtnanta Milića i druge pripovijetke, Matica Hrvatska, Zagreb, 1923.
84. Ljubav Lajtnanta Milića i druge pripovijetke, Matica Hrvatska, Zagreb, 1923.
85. Dolazak Hrvata, Matica Hrvatska, 1924.
86. Pod starim krovovima, Matica Hrvatska, 1929.
87. Pod starim krovovima, Matica Hrvatska, 1929.
88. Pod starim krovovima, Matica Hrvatska, 1929.
89. Đurđica Agićeva, Nolit, Beograd, 1966.
90. Za materinsku riječ, Mladost, Zagreb, 1972.
91. Idile i sjećanja, Mladinska knjiga, Zagreb, 1991.

Prilog: 8.

Popis građe u Gradskoj knjižnici Krapina koja se odnosi na Zabok

Zabok u slikama = Zabok in pictures / [autorica teksta Dušanka Mikulec Mikac ; fotografije Dragutin Škreblin...[et al.] ; prijevod na engleski Tomislav Kuzmanović]

Zabok : Pučko otvoreno učilište, 2010.

 Knjiga  Za posudbu

2



MONOGRAFIJA NK "Mladost" Zabok : izdana povodom 50-godišnjice djelovanja kluba / (arhivska građa, tekstovi, fotografije, sjećanja Miroslav Voslar...(et al.)

Zabok : NK "Mladost", 1988.

 Knjiga  Za posudbu

3



Kajkavske pjesme đaka Osnovne škole Zabok

Kaj, God.12 (1980), 1, str. 249-254

 Članak  Za rad u knjižnici

4



Pregled spomenika kulture područja Općine Zabok / [Anđela Horvat]

Horvat, Anđela 

Kaj, God.12 (1980), 1, str. 67-125

 Članak  Za rad u knjižnici

5



KRATAK pregled naših uspjeha i perspektiva razvoja

Zabok : Općinski odbor SSRN Zabok, 1958.

 Knjiga  Za posudbu

6



Po dragome kraju : vodič po području Općine Zabok / [Željko Bajza]

Bajza, Željko 

Kaj, God.12 (1980), 1, str. 153-205

 Članak  Za rad u knjižnici

7



Po dragome kraju : vodič po području općine Zabok / Željko Bajza

Bajza, Željko 

Zagreb : Kajkavsko spravišće, 1980.

 Knjiga  Za posudbu

8



(STO) 100 godina željezničke pruge Zaprešić-Varaždin-Čakovec-Zabok-Krapina / (autori tekstova Ivan Novačić...et al.)

Varaždin : ŽTP, 1986.

 Knjiga  Za posudbu

9



(PEDESET) 50 godina Ekonomske škole u Zaboku : 1957.-2007. / (uredništvo Ana-Marija Pavlović...(et al.)

Zabok : Srednja škola Zabok, 2007.

 Knjiga  Za posudbu

10



Janko Tomić : književnik, učitelj, pedagog : [Zabok, 1842. - Karlovac, 1902.] / Marijan Tenšek

Tenšek, Marijan 

Zabok : Elektronika-Nakladnik, 2007.

 Knjiga  Za posudbu

11



(PRVO) 1. natjecanje hrvatskih puhačkih orkestara : 10. susret hrvatskih puhačkih orkestara, Zabok, 15. listopada 1994. / (urednik Goran Jerković)

Zagreb : Hrvatski sabor kulture, 1994.

 Knjiga  Za posudbu

12



"Vatru gasi - brata spasi" : o vatrogastvu općine Zabok / [Željko Bajza]

Bajza, Željko 

Kaj, God.12 (1980), 1, str. 235-245

 Članak  Za rad u knjižnici

13



Pred zagonetkom obiteljskog stabla : priručnik za istraživanje obiteljskog rodoslova / Mladen Paver ; [pogovor Petar Šimunović]

Paver, Mladen 

Pregrada : Matis, 2009.

Sadrži i: Računala i rodoslovlje / Gordan Gledec

 Knjiga  Za posudbu

14



"Školi je zabočki puk vrlo sklon ---" : iz povijesti Osnovne škole Zabok / [Ivan Plantić]

Plantić, Ivan 

Kaj, God.12 (1980), 1, str. 246-248

 Članak  Za rad u knjižnici

15



ZAVIČAJEM Ksavera Šandora Gjalskog / (urednik Stjepan Bučar)

Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 1996.

 Knjiga  Za posudbu

16



Zabočka kuharica / [glavna urednica Ružica Kotarski]. 2. izd.

Zabok : Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskoga, 2008.

 Knjiga  Za posudbu

17



Područje Zaboka : po dragome kraju

Kaj , God.12 (1980), 1

Tematski broj  Za rad u knjižnici

18



Spomenknjiga : prilikom proslave desete obljetnice osnivanja kluba : 1994. godine - 2004. godine / [glavni i odgovorni urednik Ivan Hunjak]

Zabok : Oldtajmer klub Zabok, 2004.


 Knjiga  Za posudbu

19



Biblioteka Gređice

Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok.

 Nakladnički niz

Biblioteka Gređice

Nakladnik

Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok

Sadržaj

1. **Pronevjereni ideali** / Ksaver Šandor Gjalski ; priredio Dubravko Jeličić [i.e.] Jeličić 1994. . [Knjiga]

3. **Književna kritika o Ksaveru Šandoru Đalskom : (1887 - 1945)** / priredio Branimir Donat 1997. . [Knjiga]

4. **Književna kritika o Ksaveru Šandoru Đalskom : (1945-1994)** / priredio Branimir Donat 1998. . [Knjiga]

5. **Pronevjereni ideali** / Ksaver Šandor Gjalski ; priredio Dubravko Jeličić 2004. . [Knjiga]

Jezik

Hrvatski

Grada

 Nakladnički niz

20



Čista vedrina / Gordon Sinanović

Sinanović, Gordon 

Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 2005.

 Knjiga  Za posudbu

21



Pronevjereni ideali / Ksaver Šandor Gjalski ; priredio Dubravko Jeličić [i.e.] Jeličić

Gjalski, Ksaver Šandor 

Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 1994.

 Knjiga  Za posudbu

22



Pronevjereni ideali / Ksaver Šandor Gjalski ; priredio Dubravko Jeličić

Gjalski, Ksaver Šandor 

Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 2004.

 Knjiga  Za posudbu

23



Književna kritika o Ksaveru Šandoru Đalskom : (1887 - 1945) / priredio Branimir Donat
Zagreb : "Dora Krupićeva" ; Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 1997.

 Knjiga ✓ Za posudbu

24



Književna kritika o Ksaveru Šandoru Đalskom : (1945-1994) / priredio Branimir Donat
Zagreb : "Dora Krupićeva" ; Zabok : Matica hrvatska, Ogranak Zabok, 1998.

 Knjiga ✓ Za posudbu

25



Stoljetno stablo / Krešo Novosel ; [fotografija Marijan Vitamvas]

Novosel, Krešo 🔍

Krapina : Zajednice općina Varaždin i Zagreb, te općina Donja Stubica, Ivanec, Klanjec, Krapina,
Novi Marof, Pregrada, Varaždin, Zabok, Zaprešić, Zlatar Bistrica, 1981.

 Knjiga ✓ Za posudbu

Prilog 9. Izvod iz privatne zbirke Zabočana, Branka Janjanina

1916. godina

Rekvirirana su zvona sa zabočke crkve u ratne svrhe, te crkva ostane bez zvonova.

Uz bratovštinu sv. Krunice podignuta je **Vojska srca Isusova proti kletvi i psovki.**

Dana 14. veljače 1916. godine svečano je blagoslovljen **Vojskin barjak** a kum barjaka fungirao je susjedni vlastelin iz Bračaka Milan grof Kulmer.



Novčanica od 20 kruna - 1. lipnja 1916. godine

Stojina

III. IZNOVIČNA SMOTRA.

Pučko-ustaški iskazni list.

ime: *Andro Franjčec*
ime oca: *Mijo* imo matere: *Katar Goluban*

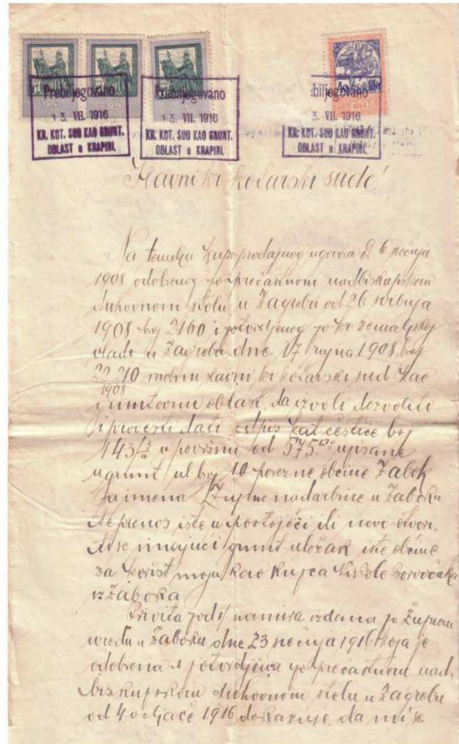
godina: <i>1916</i>	Eli li je bio vojnik?	Eli li je bio vojnik? <i>Ne</i>
Ime: <i>Andro Franjčec</i>	Podjela zemljišta (na 3 razine) (uzimajući u obzir i one koje su u zajednici):	
Ime djeteta: <i>Stojina</i>	Skolara (uključujući i one koji su u zajednici):	<i>3</i>
Ime poslodavca: <i>Kapitula</i>	Zanimanja (uključujući i one koji su u zajednici):	<i>polj.</i>
Ime poslodavca: <i>Kapitula</i>	Poslovanje: <i>Andro Franjčec</i>	
Ime poslodavca: <i>Kapitula</i>	Zanimanje: <i>Kapitula</i>	
Ime poslodavca: <i>Kapitula</i>	Ime poslodavca: <i>Kapitula</i>	

Za pučko-ustaški crkveni službu: *Kapitula* vjerna: *1916*

Sposobnost pronadeti osobi u slučaju je: *dobro*

U *Zaboku* 02. svibnja 1916. godine

Iznovična smotra
Pučko – ustaški iskazni list
Andro Franjčec
U zaboku, 02. svibnja 1916. godine



Dokument Nikole Borovčaka na mađarskom jeziku
13.07.1916. godine



Ksaver Šandor Đalski

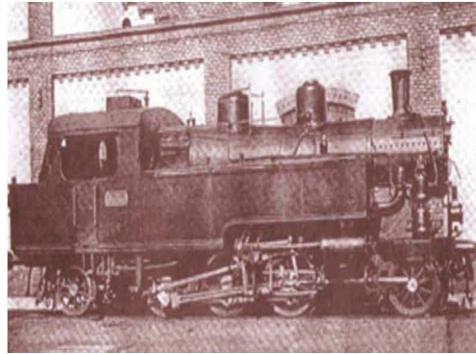
Zabok dobiva telefonsku vezu i ima tri telefonska pretplatnika.

I na području Varaždinske županije pojavljuje se poznati *Zeleni kader*, odnosno skupine dezertera koji su bježali sa ratišta Austro-ugarske monarhije kojima su se ponekad priključivali siromašni seljaci. Preživljavali su od pljačke, paleži i zastrašivanjem veleposjednika, trgovaca i lihvara u zabačenim ruralnim krajevima gdje je nadzor vlasti a posebice oružništva bio slabiji.



Novčanica od 1 krune - 1. prosinca 1916. godine

Unatoč ratnom stanju gradi se željeznička pruga Zabok – Gornja Stubica a 18. studenog 1916. godine obavljen je očevid i predaja prometa.



Parostroj za stubički cug
Serija JŽ 50 (MAV 376), 230 kW, proizvodnja 2010.

U subotu, 18. prosinca 1916. godine otvorena je nova željeznička pruga Zabok – Gornja Stubica.

Normalna vožnja od Zaboka do Gornje Stubice traje 39 časaka. Pruga Zabok – Stubica zadnja je pruga izgrađena po koncesiji Mađarske vlade na osnovi zakona iz 1880. i 1884. godine. Zbog ratnih uvjeta odustalo se od strogih propisa da se sve pruge moraju odvajati sa željezničkih postaja. U Hum Lugu ovo je pravilo prekršeno pa se ubacivanjem skretnice odvojila pruga za Gornju Stubicu. Osim za tvornicu u Oroslavju, pruga je radila i za lječilište u Stubičkim Toplicama kamo su već počeli dolaziti ranjenici sa bojišnica.

1917. godina



Hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban je
Antun pl. Mihalović



Novčanica od 2 krune - 1. ožujka 1917. godine

Ksaver Šandor Đalski imenovan je velikim županom Županije zagrebačke i grada Karlovca.

8. HRVATSKA U PRVOJ JUGOSLAVIJI (1918. - 1941. godine)

Bila je to nasilna odluka koju Hrvatski sabor nikada nije prihvatio i nije ga odobrila niti većina hrvatskog naroda. Nova država bila je nedemokratska monarhija s prevlašću Beograda, Srbije i njihove dinastije u kojoj svim nesrpskim narodima nisu priznavana nacionalna prava, odmjeravani su im veći porezi a financijski se najviše ulagalo u Srbiju. Sve vlade, ministri i generali bili su oko 90 % srpske nacionalnosti.

Kada su se 1927. godine protiv ovakve politike ujedinili Hrvati i hrvatski Srbi iz Beograda je došao poticaj koji je 1928. godine rezultirao ubojstvom vođa hrvatskog naroda s tribinom **Stjepanom Radićem** na čelu. Iduće godine proglašena je izravna diktatura kralja i Beograda. Počeli su masovni progoni i pokolji Hrvata pa su neki pobjegli u inozemstvo i utemeljili hrvatsku oslobodilačku organizaciju. Bili su to **ustaše** kojima je glavni cilj bio rušenje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca - zapravo srpske države i stvaranje slobodne Hrvatske države. Njihov vođa bio je **Ante Pavelić**.

Za rušenje iste države koja se od 1929. nazivala Kraljevinom Jugoslavijom bili su i komunisti.

Odnosi u zemlji promijenili su se 1934. godine poslije atentata na **kralja Aleksandra** koga su izveli makedonski revolucionari uz pomoć hrvatskih ustaša u Marseillesu. Kraljevina Jugoslavija se odvaja od Francuske i versajske Europe, skreće prema fašizmu, a unutar zemlje sve se više progone i ubijaju Hrvati.

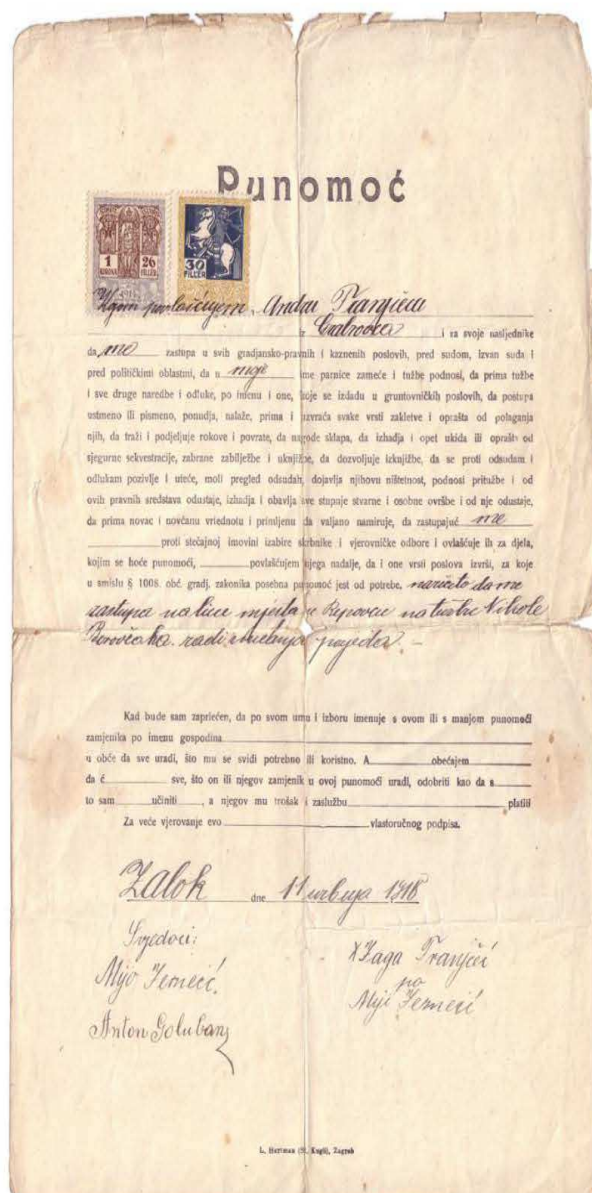
Hrvatska seljačka stranka (HSS) dobija sve više glasača a 1939. godine prisilila je beogradsku vladu da dopusti osnivanje **Banovine Hrvatske** kojoj je vraćena autonomija i djelimice atributi državnosti koju je izgubila ujedinjenjem 1918. godine. Bio je to korak prema federalizaciji države i rješenju hrvatskog pitanja, ali je sve onemogućio početak II. svjetskog rata.

1918. godina

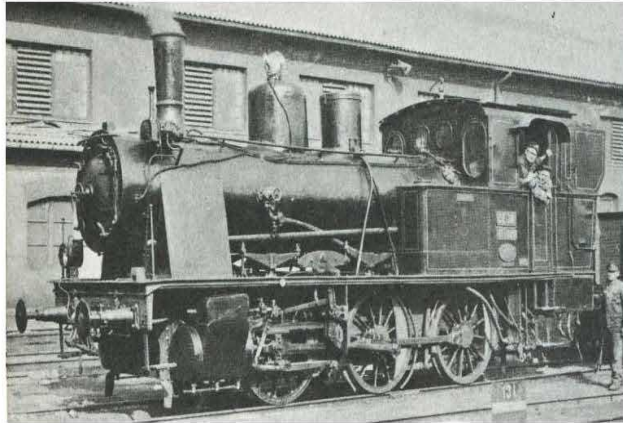
Za cijelo vrijeme I. Svjetskoga rata narod je snašao mirno sve ratne terete. Odazivao se u vojsku, podavao predpreg, oskudijevao u hrani i odjeći, itd.

Za prevrata, tj. rasula Austro-Ugarske Monarhije narod se ponio trijezno i mirno. Nije bilo pljačkanja i oštećivanja tuđeg dobra kao u nekim drugim krajevima naše zemlje.

Bilo je izabrano i Mjesno Vijeće, t.j. odbor Narodnoga Vijeća kojemu je bio predsjednikom **Marko Štromar**, ravajući učitelj. Svojom taktikom umirivao je nemirne duhove koji su bili planuli protiv nekih ličnosti u Zaboku. Tako je prevrat prošao bez ikakvih posljedica.



Punomoć **Andre Franjčeca** od 11. svibnja 1918. godine



Lokomotiva JŽ 61 (SDŽ 2000), 210 kW
Proizvedena 1918. godine

Fin. ravnat.: <i>Jakovac</i>	Općina: <i>Ferenč</i>	Oprezovana količina u litrama	Državi pripadajući proizvodni porez na vino (10 litara po litru)		Općinska pripadajući trošak rukovanja i poplatik (4 litra po litru)		Ukupno		Zatezni kamali i troškovi utjeriva / 4
Kr. porezni ured: <i>Jakovac</i>			K	l	K	l	K	l	K
Boleta o uplati proizvodnog poreza na vino.									
Broj: <i>12</i>	Dne: <i>07</i>	19 <i>11</i>							
<p><i>Andro Franjčec</i> je iza slijedećih poreznih predmeta uplatio u gotovom proizvodni porez na vino: vinski mošt <i>100</i> litara odnosno po odbitku 10%, dogodiše 6% taka vino</p>									
slovima: <i>Sto</i>		Ukupno							
D. k. g.		kruna		litara					
općinski blagajnik.									

Zabok,
08.07.1918.
godine
Boleta o uplati
proizvodnog
poreza na vino
Andro Franjčec
iz Grabrovca

Potvrda iskazuje
da je ukupni porez
iznosio 14%



Grof **Milan**
Kulmer za
volanom svog
automobila.

Pokraj automobila
stoji djed Zdenka
Borovčak koji je
bio nadzornik
imanja Bračak.

Dana 4. rujna 1918. akademičar Njemčić javlja predstavnicima vlasti države Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu *da ljudi navaljuju na trgovca Rendelija i da mu hoće upaliti petrolej a isto napadaju na kolodvor*. Moli pomoć vlasti.

Nakon odluke Hrvatskog sabora dana 29.10.1918. godine o raskidanju odnosa sa Ugarskom i Austrijom te uspostave Države Srba, Hrvata i Slovenaca na čelu s Narodnim vijećem SHS u Zagrebu, to je vijeće već 01.11.1918. godine izdalo naredbu kojom se sve željeznice kojima je upravljala Direkcija UDŽ-a stavi pod upravu novoosnovanog Generalnog ravnateljstva željeznica Države SHS u Zagrebu.

Odgovorom regenta Aleksandra Karađorđevića na adresu Narodnog vijeća nastala je 1. prosinca 1918. godine prva Jugoslavija pod nazivom KRALJEVSTVO SRBA, HRVATA I SLOVENACA.

Stvaranjem Države Srba, Hrvata i Slovenaca pokrenut je proces demobilizacije i raspuštanje Hrvatskog domobranstva. Vojno-okružna, domobransko-popunitbena i pučko-ustaška zapovjedništva prestrojena su u Pukovske okružne komande a po modelu koji je postojao u Kraljevini Srbiji.



Dana 1. prosinca 1918. godine osnovana je država **Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca**



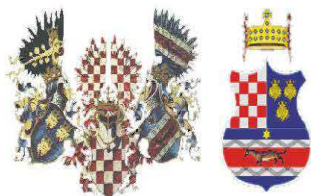
Nametnuti vladar je kralj **Petar I.** iz dinastije Karađorđevića



Hrvatski grb

Hrvatski vođa u borbi za slobodu i državnost je **Stjepan Radić.**

1919. godina

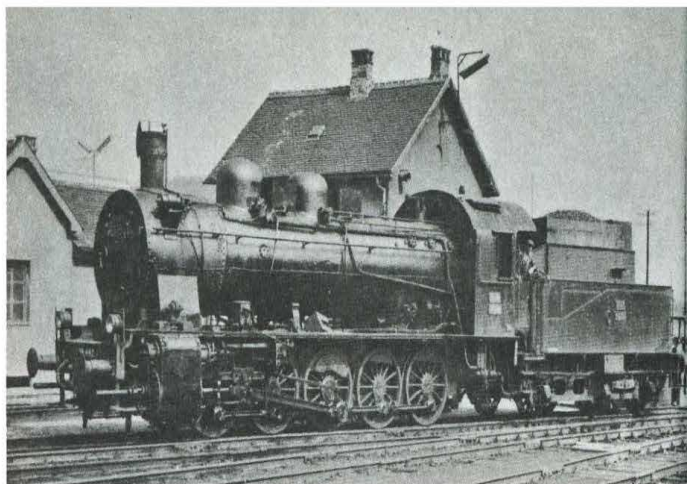


Hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban je **dr. Ivan Paleček**, nasljeđuje ga **Matko Laginja** a njega **dr. Tomislav Tomljenović**

Dana 16. siječnja 1919. godine list *Sloboda* piše: *Naši jugoslaveni koji su ostali u životu su savim drugi nego su bili prije rata. Danas su oni jedan misleći narod a ne više pokorno roblje svakome šarlatanu kao što su prije rata bili naši zagorci. Rat je bio pučka škola a zarobljeništvo u Rusiji gimnazija i universa našem hrvatskom zagorcu.*

Čitav narod Stubice, pa općina Zabok i Granešina optužen je u svibnju 1919. godine da sprema oružani ustanak sa ciljem razaranja željezničke pruge, telefonsko-telegrafskih uređaja te da oružjem pobiju sve žandare u Donjoj Stubici i Zaboku. Varaždinski veliki župan ne vidi drugi izlaz na području Varaždinske županije – do stacionirati jače vojne formacije, odnosno provesti reorganizaciju žandarmerije, te po 100 vojnika smjestiti u Krapinu i Zlatar. Naziv za pobunjenika bio je: pučki ustaša.

Od ove godine Ksaver Šandor Đalski obnaša dužnost je velikog župana Zagrebačke županije.



Lokomotiva serije JŽ 35
(DRB 57), 510 kW
Proizvedena 1919. godine

1920. godina



Tamburaši



Zbor HRSS

*U mjesecu studenom održavali su se izbori za Ustavotvornu skupštinu. Izbor se obavljao i u školskoj zgradi kao i u zgradi općinskog poglavarstva. Većinu glasova dobila je Seljačka republikanska stranka **Stjepana Radića**.*

Narodno ujedinjenje narod slabo shvaća. Škola će u tom pravcu imati važan zadatak.



Kovanica od 10 para



Novčanica od 5 dinara



Novčanica od 10 dinara



Novčanica od 10 dinara



Novčanica od 100 dinara